

Quem negotorem Jovis ac Minervæ,
Et crucis Christi bona conitentem,
Vixit ad tauri latus infungati
Plebs furibunda :
Ut per abruptum bove concitato,
Spargere cursus læværum cadaver,
Cautibus tinctis calida soluti
Pulve cerebri,
Post Saturninum, volo pleetra cantent,
Quos patronorum u reliquos probavi
Anxio duros mihi per labores
Auxiliatos.

Nam ectasi usus est anctor in Phileto, in Abascentide
pleonasmò. Re igitior in Itinerario suo Numatianus,
qui cum Venerii Rufii Volusiani verum nomen, hoc
est ultimum, salvis metri legibus versu complecti non
posset, satis habuit desiderium suum testari :

Hic præfecturam sacræ cognoscimus urbis
Delatam meritis, dulcis amice, tuis.
O larem verum complecti carmine nomen :
Sed quosdam refugit regula dura pedes.
Cognomen versu Veneri carissime Rulli,
Illo te dudum pagina nosstra cauit.

A Singulos quos nunc pia nunciat, alim
Non valent versu cohibere verba,
Quos tamen chordæ nequeunt sonare,
Corda sonabunt.

Redeamus in finem ad oratorium sylum, mate-
riam præsentem proposito semel ordine terminaturi :
ne si epilogis musicis opus prosarium clausimus,
secundum regulas Flacci, ubi amphora cœpit institui,
urceus potius exisse videatur. Vale.

Alloquitur enim, ut dixi, Volusianum, Albini filium,
cujus proprium nomen Volusianus, cognomina Vene-
rius Rufius. Idem paulo superius :

Rufus Albini gloria magna patris,
Qui Volusi antiquo derivat stemmate nomen.

B Urbanæ vero Volusiani præfecturæ, quam ei delatam
gratulatur, testis est Volusiani ipsus P. V. Elicium
adversus Cœlestium hæreticum. Itaque Numatiani Iti-
nerario, nostra quidem conjectura, redintegrandus est
titulus, AD RUFIIUM VENERIUM VOLUSIANUM.

C. S. APOLLINARIS SIDONII CARMINA.

287 CARMEN PRIMUM.

PREFATIO ^a IN PANEGYRICUM DICTUM ANTHEMIO AUGUSTO
BIS CONSULI.

Cum juvenem super astra Jovem natura locaret,
Susciperetque novus regna vetusta deus,
Certavere suum venerari numina numen,
Disparibusque modis par cecinere sophos.

Mars clangente tuba patris præconia dixit,
Laudavitque sono fulmina fulmineo.
Arcas, et arcienens fidibus strepuere sonoris,
Doctior hic citharæ pulsibus, ille lyræ.

Castalidumque chorus vario modulamine plausit,
Carminibus, canna, pollice, voce, pede.

288 Sed post cœlicolas etiam mediocria fertur
Cantica semideum sustinuisse deus.

Tunc faunus Dryades, Satyrisque Mimallones aptæ,
Fuderunt lapidum rustica turba melos.

Alta cicuticines liquerunt Mænala Panes,
Postque chelyn placuit fistula rauca Jovi.

Hos inter Chiron ad pleetra sonantia saltans,
Flexit inepta sui membra facetus equi :

Semivir audiri meruit, meruitque placere,
Quamvis hinnitum dum canit ille daret.

104 ^a Panegyricorum Sidonii præposterus est
ordo. Recta series erat, ut primo loco appareret
panegyricus Aviti, tum deinde Majoriani, postremo
Anthemii, quî Majoriano post Severum successit,
ἀνθρ, ut Theophanes in Chronico scribit, Χριστι-
ανισσιστος, et qui cum pietate imperium rexit. Ex quo
Damasii vanitatem redarguas, qui in vita Isidori
Ægyptii Anthemium finxit impium, atque ἐλιγρόχρονα,
ei qui occulta de renovando idolorum cultu consilia
mente agitaret. Quæ autem occasio et causa Sidonio

Ergo sacrum dives et pauper lingua litabat,
Summaque tunc voti victima cantus erat.

C Sic nos, o Cæsar, nostri spes maxima sæcli,
Post magnos proceres parvula thura damus,
Audacter docto ^b coram Victore canentes,
Aut Phœbi, aut vestro qui solet ore loqui.

Qui licet æterna sit vobis quæstor in aula,
Æternum nobis ille magister erit.
Ergo colat variæ te, princeps, hostia linguæ :
Nam nova templa tibi pectora nostra facis.

CARMEN II.

PANEGYRICUS QUEM ROMÆ SIDONIUS DIXIT ANTHEMIO
AUGUSTO LIS CONSULI.

Auspicio et numero fasces, Auguste, secundos
Erigi, et effulgens trabalis mole metalli
Annum pande novum, consul vetus, ac sine fastu
Scribere bis fastis : quanquam diademate criem

289 Fastigatus eas, humerosque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys, te picta togarum
D Purpura plus capiat : quia res est semper ab ævo
Rara, frequens consul. Tuque, o cui laurea Janæ
Annua debetur, religa torpore soluto
Quavis fronde comas, subita nec luce pavescas

fuert panegyrici Anthemiani, docuit nos epist. 9
lib. 1. Ex ea enim Romæ dictum constat calendis
Januariis, cum Anthemius Aug. imperium nuper
adeptus, consulatum alterum (priorem quippe adhuc
privatus Constantinopoli egerat) solemnî principum
more auspicaretur, anno Christi 468. Quare ab hac
iterationum fascium gratulatione laudationis duct
exordium.

^b Alii, doctore, ut vulgati, Sed cum in plerisque
victore legeretur, non dubitavi quin id ejus nomen
esset, qui sacri palatii quæstor fuit Anthemio.

Principis, aut rerum credas elementa moveri.
 Nil natura novat : sol hic quoque venit ab ortu.
 Hic est, o proceres, a petiit quem Romula virtus,
 Et quem vester amor : cui se ceu victa procellis,
 Atque carens rectore ratis, respublica fractam
 Intulit, ut digno melius flectenda magistro,
 Ne tempestates, b ne te, pirata, timeret.
 Te prece ruricola expetiit, te foedere junctus
 Assensu, te castra tubis, te curia plausu,
 Te punctis scripsere tribus, collegaque misit
 Te nobis, regnumque tibi; suffragia tot sunt,
 Quanta legit mundus : fateor, trepidavimus omnes,
 Ne vellet collega pius permittere voto
 Publica vota tuo; credet ventura propago,
 In nos ut possint, princeps, sic cuncta licere,
 Ne te non totum licuit tibi. Facta priorum
 Exsuperas, Auguste Leo; nam regina superstat
 Qui regnare jubet; melius respublika vestra
 Nunc erit una magis, quæ sic est facta duorum.
 Salve sceptrorum columen, regina Orientis,
 c Orbis Roma tui, rerum mihi principe misso,
 Jam non d Eoo solum veneranda quiritti
 Imperii sedes; sed plus pretiosa, quod exstas

A Imperii genitrix. Rhodopem quæ portat et Hemum,
290 Thracum terra tua est, heroum fertilis ora.
 Excipit hic natos glacies, et matris ab alvo
 Artus infantum molles nix civica durat.
 Pectore vix alitur quisquam, sed ab ubere tractus,
 Plus potat per vulnus equum : sic lacte relicto,
 Virtutem gens tota bibit; crevere parumper,
 Mox pugnam ludunt jaenlis; hos suggerit illis
 Nutrix plaga jocos; pueri venatibus apti,
 Lustra feris vacuant; rapto ditata juvenus
 Jura colit gladii; consummatamque senectam
 Non ferro finire pudet : tali ordine vitæ
 Cives Martis agunt. At tu circumflua ponto
 Europæ atque Asiæ, commissam carpis utrinq; e
 Temperiem; nam Bistonis Aquilonis hiatus
 B Proxima e 1 Carchidici sensim tuba temperat Euri.
 Interea te Susa tremunt, ac supplice cultu
 Flectit Achæmenius lunatum Persa tiamam.
 Indus odorifero crinem madefactus amomo,
 In tua lucra feris exarmat guttor alumnis,
 Ut pandum dependat ebur : sic trunca reportat
 Bosphoreis elephas inglorius ora tributis.
 Porrigis ingentem spatiosis moenibus urbem,

* Legationis qua Romani, mortuo Severo, principem
 Leone postularunt, meminit Evagrius lib. II, cap. 16:
 'Εκ προσβείας δὲ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων Ἀγκίμιος
 βασιλεὺς τῆς Ῥωμαίων ἐκπέμπεται. Theophanes τῆς
 συγκλήτου προσβείαν, senatus legationem vocat. Delatum
 autem a Leone imperium Anthemio testantur
 omnes, et Leo ipse in novella *De bonis vacantibus* C
 ubi et filium **105** suum ea causa, quod purpuræ
 vector illi fuisset, nominat Anthemium. Hinc illa
 utriusque principis concordia, quam toto poemate
 prædicat : cuiusque index aureus nummius, in quo
 Leo et Anthemius consertis inter se manibus, et
 Pacis nomen ascriptum.

b De Genserico Vandalorum rege, quem piratam,
 prædonem, latronem appellare solet.

c Constantinus cum urbem a se conditam omnibus
 ornamentis Romæ æquasset, quod reliquum erat,
 illa lege adiecit, ut Constantinopolis nova Roma
 diceretur, ut narrat Socrates lib. I Hist., cap. 12.
 Certant exinde scriptores in utriusque Romæ com-
 paratione. Gregorius Nazianzenus in carmine de Vita
 sua, adeo æqualis facit, ut situ tantum ac loco
 discrepare dicat. Julianus vero Augustus in encomio
 Constantii novam veteri longe postponit. Πόλις τε,
 inquit, ἐπάνωθεν αὐτοῦ κατίστησεν ἐν οὐδὲ ὁμοίᾳ ἔτισι
 δεῖνα, τοσούτω τῶν ἄλλων ἀπασῶν μείζονα, ὅση τῆς
 Ῥώμης ἰλαττοῦσθαι δοκεῖ, ἢ τὸ δεύτερον τετάχθαι
 μείζονα καὶ πρῶτην νομίζεσθαι. D

d Hæc vetus et vera lectio, nec aliam patitur
 sensu, aut structura orationis. Nam si *Quirini* legas,
 quod viro docto placuit, sententia corrumptur, et
 t Eoo ἀσυνάρτητος manet. Eoos ergo Quirites vocat
 cives Constantinopolitanos. Sequitur enim, si Con-

1 Sic legendum, non *Chalcidici*, hic monet Sir-
 mondus. At Heribertus Rosweydeus in notis ad
 S. Paulinum, pag. 860. c Receptam, inquit, scrip-
 tionem tueuntur omnes scriptores antiqui, et diserte
 Stephanus in *καρχηδών*. Nec movere multum debent
 vetusta exemplaria, cum certo constet pleraque
 nomina quæ h adjunctum habent, diversimode scribi,
 et hæ sæpe transponi. Sic invenias etiam in vetustis-
 simis exemplaribus *Chartago* pro *Carthago*; item
Phyton pro *Python*; sic et *Cherintus* pro *Cerintus*;

Constantinopolis nova est Roma, ut incolæ Quirites
 dicantur.

* Byzantiis Euris spirat e proxima Calchedone.
 Calchidicum ergo dixit pro Calchedonio, ut Paulinus
 Natali xi :

Et quo Calchidicis Euphemia martyr in oris
 Signat virgineo sacratum sanguine litus.

Nam Calchedone passam esse S. Euphemia nemo
 nescit. Sic Apollonium Stoicum philosophum, Marco et
 Lucii Cæsarium magistrum, alii Calchedonium appel-
 lant, ut Capitolinus in Marco, et Eutropius lib. VIII,
 alii Calchidicum, ut Eusebii interpretes Hieronymus
 in Chronico, et Cassiodorus in Fastis. Et Capitolinus
 idem in Antonino Pio Apollonium Calchide acutum
 ait, quod alii dicerent Calchedone. Aliud est Calchi-
 dicum a Calchide Eubœæ; aliud Calchidicum a Cal-
 chide seu Calchedone Bithyniæ. Quam quidem Chal-
 cedonem hodie scribunt omnes, et Græci *Χαλκηδών*,
 quo etiam modo scribendam censuit S. ephanus in
 voce *Καρχηδών*. Sed qui antiqua monumenta tractant,
 aliam in omnibus scripturam observant. Quarta
 denique ipsa synodus œcumenica in vetustissimis
 exemplaribus non Chalcedonensis, sed Calchedonen-
 sis nuncupatur. Et quod fidem præcipue facit, nun-
 quam aliter veteres nummi. Vidimus sane complu-
 res, **106** tum Cæsarianos, tum antiquiores alios :
 atque in his unum, in quo parte adversa caput est
 Apollinis, cujus templum in ea urbe fuisse testis est
 in Pseudomante Lucianus, in aversa tripus cum in-
 scriptione ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ, quæ ipsa eadem est in
 omnibus aliis. Calchedoniensium vero plurimi visun-
 tur, quorum alii Mercurium habent impressum, alii
 Lyram, alii *Χορρεύοντας*, alii alia.

Itidem *Cheruci* pro *Ceruchi*. A nummis quoque nullum
 certum argumentum hic sumi potest, cum et in his
 variatum sit. In Thesaurio rei antiquariæ Huberti
 Goltzii, in nummo Sabine Tranquillæ habes
 ΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ; in alio nummo ΧΑΛΚΕΔΩΝΩΝ; in
 nummo Annæ Faustinae ΚΑΛΚΗΔΟΝΩΝ. In Græcia
 ejusdem Goltzii exstat in duobus numismati us
 ΧΑΛΚΕΩΝΩΝ. Vide Harduini *Nummos antiquos*
 pag. 255. — BUNZIUS Sirmond. editor, præfat. a l
 tom. I, § 11.

Quam tamen angustam populus facit :^a itur in æquor
Molibus, et veteres tellus nova contrahit undas.
Namque Dicarchæa translatus pulvis arenæ
Intratis solidatur aquis, durataque massa
Sustinet advectos peregrino in gurgite campos.
Sic te dispositam, spectantemque undique portus,
Vallatam pelago, terrarum commoda cingunt.
Fortunata satis, Romæ partita triumphos.

291 Et jam non querimur, valeat divisio regni :
Concordant lancis partes, dum pondera nostra
Suscipis, æquasti. ^b Tali tu civis ab urbe
^c Procopio genitore micæ : cui prisca propægo
Augustis venit a proavis, quem dicere digno
Non datur eloquio, nec si modo surgat Averno
Qui cantu flexit scopulos, digitisque canoris
Compulsi auritas ad plectrum currere silvas,
Cum starent Hæbi latices, cursuque ligato
Fluminis attoniti carmen magis unda sitiret.
^d Huic quondam juveni reparatio credita pacis

^a De amplitudine ac frequentia urbis Constantinopolitanæ, ejusque ædificiis mari impositis, Zosimus lib. II. Historiæ. Sidonius moles illas pulvere Puteolano congestas fuisse significat, quem ad structuras quæ in aqua fiebant, transferri solitum docet Vitruvius lib. V, cap. 12, e regionibus quæ sunt a Cumis continuatæ ad promontorium Minervæ. Est autem pulvis Puteolanus similis arenæ. Ideo ἄμμον appellat Strabo, et juncta voce ἀμμοκονίον. Noster arenam Dicarchæam, id est Puteolanam. Puteolorum enim vetus nomen, Plinio teste, Dicarchia, Δικαρχία, quod poetis est Dicarchia, Dicarchis Petronio.

^b Constantinopolitanum domo fuisse Anthemium docemur etiam ex libello περὶ κτισμάτων XII. de ædificiis Constantinopolitanis : in quo legitur Anthemium, ædes suas Constantinopoli, cum inde discederet, consecrasse in iisque templum, geroconium et lavacrum condidisse. Sic enim habet : τὰ Ἀνθίμιον, οἶκος ἦν Ἀνθίμιον μαγίστρου ἐν τοῖς χρόνις Μαρκετιανοῦ τοῦ βασιλέως, ὃν ἔστηνεν ἡ πόλις, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην βασιλείᾳ ὁ αὐτὸς δὲ Ἀνθίμιος ἔκτισε τὸν οἶκον αὐτοῦ ναόν, καὶ γυροκομίον ἀντήριον, καὶ λουμα.

^c Patris laudibus patris aviæque materni laudes subjungit. Pater fuit Procopius, regni sanguine oriundus, a Procopio nimirum Cilice, cui de purpura et imperio cum Valente contentio : quem Julani Augusti propinquum cognatumque Constantii fuisse, auctor est Marcellinus libro XXVI. At Idatius noster Procopii fratrem, non filium appellat Anthemium : *De Constantinopoli*, inquit, *a Leone Augusto Anthemius frater Procopii cum Marcellino, aliisque comitibus viris electis, et cum ingenti multitudine exercitus, copiosi ad Italiam Deo ordinante directus ascendit.*

^d A Procopio Anthemii patre pacem cum Persis renovatam ait : eundem, mox magistrum militum per Orientem creatum, atque patricium. Pacis descriptio tota est e Claudiano I in Stilicem. Idem enim argumentum. Pacis fœdus cum Persis sanxerat Stilico, sanxit et Procopius. Nam pax per illa tempora bis facta cum Persis. Primum a Theodosio magno cum Artaverxe, sive alius rex fuit, Richomere et Clearcho consulibus, anno Christi 384. Legationis Persicæ qua pacem a Theodosio postularunt, meminere Pacatus in panegyrico, Socrates lib. V, et Marcellinus comes consulibus superscriptis, et alii. Appendix ad Victorem : *Cum Persis quoque petiit pacem pepigit.* Illa est quam Stilico legatus composuit, **107** eleganterque et copiose describit Claudianus. Iterum a Theodosio minore cum Vararane rege, post acere ac multiplex bellum, iuta est Honorio XII Theodosio X^o cass., anno 420, ut adnotant

A Assyriæ : stupuit primis se Parthus in annis
Consilium non ferre senis : conterritus hæsit
Quisque sedet sub rege Satraps ; ita vinxerat omnes
Legati genius ; tremuerunt Medica rura,
Quæque draconigenæ portas non clauserat hosti,
Tum demum Babylon stetit sibi visa patere.
Partibus at postquam statuit nova formula fœdus,
^e Procopio dictante Magis ; juratur ab illis
Ignis et unda deus ; nec non rata pacta futura,
Illic divos testatur avos. Chaldæus in extis
Pontificum de more senex arcana peregit
Murmura ; gemmantem pateram rex ipse retentans,
Fudit thuricremis carthesia cernuus aris.
^e Suscipit hinc reducem duplicati culmen honoris,
Patricius, nec non peditumque equitumque magister,
B Præficitur castris, ubi Tauri claustra coercens,
Æthiopasque vagos belli terrore relegans,
Gurgite pacato famulum spectaret Orontem.
^b Huic socer Anthemius præfectus, consul et idem,

idem Socrates et Marcellinus. De hac loqui Sidonium nulla est controversia, cum Theophanes et Cedrenius Procopio auctore factam confirmant.

^c Vulgati hactenus, *Procopio dicente : magis juratur*, etc., nullo sensu. Locum interpunctione correctimus, nomine Magis reddito. Claudianus de pace Stilicis :

Thuris odorati cumulis, et messe Sa'æa
Pacem conciliant aræ, rituque juvencos
Chaldæo stravere Magi : rex ijse micantem
Inclinat dextra pateram, secretaque Beli
Et vaga testatur volventem sidera Mithram.

C Magi enim Persarum erant theologi et sacerdotes, divinarum rerum periti et administrari : quod vocem ipsam sonare docet Porphyrius *περὶ ἀποχῆς τῶν ζώων*, lib. III : *Παρά μὲν γὰρ τοῖς Πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοί, καὶ αὐτοῦ θεράποντες, μάγοι μὲν ἰσχυροῦνται, τοῦτο γὰρ κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον σημαίνει ὁ μάγος.* In penultimo versu Claudiani *Belli restitui, pro belli.* Belum enim intelligit, quem ut deum municipem colebant Chaldæi, ut observant Minucius Felix in Octavio, et Sulpicius Severus Historiæ II.

^e Hos enim pro diis habuisse Persas compertum est. Herodotus Thalia : *Πέρσαι θεῶν νομίζουσιν εἶναι τὸ πῦρ.* Idem etiam eodem libro de aqua testatur, et Strabo lib. XV. Diogenes Laertius in proœmio operis sui. Sed præcipua ignis veneratio. Chrysolomus *Ἀνδριάντων IV* : *Θεὸς ἰσχυρὸς τῶν Πέρσαις νομίζεται τὸ πῦρ, καὶ τιμῶσιν αὐτὸ μετὰ πολλῆς θεραπείας οἱ βάρβαροι.* Inde sacra illorum *πυρσία* ; et apud Socratem et Evagrium in castris Isdigerdæ et Chosræ regum *σεβαστῶν πῦρ*. Nam ignem in sacris foculis perpetuum circumferabant. Religionis originem ethnici scriptores Persæ ascribunt : nostri Nembrotæ Cham nepoti, ut Marius Victor lib. III in Genesis.

^e Procopius post fœdus Persicum magister utriusque militiæ, ac patricius factus est a Theodosio : quod testatur Theodosii ipsius lex 26 eod. Theod. de Erogatione annonæ militaris, cum inscriptione *Procopio magistro militum per Orientem*. Victore consule data, hoc est biennio post pacem. Magistri militum in Orientali imperio per dioceses a Theodosio magno divisi tres fuerunt per Orientem, per Thracias, per Illyricum. Dioceses Orientis caput Antiochia ad Orontem, limes vero, ut Marcellinus lib. XIV docet, a Tauri montis jugis ripisque Euphratis ad Nilum usque porrigebatur. Quare Æthiopum quoque fines attingebat. **108** Ita nec brevius, nec aptius a Sidonio comprehendi potuit tota administratio magistri militum per Orientem.

^b Maternus Anthemii Aug. avus fuit Anthemius.

292 *Judiciis populos atque annum nomine rexit. A*
Purpureos fortuna viros cum murice semper
Prosequitur, solum hoc tantum mutatur in illis,
Ut regnet qui consul erat; sed omittimus omnes.
Jam tu ad plectra veni, tritus cui casside crinis
Ad diadema venit; rutilum cui Cæsaris ostrum
Deposito thorace datur, sceptroque replenda
Nucrone est vacuata manus; cunabula vestra
Imperii fulsere notis, et præcæcia tellus
Aurea converso promisit sæcula fetu.
Te nascente, ferunt, exorto flumina melle
Dulcatis cunctata vadis, oleique liquores
Isse per attonitas bacca pendente trapetas.
Protulit undantem segetem sine semine campus:

Et sine se natis invidit pampinus uvis.
Hibernæ rubuere rosæ, spretoque rigore
Lilia permixtis insultavere pruinis.
Tale puerperium quotiens Lucina resolvit,
Mos elementorum cedit, regniq; futuri
Fil rerum novitate fides; venisse beatos
Sic loquitur natura deos; cunctantis Iuli
Lambebant teneros incendia blanda capillos.
Astyages Cyro pellendus ¹ forte nepoti,
laguinis expavit diffusum vite racemum.
Præbuit intrepido mammæ lupa seta Quirino.
Julius in lucem venit, ^a dum laurea flagrat.
Magnus Alexander, nec non Augustus, habentur
Concepti serpente deo; Phœbumque, Jovemque
Divisere sibi: namque horum quæsiit unus
Cinyphia sub Syrte patrem: ^b maculis genitricis
293 *Alter Phœbigenam sese gaudebat haberi,*
Phœonii jactans Epidauria signa draconis.
Multos cinxerunt aquilæ, subitumque per orbem
Lasit venturas famulatrix penna coronas.
Ast hunc, egregii proceres, ad scœptra vocari
Jam tum nosse datum est, laribus cum forte patennis
Protulit excisus jam non sua germina palmes.
Imperii ver illud erat; sub imagine frondis,
Dextra per arentem florebant omnia virgam.

At postquam primos infans exegerat annos,
Reptabat super arma patris: quanquam arcta terebat
Lamina cervicem, gemina complexus ab ulna,
Livida laxatis intrabat ad oscula cristis.
Ludus erat puero raptas ex hoste sagittas
Festina tractare manu, captosque per arcus
Flexa reluctantes in cornua trudere nervos.

præfectus et consul sub Arcadio: is nimirum, qui post mortem Arcadii totam imperii molem pro Theodosio adhuc impubere suis humeris sustinuit. *Μέγας Ἀθήμιος* Συριεῖο, τῶν τότε ἀνδρῶπων προνομώτατος; Socrati, multis et eximiiis laudibus ornatus a Chrysostomo epist. 147. Consulatum cum Stilicone gessit anno 405. Præfecturam per annos 13 continuavit.

^a De hoc prodigio in Julii Cæsaris ortu, qui præter Sidonium scribat, haud facile reperias. Neque tamen idcirco fidem minuan. Quam multa enim apud Sidonium sunt quæ alibi hodie non leguntur!

^b Hæc verba divelli a superioribus debent, ut cum sequentibus cohaereant, et ad Augustum referantur, uoa ad Alexandrum. De Olympiade enim Alexandri

¹ Veram scripturam esse *sorte*, ait Barthius *Advers.* pag. 874, significari quippe oraculum cujus me-

Nunc trepidulum tenero jaculum torquere lacerto,
Inque frementis equi dorsum cum pondere conti
Indutas chalybum saltu transferre catenas,
Inventas agitare feras et fronde latentes
Quærere, deprensas modo claudere cassibus arctis,
Nunc torto penetrare veru; tum sæpe fragore
Laudari comitum, frendens cum bellua ferrum
Ferret, et intratos exirent arma per armos.
Conde Pelethronios, alacer puer et venator
Æacida, titulos: quanquam subjecta magistri
Terga premens, et ob hoc securus lustra pererrans
Tu potius regereris equo; non principe nostro
Spicula direxit melius Pythona superstans
Pæan, cum vacua turbatus pene pharetra,

294 *Figeret innumeris numerosa volumina telis.*
B *Nec minus hæc inter veteres audire sophistas.*
Mileto quod crete Thales vadimonia culpas,
Lindie quod Cleobule canis, modus optimus esto,
Ex Ephyra totum meditaris quod Periander,
Attice quodve Solon finem bene respicias ævi,
Priennæe Bia, quod plus tibi turba invalorum est,
Noscere quod tempus, Lesbo sate Pittace, suades,
Quod se nosse omnes vis ex Lacedænone Chilon.
Præterea didicit varias nova dogmata sectas,
Quidquid laudavit Scythicis Anacharsis in arvis,
Quidquid legifero profecit Sparta Lycurgo,
Quidquid Erichtheis ^c Cynicorum turba volutat
Gymnasiis, imitata tuos Epicure sodales:
Quidquid nil verum statuens Academnia duplex
Personat, arroso quidquid sapit ungue Cleanthes,

C *Quidquid Pythagoras, Democritus, Heraclitusque*
Deflevit, risit, tacuit; quocunq; Platonis
Ingenium, quod in arce fuit, docet ordine terno.
Quæ vel Aristoteles partitus membra loquendi,
Argumentosis dat retia syllogismis.
Quidquid Anaximenes, Euclides, Archita, Zenon,
Arcesilas, Chrysippus, Anaxagorasque dederunt,
Socraticusque animus post fatum in Phædone vivus,
Despiciens vastas tenuato in cruce catenas,
Cum tremere mors ipsa reum, ferretque venenum
Pallida securo lictoris dextra magistro.
Præterea quidquid Latiaribus indere libris
Prisca ætas studuit, totum percurrere suetus:
Mantua quas acies, pelagique pericula lussit,

295 *Smyrneas imitata tubas: quamcunq; loquendi*
D *Arpinas dat consul opem; sine fine locutus*

matre nemo scribit in corpore ejus relictam fuisse maculam a serpente ex quo conceperat. De Attia Augusti matre scripserat Asclepiades Mendesium, ex quo narrat Tranquillus cap. 95.

^c Si utriusque sectæ originem spectes, antiquior Epicuro Antisthenes Cynicorum parons; si dogmata, longe dissimillima, præcipue circa finem honorum. Quomodo ergo Cynici Epicureos sectati? Docet Augustinus 19 de Civitate, fuisse qui cum voluptatem cum Epicureis summum bonum prædicarent; Cynici tamen, quod eorum habitu et consuetudine uterentur, appellari solerent. De his loqui videtur Sidonius, de quibus et Origenes lib. xv in Exodum.

minit Herodotus. — BAUNIIUS Sirmont. editor præfat. ad tom. I, § 11.

Fabro progenitus, spreto cui patre polita
 Eloquii plus lingua fuit; vel quidquid in ævum
 Mittunt Euganeis Patavina volumina chartis:
 Qua Crispus brevitate placet, quo pondere Varro,
 Quo genio Plautus, quo fulmine Quintilianus,
 Qua pompa Tacitus, nunquam sine laude loquendus.

His hunc formatum studiis, natalibus ortum;
 Moribus imbutum, a princeps, cui mundus ab Euro
 Ad Zephyrum tunc sceptrum dabat, cui nubilus atque
 Unica purpureos debebat nata nepotes,
 Elegit generum; sed non ut deside luxu
 Fortuna socieri contentus, et otia captans
 Nil sibi deberet: b comitis sed jure recepto
 Danubii ripas, et tractum limitis ampli
 Circuit, hortatur, disponit, discutit, armat.
 Sic sub patre Pius moderatus castra parentis,
 Sic Marcus vivente Pio, post jura daturi,
 Innumeralibus legionibus imperabant.
 Hinc reduci datur omnis honor, et c utrique magister
 Militiæ, consulque micat: conjuncta potestas
 Patricii, celerique gradu privata cucurrit
 Culmina conscenditque senum puer ipse curulem,
 Sedit et emerito juvenis veteranus in auro.

d Jamque parens divos; sed vobis nulla cupido

a Marcianus Augustus. Is enim filiam Anthemio desponderat. Evagrius lib. II, Ὁ Μαρκανὸς ὁ πρῶτος βασιλευσὶ τὴν οὐσίαν κατεγγύησε παῖδα. Ita fere omnes, cum de Anthemii creatione agunt, Marciani generum dicunt. Sidonius Euphemiam infra vocat, eamque unicam patri filiam fuisse docet, quod alii scriptores non produnt.

b Anthemium ait comitivæ insignibus ornatum fuisse, cum ad tuendum Danubii litem missus est. Quod quidem non est intelligendum de comitiva Orientis, cui nihil est cum Danubii tractu commune. Sed qualis erat comitum rei militaris, qui cum primi ordinis comitiva militibus copiis prælici a principe solebant, et provinciarum ducibus æquabantur. Theodosius junior cod. de Comitibus rei militaris: *Eos, inquit, qui sub comitivæ primi ordinis dignitate peculiariter ad quamlibet provinciam vel provincias defendendas milite credito auctoritate nostri numinis destinantur, 109 ducibus adæquamus.* Erat is quasi gradus ad militum magisterium, ad quam postea provehebantur. Marcellinus lib. xxvi: *Equitius Illyricano præponitur exercitui, nondum magister, sed comes;* et post alia: *Valentinianus Equitio aucto magisterii dignitate repedare ad Illyricum destinabat.* Quomodo et Constantium, Bonifacium, Aetium, prius comites, deinde magistros fuisse legimus; et Anthemius noster post hanc expeditionem continuo utriusque militiæ magister creatus est.

c Ἀρχαῖως dictum, pro utriusque. Nam vetustissimi, teste Prisciano, omnem genitivum in ius desinentem i etiam littera terminabant. Cæcilius comicus: *Nulli alii rei, nisi amicitia eorum causa.* Afranius in Suscepta: *Adeo ut te satias caperet toti familiæ.* Poterat et utraque dici, antiqua etiam consuetudine, quam secutus est Fortunatus ad Bodegisilum: *de bonitate tua his est regionis utraque.*

d Sic optima exemplaria. Nec dubitandum quin ita scriptum sit a Sidonio. Nam vulgata editio, *paris divos*, ridicula est et nulli rei. Divos parens Marcianus post mortem dicitur, ut divos Julius, et divos Augustinus in nummis, et divos Trajanus in hoc antiquæ inscriptionis fragmento, quod paucis abhinc annis erutum est in agro Ricinensi:

DIVOS TRAJANUS,
 AUGUSTUS

A Imperii: longam diademata passa repulsam.
 Insignem legere virum, quem deinde legemem
 Spernere non posses; soli tibi contulit uni
 Hoc foriuna decus, quanquam te posceret ordo,
 296 Ut lectus princeps mage, quam videre relictus.
 Post socerum Augustum regnas; sed non tibi venit
 Purpura per thalamos, et conjunx regia regno
 Laus potius quam causa fuit; nam juris habenis
 Non generum legit respublica, sed generosum.
 Fallor, bis gemino nisi cardine rem probat orbis.
 Ambit te Zephyrus, rectorem destinat Eurus,
 Ad Boream pugnas, et formidaris ad Austrum.

Ante tamen quam te socium collega crearet,
 Perstrinxisse libet, quos Illyris ora triumphos
 Viderit, excisam quæ se e Valameris ab armis

B Forte ducis nostri vitio deserta gemebat.
 Haud aliter, cæsus quondam cum Carpio robur
 Deditit Ansonium, subita cogente ruina.
 Electura ducem post guttura fracta Jugurthæ,
 Ultum Arpinatem Calpurnæ fœdera lixam
 Opposuit rabido respublica territa Cimbro.
 Ille primum ut vestras aquilas provincia vidit,
 Desiit hostiles confestim horrere dracones.
 Illicet edomiti bello, prædaque carentes,

CONCESSA TUSCILI
 NOMINATI HEREDITATE
 REIPUB. RICINENSI
 BALNEUM ET PLATIAS

Sic infra de Marciano eodem,

.... patrio vestiri murice natam
 Gaudeat Euphemiam sidus divale parentis.

C Jam, inquit, defuncto sine mascula prole Marciano, imperium tibi ob conjugem ejus filiam debebatur. Sed tu regnandi minime cupidus, Leonem tibi præferri passus es, quo ipse postea non generis, sed virtutis prærogativa, in regni societatem vocare. Itacenus ergo gesta superstitis Marciano. Quæ sequuntur, ad Leonis tempora pertinent, ut duplex bellum Anthemii, Gothicum et Hunnicum.

e Belli Gothici auctor fuit Valamer Ostrogothorum rex, is qui cum Theodemire et Vindemire fratribus Attilam bel'o Gallico secutus, post ejus interitum sedes in Pannonia cum annuis numeribus obtinuit a Marciano. Quæ cum lentius deinde præstaretur a Leone, Illyricum pene totum, ut Jornandes in Geticis narrat, populando vastavit. Ideo populatores a Sidonio vocantur, 110 repressique Anthemii viribus dicuntur. Coactus tamen imperator consueta munera largiri, pacis obside Theodemiri filio Theoderico, qui Italiæ postea rex fuit, a Gothis dato, s b annum, ut ex Theoderici ætate quam Jornandes notat, conjicio, 462.

f Non quod dracones inter Romana signa non fuerint, sed quod eorum proprium ac princeps aquila. Nam, ut primum signum, Vegetio Renato teste, totius legionis aquila, sic dracones singularum cohortium. Atque ut in castris aquilifer, qui aquilam portabat, sic draconarii, qui dracones. Themistius oratione 6: Οὐ χρυσοῦς ἀέρος, οὐδὲ δράκοντες λεπτοῦν ὑφασμάτων; et Prudentius de militibus qui Christiani fiebant:

Cæsaris vexilla linquant, eligunt signum crucis,
 Proque ventosis draconum quæ gerebant palliis,
 Proferunt insigne lignum quod draconem subdidit.

Sidonius ipse in panegyrico Majorian:

.... jam textilis anguis
 Discurrit per utraque aciem,
 Romanam et Vandalicam.

Mox ipsi tua præda jaceat : se. I omittimus istos
 Ut populatores : * belli magis acta revolve.
 Quod bellum non parva manus, nec carcere fracto
 Ad gradiaturam tu Spartæ viucte parasti :
 Sed Scythicæ vaga turba plagæ, feritatis abundans,
 Dira, rapax, vehemens, ipsis quoque pentibus illic
 Barbara barbaricis, cujus dux Hormidæ atque
 Civis erat, queis tale solum est, inurique, genusque.

† Albus Hyperboreis Tanais qua vallibus actus,
 Riphæa de caute cadit, jacet axe sub ursæ
297 Gens animis membrisque minax : ita vultibus

[ipsis

Infantum suus horror inest; consurgit in arcum
 Massa rotunda caput; geminis sub fronte cavernis
 Visus adest oculis absentibus; acta cerebri
 In cameram vix ad refugos lux pervenit orbes,
 Non tamen et clausos : nam fornice non spatioso,
 Magna vident spatia, et majoris luminis usum
 Perspicua in puteis compensant puncta profundis.
 Tum ne per malas exerescat fistula duplex,
 Obtundit teneras circumdata fascia nares,
 Ut galeis cedant. Sic propter prælia natos
 Maternus deformat anior, quia tensa genarum
 Non interjecto fit latior area naso.
 Cætera pars est pulchra viris; stant pectora vasta,
 Insignes humeri, succincta subilibus alvus.
 Forica quidem pediti media est, proceræ sed exstat,
 Si cernas equites, sic longi sæpe putantur,
 Si sedeant. Vix matre carens ut constitit infans,
 Mox præbet dorsum sonipes; cognata reare
 Membra viris, ita semper equo ceu fixus adhæret
 Rector. * Cornipedum tergo gens altera fertur,
 Illic habitat; teretes arcus, et spicula cordi;
 Terribiles certæque manus, jaculisque ferendæ

* Hunnici belli, quod Anthemio duro adversus
 Hormidæcum ad Serdicam in Dacia gestum est, memo-
 ria omnis apud alios auctores interiit. Falluntur
 enim qui cum Carolo S gonio bellum hoc esse putant,
 in quo Arnegisius magister militum cum Attila
 pugnans in Dacia Ripense occisus est, ut Marcellinus
 Comes et Jornandes narrant. Quis non videt de bello
 hic agi in quo dux hostium Hormidæ, non Attila;
 magister militum Anthemius, non Arnegisius? Dis-
 crepant etiam tempora. Nam Arnegisius Theodosio
 vivente occubuit, Callepio et Ardabure consulibus;
 Anthemius vero Leone, ut dictum est, regnante hæc
 gesit.

† Comparanda hæc Hunnorum prosopographia
 cum iis quæ de illius gentis origine, forma, moribus-
 que scribunt Marcellinus lib. xxx, Zosimus l. b. iv,
 et omnium accuratissime Jornandes ex Prisco rhe-
 tore, Theodosii ad Attilam legato. Pleraque enim
 sunt Sidonii verbi- similima.

* Pessimè antea vulgati. Sed de hujus loci emen-
 datione jam monui ad epigramma 94 Ennodii. Aliæ,
 inquit, gentes equis subinde uti solent, hæc in illis
 habitat. Adeo enim in iis assidue erant Hunni, ut
 pedites nunquam cernerentur. Zosimus supra: *Ἐπι*
τῶν ἵππων καὶ διατρίβουσι καὶ καθύδουτες. Marcellinus:
Equis prope affixi funguntur muneribus consuetis. In
ipsis quavis in hac natione pernox et perdius emit et
vendit, cibumque sumit et porum; et inclinatus cervici
angus jumentum in altum soporem ad usque varietatem
effunditur somniorum.

† Belli aream in Dacia fuisse ostendit **111** ad Ser-

PATR. LVIII.

A Mortis fixa fides, et non peccante sub icu,
 Edoctus peccare furor. Gens ista repente
 Erumpens, solidumque rotis transvecta per Istrum
 Venerat, et sectas inciderat orbita lymphas.
 Hanc tu directus ^d per Dacia rura vagantem
 Contrahis, aggredieris, superas, inludis; et ut te
 Metato spatio castrorum Serdica vidit,

298 Obsidione premis; quæ te sic tempore multo
 In vallo positum stupuit, quod miles in agros
 Nec licitis, nec furtivis excursibus ibat.

Cui deesset cum serpe Ceres, semperque Lyæus,
 Disciplina tamen non defuit; inde propinquo
 Hoste magis timere ducem; sic denique factum est,
 Ut * socius tum forte tuus, mox proditor, illis
 Frustra terga daret, commissæ tempore pugnae :

B Qui jam cum fugeret, flexo pede cornua nudans,
 Tu stabas acie solus, te sparsa fugaci
 Exprobat ductore manus, te Marte pedestri
 Sudantem repetebat eques; tua signa secutus
 Non se desertum sensit certamine miles.

I nunc, et veteris profer præconia Tulli
 Ætas cana patrum, quod pulchro hortamine mendas
 Occuluit refugi nulantia fœdera Meti.

Nil simile est, fallique tuum tibi non placet hostem.
 Tunc vicit miles, dum se putat esse juvandum :
 Illic vicit, postquam se comperit esse relictum.
 Dux fugit, insequeris : renovat certamina, vincis ;
 Clauditur, expugnans; elabitur, obruitis; atque
 Sarmaticæ paci pretium sua funera ponis.

Paretur, jussum subiit jam transfuga lethum,
C Atque peregrino cecidit tua victima ferro.

Ecce iterum, si forte placet, conflige vetustas.
 Hannibal ille ferox ad pœnam forte petitus,
 Et si non habuit jus vitæ, sine supremo

dicam urbem, quam a barbaris occupatam obsidione
 cinxit Anthemius. Serdicam Eusebius in Chronico,
 Itineraria, et synodi Nicænæ subscriptiones, Dacia
 urbem cum Sidonio faciunt; Socrates et Hermias
 Sozomeni, ubi de synodo Serdicensi agunt, Illyrici.
 Ptolemæus Thraciæ, quo etiam spectat et vetus in-
 scriptio, in qua Diogenes miles natione *Thrax, civi-*
tate Serdica. Quæ quidem vera sunt omnia, quia
 Dacia magni Illyrici pars fuit, ut dicitur ad panegy-
 ricum Majoriani: unde et Serdicam Theodoretus
μητρόπολιν vocat *Δακίας ἐν Ἰλλυριοῖς.* Dacia rursus
 attributa fuit ora Thraciæ, qua Serdica olim conti-
 nebatur. Duplex enim fuit Dacia provincia. Vetus
 Trajani, trans Istrum; altera Aureliani, quam præ
 omnia revocatis cis Istrum militibus, in utriusque
 Mœsiæ et Thraciæ finibus constituit: quæ sola dei
 ceptis appellata est Dacia. Sed hanc porro in duas di-
 visam ex imperii Notitia liquet: Ripensem, quæ per
 præsidem regebatur; et Mediterraneam, in qua Ser-
 dica, quæ per consularem. Paulinus de obitu Nicææ:

Et Getæ currunt, et uterque Dacus,
 Qui colit terræ medio, vel ille
 Divitis tumulo bove pelleatus
 Accola ripæ.

* De transfuga socio Anthemii, qui ad Hunnos in
 ipsa pugna defecit, in tanta illius ætatis scriptorum
 paucitate nihil habemus. Ex Sidonio constat ab ipsis
 barbaris ex pacis fœdere captum fuisse. Ideo enim
 cum Hannibale confert, qui Romanis a Prusia rege
 defendendus erat, nisi veneno supplicium antevertisset.

Certe habuit mortis; quem carcus carcer et uncus,
Et quem spectabat fracturus guttura lictor,
Haudit Bebrycio eon tantior hospite virus.
299 Nam te qui fugit, mandata morte preceptus,
Non tam victoris perit quam iudicis ore.

* Nunc ades, o Pæan, lauro cui gryphas obuncos
Docta lupata ligant, quoties per frondea lora
Flectis penniferos hederis bicoloribus armos;
Huc converte chelyn; non est modo dicere tempus
Pythonæ extinctum, nec bis septena sonare
Vulnera Tantalidum, quorum tibi funera servat
Ean us, et æterno vivunt in carmine mortes.
Vos quoque, Castalides, paucis quo numine nobis
Venerit Anthemius, gemi i cum fœdere regni,
Pandite: pax rerum misit, qui bella gubernet.

Auxerat Augustus^b naturæ lege Severus
Divorum numerum; quem mox Oenotria casum
Vidit ut aerei de rupibus Apennini,
Pergit carulei vitreas ad Tibridis ædes,
Non galea conclu-sa genas, nec subtilis illi
Sirculus impactis loriam texuit hamis,
Sed nudata caput; pro crine racemifer exit
Plurima per frontem constringens oppida palmes,
Perque humeros teretes, rutilantes perque lacertos
Pendula gemmiferæ mordebant suppara bullæ.
Segnior incedit genio, venerandaque membra
Viticomam retinens bæuli vice flecxit ad ulmum:
Sed tamen ubertas sequitur; quacunque propinquat,
Incessu fecundat iter, comitataque gressum
Læta per impressas rotat vindemia plantas.

* Pars altera panegyrii, quæ imperii auspicia continet, quam poetico genio pertractat. Fingit enim, mortuo Severo, Italiam, cum principe careret, ad Tiberis fontes venisse, ac rogasse ut Romæ persuadeat, ut ad Auroram pergat, principemque ab ea petat; Auroram vero Anthemium Romæ precibus concessisse. Itaque horum omnium personas et congressus poetico more describit.

^b Libius Severus (sic enim vocant veteres nummi) post cædem Majoriani, Ricimeris opera imperium tenuit ex A. D. XIII calend. Decemb. 461; deinde quarto post anno ejusdem, ut fama erat, Ricimeris dolo extinctus est XVIII calend. Septemb. Cassiodorus: *Herminero et Basilisco coss. His consulibus, ut dicitur, Ricimeris fraude Severus Romæ in palatio veneno preceptus est.* Alii sua morte functum tradunt, ut Paulus diaconus lib. VI. Quod Sidonius quoque intelligi voluit, cum naturæ legem mortuum ait: sive quod ita crederet, sive ut Ricimerem Anthemii generum ab ea nota vindicaret. Incidimus in brevem indiculum, Justiniani temporibus scriptum, in quo principes omnes ab Augusto quot annis regnarint, ubi et quo genere lethi perierint, paucis explicatur. **112** De Severo autem sic habet: *Severus Romæ imperavit annis 4, ibique religiose vivens decessit.*

* Duplex causa cur principem ab Oriente posci velit. Una quod brevi atque inauspicato regno usi sint indigenæ omnes, qui superioribus annis regnarant, Maximus, Avitus, Majorianus et Severus. Altera, quod Ricimer, qui post Severi obitum per interregnum rempublicam moderabatur, Genserico solus resistere non possit. Quare mirandum ut illic imperator renuntietur, quid diu et feliciter regnet Vandalosque coerceat.

^d Gensericus ex quo Carthaginem cepit, sed post excessum præcipue Valentianiani, utriusque imperii

A Illic ingreditur Tiberini gurgitis antrum.
Currebat fluvius residens, et arundinis altæ
Concolor in viridi fluitabat silva capillo.

300 Dat sonitum mento unda cadens, licet hispida
[setis

Suppositis multum sedaret barba fragorem.
Pectore ructabat latices, lapsuque citato,
Sulcabat madidam jam torrens alveus alvum,
Terretur veniente dea, manibusque remissis
Remus et urna cadunt: veniæ tum verba paranti
Illa prior: Venio viduatam præsule nostro
Per te si placeat lacrymis inflectere Romam,
Expetat auroræ partes, fastuque remoto
Hoc unum præstet, jam plus dignetur amari.
Instrue quas quærat vires, orbi que jacenti

B Quo poscat die orbe caput: quemcunque creavit
* Axe meo natum, confestim fregit in illo,
Imperii fortuna rotas: ^d hinc Vandalus hostis
Urget, et in nostrum numerosa classe quotannis
Militat excidium; conversoque ordine fati
Torrida Caucasæos infert mihi Byrsa furores.
Præterea * invictus Ricimer, quem publica fata
Respiciunt, proprio solus vix Marte repellit
Piratam per rura vagum, qui prælia vitans,
Victorem fugitivus agit: quis sulerat hostem
Qui pacem pugnamque negat? nam fœdera nul a
Cum Ricimere jactit: quem cur nimis oderit, audi.
Incertum crepat ille patrem, cum serva sit illi
Certa parens: nunc ut regis sit filius, effert
Matris adulterium; tum livet quod Ricimerem

C provincias assiduis incursionibus populari non desiit tanta sui fiducia, ut interrogante aliquando nauclero, ecquo vela dari juberet, respondiisse feratur, Quo Deus impulerit. Ex quo nimirum patet, cur *pi-ala* vagus Sidonio dicatur, et *hostis repentinus* Theodorico regi apud S-natorem i Variar. 4, et *repentinus ejus incursum et fortuita deprædatio, cunctis littoribus formidanda*, Novellæ Valentianiani, quæ est 20 inter Theodosianos. Quia igitur præter morem est, ut ab Africa irruant Scythæ, hoc est Vandali et Alani, quos alibi Caucasigenas vocat, hinc est quod ait:

Conversoque ordine fati
Torrida Caucasæos infert mihi Byrsa furores.

Et carmine 23 eadem antithesi, Gensericum dixit:

Africanæ
Telluris Tanaiti unum rebellem.

D * Quod Ricimerem laudat Sidonius, Anthemii qui generum illum asciverat gratiæ imputandum est. Alioqui parum causæ habuit eum hominem amare, a quo Avitum socerum purpura exutum memineral. Erat is patricius et magister militum: vir, ut Jordanes scribit, egrogus et in re bellica tum prope singularis, sed qui nimia potentia barbaro ingenio abusus est. Nam non solum Avitum imperio deiecit, sed Majorianum occidit, et Severum, si vera fuit fama, clam sustulit. Anthemium quoque socerum ipsum bello adortus, Roma capta, necavit: nondum scilicet a principum sanguine destitutus, nisi quadragesimo ipse post soceri necem die interiisset. Mixtum illi genus, sed regium utrinque, patre Suevo, matre Gotha, Valliæ regis filia, eoque nobilior quam Genserico, qui Gundegiselo quidem rege, sed matre serva spurcius natus est.

In regnum duo regna vocant : nam patre Suevus,
A genitrice Gethes ; simul et reminiscitur ille,
Quod Tartessiacis ^a avus hujus Vallia terras
Vandalicas turmas, et juncti Martis Alanos

301 Stravit, et occiduum texere cadavera Calpen.
Quid veteres narrare fugas, quid damna priorum ?

^b Agrigentini recolit dispendia campi.

Inde furit, quod se docuit satis iste nepotem

Illius esse viri, quo viso Vandale semper

Terga dabas : nam non Siculi illustrior arvis

Tu Marcelle redis, per quem tellure marique

Nostra Syracusis presserunt arma penates :

Nec tu ^c cui currum Curti superare, Metelle,

Contigit, ostentans nobis elephanta frequentem,

Grex niger albentes tegetet cum mole jugales,

Auctoremque suum celaret pompa triumphi.

^d Noricus Ostrogothum quod continet, iste timetur :

Gallia quod Rheni Martem ligat, iste pavori est.

Quod ^e consanguineo me Vandalus hostis Alano

Diripuit radente, suis hic ultus ab armis.

Sed tamen unus homo est, ne tanta pericula solus

Tollere, sed differre potest : modo principe nobis

Est opus armato, veterum qui more parentum

Non mandet, sed bella gerat ; quem signa moventem

Terra vel unda tremant, ut tandem jure recepto,

Romula desuetas moderentur classica classes.

Audiit illa pater, simul annuit ; itur in Urbem

Continuo ; videt ipse deam, summissus adorat,

Pectus et exertam tetigerunt cornua mammam.

Mandatas fert inde preces, quas diva secuta

Apparat ire viam : laxatos torva capillos

Stringit, et inclusæ laterunt casside turres.

Insula laurus erat : bullis hostilibus asper

Applicat a læva surgentem balteus ense.

302 Inseritur clypeo victrix manus ; illius orbem
Martigenæ, lupa, Tibris, amor, Mars, Ilia, complent.

^a Valliæ regis de Vandalis Alanisque ad Tartessum et Calpen victoriæ ab Idatio et Isidoro repetendæ sunt. Narrat enim Valliam sub annum Christi 418 Vandalos Silingos in Bætica delevisse ; Alanos vero sic attrivisse, ut cum Vandalis qui **113** in Gallæcia Gunderico regi parebant, unum postea in regnum coaluerint. Nec dubium quin de his bellis loquatur Sidonius.

^b Cladis Siculæ, qua Genserius ipse a Ricimere in Agrigentino litore profligatus, illum Valliæ Vandalorum quondam victoris nepotem esse sensit, Avito ut reor imperantem. Missum enim ab Avito adversus Vandalos cum exercitu Ricimerem auctor est Priscus in excerptis legat onum. Cesam etiam Ricimeris comitis circumventionem Vandalorum multitudinem, quæ Carthagine cum 60 navibus solverat, inter Aviti res gestas adnotat Idatius.

^c Quidam, *Curium curru* : quod eandem habet sententiam. Primus elephantos de Pyrrho triumphans duxerat Curius Dentatus anno U. C. 427, sed paucos, quatuor duntaxat, ut docet Eutropius. At L. Metellus in triumpho quem de victis in Sicilia Pœnis egit anno U. C. 505, centum duxit et viginti, Livio auctore, ut est in Epitome 19, et Seneca de Brevitate vite cap. 14. *Idem*, inquit, *narrabat Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem unum omnium Romanorum ante currum 100 et 20 captivos elephantos duxisse*. Vicit ergo Curii currum Metellus ; nec Curii modo, sed aliorum, quotquot postea triumpharunt.

A Fibula mordaci refugas a pectore vestes
Dente capit ; micat hasta minax, quercusque troæpis
Curva tremit, placidoque deam sub fascæ fatigat.

^f Perpetuo stat planta solo, sed fascia primos
Sistitur ad digitos, retinacula bina colurnis
Mittit in adversum vincio de fornice pollex,
Quæ stringant crepidas, et concurrentibus ausis
Vinculorum, pandas texant per crura catenas.
Ergo sicut erat liquidam transvecta per æthram,
Nascentis petiit tepidos Hyperionis ortus.

Est locus oceani, longinquis proximus Indis,
Axe sub Eoo, Nabathæum tensus in Eurum,
Ver ubi continuum est, interpellata nec ullis
Frigoribus pallescit humus ; sed flore perenni
Picta peregrinos ignorant arva rigores.

B Halant rura rosæ, indescritosque per agros
Fragrat odor : violam, cytisum, serpylla, ligus rami,
Lilla, narcissos, casiam, colocasiam, calthas,
Costum, malobatræ, myrrhas, opobalsama, thura,
Parturiunt campi, nec non pulsante senecta,
Hinc rediviva petit vicinus cinnama phœnix.
Illic domus Auroræ rutilo crustante metallo,
Baccarum præfert læves asprata lapillos.

Diripiunt diversa oculos, et ab arte magistra,
Hoc vincit quodcunque vides ; sed conditur omnis
Sub domina præsentem decor, nimioque rubore
Gemmarum varios perdit, quia possidet, ignes.
Fundebat coma pæra crocos, flexoque lacerto

303 Latea depressus comabat tempora pecten.

Fundebant oculi radios, color igneus illis,

C Non tamen ardor erat : quamvis de nocte ^g cussa
Excepti soleant sudorem fingere rores.

Pectora his cingunt zonæ, parrisque papillis

Invidiam facit ipse sinus : pars extrema pepili

Perfert puniceas ad crura rubentia rugas.

Sic regina sedet solio ; sceptri vice ^h dextram

^d Barbarorum terror est Ricimer. Quod enim Ostrogothi per Noricos in Italiam, Franci, aliæque gentes Germanicæ per Rhenum in Gallias non irrumpunt, ejus metu continentur.

^e Alanos unum in gentem cum Vandalis in Hispania coaluisse jam dictum est. Quare una in Africam trajecerunt : quod notat Possidius in Vita S. Augustini ; et Genserius, ac posterius, Vandalorum simul Alanorumque reges appellati : ut apud Victorem Vitensium, in præcepto Hunerici ad episcopos orthodoxos, cujus hæc est inscriptio : *Rex Hunerici Vandalorum et Alanorum universis episcopis homousianis* ; itemque in edicto quod legitur lib. III. Inde ergo videre est, cur consanguineos et juncti Martis Alanos cum Vandalis, Romanæque direptionis socios dicat.

^f Solea. Genus illi colurnorum describit quod in antiquis statuis videre est : in quo, ut Gelli verbis utar, plantarum calces tantum infine teguntur, cætera nuda, et teretibus habenis vincia sunt. Solum ergo pro solea posuit, ut Plautus, Martialis, aliique. Fornicem vero, pro parte dexera, et cavo pedis opposita, quam lib. VIII. epist. 11, cameram dixit, fasceata pariter calceamenta describens, in quibus vinculorum concurrentibus ansulis, *reflexa ad crura per vinculorum concurrentibus ansulis, reflexa ad crura per vinculorum concurrentibus ansulis*. Sunt tamen codices qui non *foruice*, sed *foruice* legant.

^g **114** Auroræ faciem sceptri vice tribuit : quod ex vetere consuetudine ductum est. Nam cum læva piugebatur : unde *λαμπαδάρχος*, quoque appellata

Lamædis hæta replet : nox adstat proxima divæ,
Jam refugos conversa pedes, ac pone tribunal
Promit lux somnum vix intellecta cacumen.
Ilinc Romam liquido venientem tramite cernens,
Exsiluit propere, et blandis prior orsa loquolis.

Quid, caput o mundi, dixit, mea regna revisis :
Quidve jubes? Paulum illa silens, atque aspera miscens
Mittibus, hæc cœpit : Venio (desiste moveri,
Nec multum trepida) non ut mihi pressus Araxes
Imposito sub ponte fluat, nec ut ordine priseco
Iudæus Ausonia potetur casside Ganges;
Aut ut tigrifeq; pharetrata per arva Niphatis
Depopuletur ovans Artaxata Caspia consul.

^a Non Pori modo regna precor, nec ut hisce lacertis
Frangat Hydaspæas aries impactus Erythras.
Non in Bactra feror, nec committentia pugnas
Arsacias non quæro domus, nec tessera castris
In Ctesiphonta datur : totum hunc tibi cessimus axem,
Et nec sic mereor nostram ut tueare senectam?
Omne quod Euphratem Tigrimque interjacet, olim
Sola tenes : res empta mihi est de sanguine Crassi :

304 Ad Carras pretium scripsi, nec inulta remansi,
Aut perit sic emptus ager : si fallo, probasti

^b Ventidio inaciare Sapor; nec sufficit istud :
Armenias Pontumque dedi, quo Marte petitum,
Dicat Sylla tibi; forsân non creditur uni :
Consule Lucullum. Taceo jam Cycladas omnes.
Acquisita meo servit tibi Creta Metello.

Transcripsi Cilicas : hos Magnus fuderat olim.
Adjeci Syriæ, quos nunc moderaris, Isauros :
Hos quoque sub nostris domuit Servilius armis.
Concessi Ætolos veteres, Acheloiæque arva,
Transfudi Attalicum male credula testamentum.
Epirum retines; tu scis qui debeat illam
Pyrrhus; in Illyricum specto te mittere jura,
Ac Macetum terras : et habes tu, Paule, nepotes.
Ægypti frumenta dedi; mihi vicerat oliin
Leucadiis Agrippa fretis. Judæa tenetur

eoque habitu passim cernitur in antiquis monumen-
tis. Ovidius v Fastorum :

Postera cum roseam pulsus Hyperionis astra
In natut nis lamæada tollet equis.

Et Sidonius ipse carmine 9 Indos dixit :

Auroræ face civica perustes.

^a Sic legendum censui, non *Pharii*, ut in vulgatis.
Regnum Pori ultra Hydaspem erat : in cujus ripa,
ut Curtius lib. viii narrat, victus est, prohibere transi-
tu frustra conatus Alexandrum. Verum Erythras
Jonicas, Bœoticas, Ætolicas legimus : Hydaspæas,
hoc est Indicas, nusquam. Erythraeos enim Bacchi
triumphos Martialis, Erythraeos gemmas et smarag-
dos Claudianus et alia alii, non ab urbe aliqua, sed
ab Erythraeo mari, quod Indiam alluit, nuncuparunt.
At Sidonius urbis nomen esse existimavit, easque
Hydaspæas, sagittiferas, tepidas Erythraeos appellare
solet, ut a cæteris distinguat.

^b Ita libri omnes. Atqui Parthorum regi quem oc-
cidit Ventidius, non Sapor, sed Pacoro nomen fuit.
Sed Sapor Sidonio dici potuit quivis rex Parthorum,
ut Arsaces. Ita enim in Panegyrico Aviti legitur in
optimis mss., *Parthicus ultro restituit mea signa Sa-
por*, cum restituerit Phraates. Pacorus Orodis filius

A Sub ditone tua, tanquam tu miseris illuc
Insignem cum patre Titum. Tibi Cypria merces
Fertur : pugnaces ego pauper laudo Catones,
Dorica te tellus, et Achæi jura tremiscunt,
Tendis et in bimarem felicitia regna Corinthum :

Dic : Byzantinus quis rem tibi Mummius egit?

^c Sed si forte placet veteres sopire querelas,
Anthemium concede mihi; sit paribus istis
Augustus, longumque Leo; mea jura gubernet
Quem petii; patrio vestiri murice natam
Gaudet Euphemiam sidus divale parentis.
Adjice præterea privatum ad publica fœdus.

Sit socer Augustus genero Ricimere beatus;

305 Nobilitate micant : est vobis regia virgo,
Regius ille mihi; si concors annuis istud,

B Mox Libyam spectare dabis : circumspice tædas
Antiquas, par nulla tibi sic copula præsto est.
Proferat hic veterum thalamos discrimine parios
Græcia, ni pudor est : reparatis Pisa quadrigis
Suscitet Œnuomum, natæ quem fraude cadentem
Cerea destituit resolutis axibus obex.

Procedat Colchis prius agnita virgo marito
Crimine, quam sexu; spectet de carcere circi
Pallentes Atalanta procos, et poma decori
Ippomenis jam non pro solo colligat auro.

Dejanira tuas Acheloiis gymnade pinguis
Illustret tædas, et ab Hercule pressus anhelò
Lassatum foveat rivis rivalibus hostem.
Quantumvis repetam veteris connubia sacelli,
Transcendent hic heroas, heroidas illa.

C Hos thalamos, Ricimer, virtus tibi pronuba poscit
Atque Dionæam dat Martia laurea myrtum.

Ergo age : trade virum non otia pigra soventem,
Deliciisque gravem; sed quem modo nauticus urit
Æstus, Abydenique sinus, et Sestias ora
Hellepontiacis circumclamata procellis :
Quas pelagi fauces non sic tenuisse vel illum
Crediderim, cui ruptus Aëtos, cui remige Medo

illo ipso die quo ante annos 15 Crassum ad Carras
per Surenam occiderat, a Ventidio ipse cæsus est.
Quare Crassianam cædem Pacori cæde pensatam ait
Florus lib. iv, 9.

^c Pro tot, inquit, Romani juris provinciis, quas
imperio Constantinopolitano transcripsi, principem
mihi Anthemium concede : Euphemiam filiam, ejus
uxorem Augustam videat divus Marcianus : adde et
Ricimeris nuptias cum filia Anthemii. Quæ omnia ex
aliis Sidonii locis nota, præter nomen Euphemie,
quod huic uni loco debemus. De hac tamen Hub.
Goltzius antiqui nummi profert inscriptionem, in qua
Fl. Marciana Augusta vocatur; quod si verum est,
Fl. Euphemiam Marcianam appellatam oportuit.
Cæterum ex Anthemio et Euphemia nati sunt, præter
incerti nominis filiam quæ Ricimeri nupsit, tres filii,
Marcianus, Romulus et Procopius, de quibus multa
Theodorus Lector in Collectaneis, Malchus Sophista
in Byzantiacis, et Candidus Isauros lib. ii Historiarum.

^d Significat Anthemium, quo tempore ad imperium
accitus est, Helleponticæ classi **115** præfuisse,
quam in ejus freti portubus habere solebant imperatores
Orientis. Erant enim et classes aliæ toto illo
mari ad varios usus dispersæ, ut Carpathia. Selen-
cena, Alexandrina, quarum mentio in legibus Au-
gustis.

Tu gita silvosam currebant v'la per Alpem.
Nec Lucullanis si hæc freta cincta caruis,
Segnis ad insignem sedit cum Cyzicon hostis;
Qui cogente fame, cognata cadavera mandens,
Vixit morte sua. Sed quid inæa vota retardo?
306 Trade magis. Tum pauca refert Titonia conjux:
Du. age, sancta parens, quanquam mihi maximus

[usus

Invicti summiq;ue ducis, dum mitior exstes,
Et non disjunctas melius moderemur habenas.
Nam si forte placet veterum meminisse laborum,
Et qui pro patria vestri pugnaret Iuli,

Ut nil plus dicam, prior hinc ego Memnona misi.
Finierant: geminas junxit concordia partes,
Electo tandem potitur quod principe Roma.

* Nunc aliquos voto simili vel amore, vetustas
Te legisse crepa, nunquam non invidia summis
Emeritisque viris. Brenni contra arma, Camillum
Profer ab exsilio: Cincinnatoque securus
Expulso Cæsone refer, flentemque parentem
A rastris ad rostra roga, miseroque tumultu
Pelle prius quos victa petas; si ruperit Alpes
Pœnus, ad afflictos condemnatosque recurre.
Improbis ut rubeat Barchina clade Metaurus,
Multatus tibi consul agat: qui millia fundens
Hasdrubalis, rutilum sibi cum fabricaverit ensem,
Concretum gerat ipse caput; longe altera nostri
Gratia iudicii est: scit se non læsus amari.

At mea jam nimii propellunt carbasa flatus.
Siste, Camæna, modos tennes, portumque petenti
Jam placido sedeat mihi carminis anchora fundo.
Attamen, o princeps, ^b quæ nunc tibi classis et arma
Tractentur, quam magna geras, quam tempore parvo,

* Hoc nomine Anthemium opponit et præfert ali-
quot Romanis ducibus antiquis, quod nulla prius, ut
illi, læsus injuria ad imperium evectus sit. Nam L.
Cincinnatus in mœrore ob Cæsionis filii exsiliium ver-
sabat, quando ad dictaturam bellumque contra
Æquos gerendum vocatus est. M. Camillus Ardeæ
exsulabat ipse, cum adversus Brennum dictator ii
creatus est. M. Livius Salinator (his enim est qui con-
sul ii Hasdrubalem Pœnorum ducem ad Metaurum
vicit et interfecit) ex priore consulatu reus publico
iudicio damnatus multatusque fuerat. Quæ singula
exponit Livius lib. iii, 5 et 27.

^b Adversus Vandalos: ut auxilio esset Basilisco,
quem Leo cum amplissima classe in Africam miserat
contra Gensericum. Quin Anthemium hoc maxime
consilio imperatorem designatum, destinatumque Ro-
mam, auctor est Procopius in Vandalicis lib. i, ubi
de hac Basilisci expeditione multa. De Anthemianæ
vero successu Idatius noster his verbis: *Expediit ad
Africam adversus Vandalos ordinata metabularum com-
mulatione et navigationis importunitate revocatur.*

* Alterum consulatum optat Ricimeri, qui priorem
jam gesserat anno 459, tertium Anthemio, qui secun-
dum tunc inibat.

^d Solemnia publicæ manumissionis, quæ a consuli-
bus magistratum ineuntibus celebrabantur: quam
propterea solemnitatem consulatus appellat Honorius
imp. l. 43 cod. Theod. de Infirmis iis quæ sub ty-
rannis gesta sunt; et Cassiodorus in formula consu-
latus inter alia consulum munia recenset, *solvere
servulos juço servili*. Ut igitur Anthemium hoc loco
Sidonius, sic Julianum Libanius, Momeritium Mar-
cellinus, Honorium atque Eutropium Claudianus,

A Si mea vota Deus produxerit, ordine recto,
" Aut genero bis mox, aut te ter consule dicam.
Nam modo ^d nos jam festa vocant, et ad Ulpia poseunt
307 Te fora, donabis quos libertate Quirites,
Quorum gaudentes exceptant verbera mala,
Perge, pater patriæ felix, atque omine fan-cto
Captivos vinciture novos, absolve vetustos.

CARMEN III.

PANEGYRICI * EDITIO AD PETRUM.

Quid faceret lætas segetes, quod tempus amandum
Messibus, et gregibus, vitibus, atque apibus,
Ad Mæcenatis quondam sunt edita nomen:
Hinc, Maro, post audes arma virumque loqui.
At mihi Petrus erit Mæcenas temporis hujus,
Nam samæ pelagus sidere curro suo.

B Si probat, emittit: si damnat, carmina celat,
Nec nos rhonchisono rhinocerote notat.
I liber, hic nostrum tuatur, crede, pudorem.
Hoc censore etiam displicuisse placet.

CARMEN IV.

PRÆFATIO PANEGYRICI DICTI ^f MAJORIANO AUG.

Tityrus ut quondam patulæ sub tegmine fagi
Volveret inflatos murmura per calamos,
Præstitit afflicto jus vitæ Cæsar et agri,
Nec stetit ad tenuem celsior ira reum:
Sed rus concessum dum largo in principe laudat,
Cælum pro terris rustica musa dedit.

308 Nec fuit inferius Phœbeia dona referre:
Fecerat hic dominum, fecit et ille deum:

C Et tibi, Flacce, acies Bruti Cassique secuto,
Carminis est auctor, qui fuit et veniæ.
Sic mihi diverso nuper sub Marte cadenti,

Heraclianum Honorius lege citata, initio consulatus
servos manumissis testatur. Marcellinus lib. xxii:
*Mamertino consule calendis Januariis ludos edente,
manumittendi: ex more inductis per admissionum pro-
ximum.* Claudianus in Eutropium l. 1:

Libertatemque datorus,
Quam nondum meruit, scandit sublimem tribunal.

* Carmen hoc male hactenus Anthemii panegyrico
adnectebatur, quasi ad illum pertineret; cum perti-
neat ad panegyricum Majoriani, cujus magistro epi-
stolarum Petro ejus editionem nuncupat. Quare illi
præmittitur, sicut carmen ad Priscum Valerianum in
antiquis libris præponitur panegyrico Aviti, cujus est
editio. Panegyricus Anthemii editionis epigrammate
caret, sicut omnes Claudiani.

116 ^f Avito Aug. post aliquot mensium interre-
gnum successit Majorianus, anno Christi 457. Pro-
ximo dehinc anno consulatum de more gessit, Alpi-
busque aspera mare cum ingenti exercitu superatis,
Lugdunum venit, quam urbem paulo ante in potesta-
tem suam receperat. Adventantem Sidonius hoc pa-
negyrico excepit, cum veniam ab eo, ut est in præ-
fatione, hostilis societatis jam impetrasset. Hoc igitur
est discrimen hujus panegyrici et reliquorum, quod
alii duo calendis Januariis ad celebranda consulatus
auspicia dicti: hic vero alia occasione, et sub anni
finem; cum adhuc tamen consul esset Majorianus.
ut excusari nequeat Carolus Sigonius, qui biennio
post dictum scripsit ad annum 460. Nam clare Sido-
nius:

Imperium, ait, jam consul habet.

Jussisti placido victor ut essem animo,
 Serviat ergo tibi servati lingua poeta,
 Atque meæ vitæ laus tua sit pretium.
 Non ego mordaci fodiam modo dente Maronem,
 Nec civem carpam, terra Sabella, tuum.
 Res minor ingenio nobis, sed Cæsare major :
 Vivcant eloquio, dummodo nos domino.

CARMEN V.

PANEGYRICUS JULIO VALERIO MAJORIANO AUGUSTO DICTUS.

Concipe præteritis, respublica, mente triumphos :
 Imperium jam consul habet, quem purpura non plus
 Quam lorica operit, cujus diademata frontem
 Non lux sed lege tegunt, meritisque laborum
 Post palmam palmata venit : decora omnia regni
 Accumulant fasces, et ^a princeps consule crescit.
 Personat ergo tuum cælo, rure, urbibus, undis,
 Exsultans Europa sophos, quod rector habetis,
 Victor qui fueras : fateor, trepidaverat orbis,
 Dum non vis vicisse tibi, nimioque pudore
 Quod regnum mereare doles, tristisque repulsa

309 Non moderanda subis, quæ defendenda putasti.

^b Sederat exserto bellatrix pectore Roma
 Cristatum turrita caput, cui pone capaci
 Casside prolapsus perfundit terga capillus.
 Lætitiam cen-ura manet, terrorque pudore
 Crescit, et invita superat virtute venustus.
 Ostricolor pepili textus, quem fibula torto
 Mordax dente vorat : tunc quidquid mamma refundit
 Tegminis, hoc patulo concludit gemma recessu.
 Hinc fulcit rutilus spatioso circite lævum
 Umbo latus : videas hic crasso fusa metallo
 Antra Rheæ, semperque lupam, quam fauce relecta
 Blandiri quoque terror erat, quanquam illa vorare

^a In panegyrico Aviti :

Emerita trabecis diademata cresunt.

Imperatores enim, cum cæteras dignitates infra se
 ducerent, consulatus tamen infulus non solum fortunæ
 suæ congruere, sed nomini quoque Augusto, ut
 Valentinianus in Novella ad Sporadium loquitur, decus
 addere existimaverunt. Ideo hunc solum ex omnibus
 assumebant. Claudianus in Eutropium 1 :

Hunc accipit unum
 Aula magistratum : vobis patribusque recurrit
 Hic æternus honos.

Ithanius rhetor in Julianum : *Μόνη γὰρ ἦδε τιμῶν καὶ βασιλείας ἤρμοσα τύχη.* Julianus ipse in oratione Eusebii Augusti : *Ὅτι ἐιδιώτης, οὐτε βασιλεύς, ἴσθιν ἢ γήσων, ὅς οὐ ζήλωτόν ἐνόμιζεν ὑπάτος ὀνομασθῆναι.* Claudianus idem in Silicium 2 :

Titulumne levem parvique decoris
 Credimus, Augusti quo se decorare latentur ?

^b Romæ prosopographia, elegans imprimis, **117**
 et quæ Claudianæ in consulatu Olybrii et Probiti,
 ad cujus exemplum efficta videtur, parum debeat.
 Porro panegyrici hujus partes præcipuæ sunt duæ,
 quarum alteram fere occupat Africa oratio Romanum
 exorantis, ut Majorianus adversus Gensericum ultor
 veniat : alteram poeta ipse suapte ex persona lo-
 quens. In illa Majoriani laudes ex iis ducit quæ imperium
 antecesserunt ; in hac reliqua persequitur ad
 adventum usque Lugdunensem.

A Martigenas et pieta timet ; pars proxima Tibrim
 Exprimit ; hic scabri fusus sub punice topi.
 Proflabat madidum per guttura glauca soporem.
 Pectus palla legit, quam neverat Iliæ conjux,
 Lipienti quæ juncia toro vult murmura lymphis
 Tollere, et undosi somnum servare ariti.
 Ista micant clypeo ; cuspis trabe surgit eburna,
 Ebria cæde virum : propter Berlona tropeum
 Extruit, et quercum captivo pondere curvat.

Consurgit solium saxi, quæ cæsa rubenti
 Æthiopum de monte cadunt, ubi sole propinquo
 Nativa exustas afflavit purpura rupes.
 Jungitur hic Sinuas, Numadum lapis additur isthic
 Antiquum mentibus ebur : post caute Laconum
 Marmoris herbosi radians interviret ordo.

B Ergo ut se mediam solio dedit, advolat omnis
 Terra simul ; tum quæque suos provincia fructus

310 Exposuit : fert Indus ebur, Chaldæus ammoniam
 Assyrius gemmas, Ser vellera, thura Sabæus,
 Atthis mel, Phœnix palmas, Lacedæmon olivum,
^c Arcas equos, Epirus equas, pecuaria Gallus,
 Arma Chalybs, frumenta Libys, Campanus laccinum,
 Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaia myrrham,
 Pontus castorea, blattiam Tyrus, æra Corinthus.
 Sardinia argentum, naves Hispania defert,
^d Fulminis et lapidem ; scopulos jaculabile fulgur
 Fucat, et accensam silicem secunda maritat
 Ira deum : quoties cælum se commovet illic,
 Plus ibi terra valet. ^e Subito flens Africæ nigras
 Procuibit lacerata genas, et cernua frontem

C Jam male secundas in vertice fregit aristas.
 Et sic orsa loqui est : Venio pars tertia mundi,
 Infelix felice uno, famula satus olim
 Hic prædo, et dominis extinctis, barbara dudum

^c Vulgati, *Argos* ; sed veterum librorum consensus
 Sidonium *Arcas* scripsisse persuadet. Alioqui lau-
 datur etiam equi Argolici, ut Arcadici. Strabo lib. viii :
 "Ἐστὶ δὲ καὶ τὸ γένος τῶν ἵππων κρείττιστον τὸ Ἀρκα-
 δικόν, καθάπερ καὶ τὸ Ἀργολικόν." Et Homero *Ἄργος*
ἰππόδοτον dicitur, ἵππιος Ἄργος Euripidi, *aprim equi* :
Argos Horatio.

^d Cerauniam gemmam. Claudianus in laude Serenæ :

Pyreneique sub antris
 Ignea fulmineis legere ceraunia Nymphæ.

Solinus Polyhistoris cap. 36, et Isidorus Originum
 16, non in Pyrenæi jugis, sed in Lusitania legi tra-
 dunt. Duo enim faciunt genera cerauniorum : unum
 quod Carmania mittit, crystalli simile, quod splendet
 tamen cæruleo, et sub dio positum splendorem rapit
 sideram ; alterum e Lusitania Hispaniæ lituoribus,
 cui color est prope rubentis. Alludit Ruricius lib. ii,
 epist. 14 Ceraunia : *Ut possis, inquit, secundum nomen
 suum cum illa beatorum turba vera splendere ceraunia,
 et vocabuli tui auctor existere.* Nomen inde, quod
 alibi quam in locis *κεραυνῶν*, id est fulmine, tactis, non
 inveniatur.

^e Africæ icon et oratio, quæ non parum etiam habet
 e Claudiani Gildoniaci. Ibi queritur illa se a Gildone
 oppressam ; hic a Genserico, qui Vandalis in Africa
 imperans, barbara, ut ait, sceptrâ tenebat ; nobilibus
 honoratæque, quod Prosper et Victor observant,
 præcipue infestus. Romam etiam tricanio ante hæc
 captam suis opibus spoliatat.

Sceptra tenet tellure mea, penitusque fugata
 Nobilitate furens, quod non est, non amat hospes.
 O Latii sopite vigor tua moenia ridet
 Insidiis cessisse suis : non concutis bastam ?
 Non pro me vel capta doles ? tua nempe putantur
 Surgere fata malis, et celsior esse ruina.
 Sed melius, quo terror abit : jam vincere restat
 Si pugnas, ut victa soles. ^a Porsenna superbum
 Tarquinium impingens, complexit milite Thusco
 Janiculum quondam ; sed dum perumpere portas
 Obsidione parat, totam te pertulit uno
 Coclitis in clypeo ; presserunt millia solum
 Multa virum, pendente via ; nec ponte soluto
311 Cum caderet, cecidit. Rex idem denique morte
 Admonitus scribæ didicit sibi bella moveri,
 Non solum cum bella forent ; mox pace petita,
 In regnum rediit, non tam feriente fugatus,
 Quam flagrante viro : steterat nam corde gelato
 Scævola, et apposito dextram damaverat igni,
 Plus felix peccante manu, cum forte satelles
 Palleret, constante reo, tormentaque capti
 Is fugeret, qui tortor erat. Brennum tremisti
 Post melior : quodcumque tuum est, quodcumque vo-

[caris

Jam solus Tarpeius erat ; sed reppulit unus
 Tum quoque totam aciem, Senones dum garrulus anser
 Nuntiat, et vigilat vestrum sine milite fatum.
 Me quoque (da veniam, quod bellum gessimus olim)
 Post Trebiam Cannasque domas : Romanaque tecta
 Hannibal ante meus, quam nostra Scipio vidit.
 Quid merui ? fati cogor tibi bella movere,
 Cum volo, cum nolo : trepidus te territat hostis,
 Sed tutus claudente freto, velut hispidus alta
 Sus prope tesqua jacet, claususque cacuminat albis
 Os nigrum telis gravidum, circumlatrat ingens
 Turba canum, si forte velit concurrere campo :
 Ille per objectos vepres tumet atque superbit,
 Vi tenuis, fortisque loco, dum proximus Eia
 Venator de colle sonet : vox nota magistri
 Lassatam reparat rabiem : tum vulnera cæcus
 Fastidit sentire furor. Quid prælia differs ?

^a Quod Porsennæ, Brenno, Hannibali quondam accidit, ut a Romanis post maximas clades terroresque profligarentur, idem nunc Genserico eventurum spondet, si Majorianus in eum arma convertat : quasi in fati sit illum, quod ait, venturum excidio Libyæ, tertiumque ex ea post Scipiones cognomen relaturum.

^b Urbs est Pannoniæ II, in qua et Sirmium provinciae caput. Acincus eadem, non *Acinthus* scribitur etiam apud Marcellinum, et in itinerariis, atque in Notitia, in qua et Acincenses milites sub magistro equitum per Gallias. Jam hoc quoque certum est, Illyrici nomen p̄terioribus sæculis imperii, **118** non unius in Hadriatici maris ora provinciae finibus, ut olim, clausum fuisse ; sed ad plurimas circumquaque provincias pertinuisse : quod magnum Illyricum est Ausonio epigrammate 1. Festi Rufi ævo 17 provincias complectebatur ; post etiam 19, quarum alix post imperii divisionem quæ in Notitia describitur, hoc est post Arcadii et Honorii tempora, Illyrico Oc-

¹ Barthius *Advers.*, pag. 4626, sic scribi vult : *Germani plus morte (nefas!) nam alioqui absonum dictu esse, plus nefas facere pro majus scelus perpe-*

A Quid mare formidas, pro cuius sæpe triumphis
 Et cælum pugnare solet ? Quid quod tibi princeps
 Est nunc eximius, quem præscia sæcula clamant
312 Venturum excidio Libyæ, qui tertius ex me
 Accipiet nomen ? debent hoc fata labori,
 Majoriane, tuo : quem cur conscendere classem,
 Ac portus intrare meos, urbemque subire,
 Si jubeas, cuplam, paucis ex ordine labor.

Fertur Pannoniæ qua ^b Martia pollet Acincus,
 Illyricum rexisse solum cum tractibus Istri
 Hujus avus ; nam Theodosius quo tempore Sirmi
 Augustam sumpsit nomen, per utramque magistrorum
 Militiam, ad partes regni venturus eoas,
 Majorianum habuit. Latius sunt condita fastis
 Facta ducis : quoties Scythicis illata colonis

B Classica presserunt Hypanim, Peucemque rigentem
 Monte salutatis irrisit fixa pruinis ?
 Hunc socerum pater hujus habet, vir clarus, et una
 Culmine militiæ semper contentus, ut unum
 Casibus in dubiis junctus sequeretur amicum.
 Non semel oblati tentavit fascibus illum
 Aetio rapere aula suo ; sed perstitit ille
 Major honoratis : cœpit pretiosior esse,
 Sic pretio non capta fides ; erat ille quod olim
 Quæstor consulibus, tractabat publica jure
 Æra suo, tantumque modum servabat, ut illum
 Narraret rumor jam rebus parcere nati.
 Senserat hoc sed forte ^c ducis jam livida coeijux ;
 Angeri famam pueri, suffusaque bili,
 Coxerat internum per barbara corda venenum.

C Illic explorat cælum, totamque vo'ris
 Percurrit mathesim numeris, interrogat umbras,
 Fulmina rimatur, fibras videt, undique gaudens
313 Secretum rapuisse Deo : sic torva Pelasgum
 Colchis in aplustri steterat trepidante marito :
 Absyrtum sparsura patri, ¹ facturaque cæsi
 Germani plus morte nefas, dum funere pugnat,
 Et fratrem sibi tela facit : vel cum obruit ignem
 Taurorum, plus ipsa caleas, textique trementem
 Frigida flamma virum, quem defendente veneno
 Inter flagrantem perhibent alsisse juveneos.

cidentalibus attributæ sunt, ut Noricum, Pannoniæ, Dalmatia : alix Orientali, ut Mœsia superior, Dacia, Macedonia, Epirus et alix, quas in eadem Notitia videre est. Non male ergo Sidonius Pannoniam in Illyrico locat. Sed Majoriani magistri militum potestas extra Illyrici etiam fines porrigebatur. Hypanis etenim fluvius Scythiæ, et Peuce insula Istri ostiis in Mœsia inferiore adiacens, ad Thraciæ dioceseos provincias pertinent, non ad Illyricianas. Nondum videlicet magistri militum a Theodosio divisa fuerat potestas : qui prius, Zosimo teste, lib. iv hanc ita distinxit, ut alius in Illyrico, alius in Thracia militum magister esset, cum unus antea omnibus præesset.

^c Aetii uxor. Nec temere conficta, quæ de illius Majorianum juvenem odio dicuntur, quasi timeret ne is præterito filio principatum consequeretur. Revera enim Gaudentio filio imperium parabat Aetius.

trare. — BAENIUS Sirmoed. editor, præfat. ad tom. I, § 41.

Ergo animi dudum impatient, postquam audit isti
Imperium et longum statui, laniata lacertos
Ingreditur qua strata viri, vocemque furem
His rupit. Secure jaces oblite tuorum,
O piger, et mundo princeps (sic sæcula poscunt).
Majorianus erit; clamant hoc sidera signis,
Hoc homines votis: isti quid sidera quæro,
Fatum aliud cui fecit amor? nil fortius illo.
Et puer est cupidus nunquam, sed parcus habendi.
Pauper adhuc jam spargit opes, ingentia suadet
Consilia, et sequitur; totum quod cogitat, altum est.
Urget quod sperat: ludum si forte relexam,
Consumpsit, quidquid jaculis fecisse putaris,
Istius una dies: tribus hunc tremuere sagittis
• Anguis, cervus, aper; ^b non sic libravit in hostem
Spicula, qui nato serpentis corpore cincto,
Plus timuit, dum succurrit, dum iactibus iisdem
Interitum vitamque daret, stabilemque teneret
Corde tremente manum, totamque exiret in artem
Spe propiore metus, dans inter membra duorum
Unius mortem: libeat decernere cæstru,
Cessit Eryx Siculus, simili nec floruit arte

314 Sparta, Therapuzæ pugilem cum gymnade pin-
[guem

• Stratus Bebryciis Amycus suspexit arenis.
Qui vigor in pedibus? frustra sibi natus Ophelte
Sicaniam tribuit palmam, plantasque superbas
Haud ita per siccam Nemeen ^d citus extulit Arcas,
Cujus in Ætolo • volitantem pulvere matrem
Horruit Hippomenes, multo qui cespite circi.
Contemptu præmissus erat, cum carceris antro
Enicuit pernix populo trepidante virago,
Nil toto tactura gradu, cum pallidus ille
Respiceret medium post se decrescere campum,
Et longas ad signa vias, statuque propinquo
Pressus in hostili jam curreret anxius umbra,

* Hæc iterum commemorat carmine 13. exstat-
que de eadem re vetus distichum lib. IV epigram-
matum, quod Pithæus Sidonii ipsius esse conje-
ctabat:

Cervus, aper, coluber, non cursu, dente veneno
Vitarunt ictus, Majoriane, tuos.

^b Alcon hic Cretensis: de quo et Phalero filio Ma-
nilius v Astronomicum, et Valerius Flaccus Argonau-
ticum I. Nec minus eleganter Græcus poeta Antholo-
giæ lib. VI, 11.

Παῖδα πατήρ ἄλκων ὁλοῶ σφρυγγθέντα δράκοντι
Ἀθήσας, δειλῆ τόξον ἔκαμψε χειρί.
Θηρὸς δ' οὐκ ἀνάμαρτος, διὰ στόματος γὰρ ὁ στός
ἤϊεν τυτθῷ βαιὸν ὑπερβῆ βρέφους.
Πανσάμενος δὲ φόνου, παρά δρυὶ τῆδε παρέτραν
Σῆμα καὶ εὐτυχίης θῆης καὶ εὐστοχίης.

• Contrario sensu vulgati, *stratum Amycum*. Amy-
cus enim is est qui pugilis Therapuzæ, seu Lacedæ-
monii Pollucis vires suspexit, cum ab eo prostratus
esset, qui cæteros vincere solebat.

^d Parthenopæus Atalantæ, de qua mox. filius ex Mila-
nionne. *Arcada Parthenopæum* vocat etiam Statius,
cursuque in Nemea silva victorem facit libro VI The-
baidos: et **119** Apollodoros lib. III belli Thebani
luces enumerans, Παρθενοναῖος Μελανίωνος Ἀρκᾶς:
*Parthenopæus Milanionis filius, Arcas. De quo iterum
post alia, γέννησε δὲ ἐκ Μελανίωνος Ἀταλάντη Παρθε-*

A Donec ad anfractum metæ jam jamque relictus
Concita ter sparsæ fregit vestigia pomo.
Qui videt hunc equitem, Lædæum spernit alumnum,
Ac juvenem Sibeneboæ tuum, cui terga vetustis
Pænnati largitur equi, Lyciamque Chimæram
Quæm superasse refert, vulnus cum sustulit numm
Tres animas: vitam tum si tibi fata dedissent,
Majoriane ferox, vetuisses Castora frenos,
Pollucem cæstus, Alconem spicula nosse,
Bellrophontæis insultaturus opimis.
Si clypeum capiat, vincit Telamone creatum,
Qui puppes inter Græcias, contra Hectoris ignem,
Ipsam etiam insidi classem defendit Ulyxis.
Missile si quanto jaculetur pondere quæris,
Sæpius insertæ trepidans nec fasce Camillæ

B Excussit telum Metabus, pro turbine tanto
Stridula Pelidæ per Troilon exiit ornus:

315 Nec sic heroum tardantem busta Creontem
Atticus Ægides rupit Marathonide quercu:
Nec sic intortum violatæ Phœbados ultrix
In Danaos fulmen jecit, cum Græcia Trojæ
Noctem habuit, similemque facem, fixusque Capharæ:
Cautibus inter aquas flammam ructabat Oifeus.

Parva loquor: quid quod quoties tibi bella genu-
[tur,

Discipulus non miles adest? et fingit alumnum,
Æmulus econtra spectat? quod viceris odit,
Et quos vincis amat: totus dormitat ad isum
Magnus Alexander, patris quem gloria torsit.
Quid faciam infelix? nato quæ regna parabo,
C Exclusa sceptris Geticis, respublica si me
Præterit, et ^f parvus super hoc Gaudentius hujus
Calcatur fati? istum jam Gallia laudat,
Quoque per Europam est: rigidis hunc abluit undis,
Rhenus, Arar, Rhodanus, Mosæ, Matriona, Sequana,
[s Lædis,

νοπαῖον. ὃς ἐπὶ Θήβας ἰσπρατεύσατο. *Genuit ex Mila-
nionne Atalanta Parthenopæum, qui Thebanam expediti-
onem secutus est.*

* Atalantam. Antea *Martem* legebatur, nullo sensu.
Itaque certa est et necessaria, licet unius tantum et
alterius, nec optimorum codicum, emendatio. Filii
occasione matrem commemorat, ut et Statius eodem
loco:

D Nota parens cursu: quis Mænalæ Atalantæ
Nesciat egregium decus, et vestigia cunctis
Indeprehensa prociis?

^f Filiorum Aetii, quorum quidem memoria exstat,
alter de avi materni nomine Carpilio appellatus est.
Aetii namque uxor incerti nominis, filia fuit Carpi-
lonis ex comite domesticorum, ut auctor est apud
Gregorium Turon. Frigeridus. Sidonius Gothicum
illi regni sanguinis stirpem fuisse significat; alio-
qui exclusam se a sceptris Geticis non quereretur.
Alter Gaudentius, de quo hic sermo, avo item sed
paterno cognominis. Aetio enim pater fuit Gauden-
tius, comes et magister equitum, quem Prosper in
Galliis a militibus occisum notat. Hunnicæ legationis
qua functus est Carpilio filius, testis est Priscus in
excerptis legationum, et Senator i Variar., 4. Gau-
dentium vero hunc Urbe captâ in Africam cum Val-
entiniani filibus abductum a Gensericô narrat
Idatius.

^e In hoc elenchô fluviorum Galliæ, quos Majoriani

Clitis, Elaris, Atax, Vachalis, Ligerimque bipe ni
Excisum per frusta bibit; cum ^a bella timentes
Defendit Turonos, aberas: post tempore parvo
Pugnastis pariter, Francus qua^b Cloio patentes
Atrebatum terras pervaserat: hic coeuntes
Claudebant angusta vias, arcuque subactum
Vicium Helenam, flumenque simul sub tramite longo
Artus suppositis trabibus transmiserat agger.
Illic te posito, pugnabat ponte sub ipso
Majorianus eques: fors ripæ colle propinquo,
Barbaricus resonabat hymen, Scythicisque choreis
Nubebat flavo similis nova nupta marito.

316 Hos ergo, ut perhibent, stravit; crepitabat ad

[ictus

Cassis, et oppositis hastarum verbera thorax
Arcebat squamis, donec conversa fugatus
Hostis terga dedit: plaustris rutilare videre
Barbarici vada festa tori, conjectaque passim
Fercula, captivasque dapes, cirroque madente
Ferre coronatos redolentia sarta lebetes.
Illic increscit Mavors, thalæmque refringit
Plus ardens Bellona faces; rapit esseda victor,
Nubentemque nurum, non sic Pholoetia monstra,
Atque Pelethronios Lapidatas Semeleius Evan
Miscuit, Æmonias dum flammant orgia matres,
Et Venerem Martemque cient, ac prima cruentos
Consumunt ad bella cibos, Bacchoque rotato
Pocula tela putant, cum crudescente tumultu
Polluit Æmathium sanguis Centauricus Othrim.
Nec plus nubigenum celebrentur jurgia fratrum.

expeditionibus lustratos ait, pauci sunt qui non statim agnoscantur. Nam Elaris sine dubio noster est Elaver, Cæsaris Commentariis notissimus, qui per Arvernorum plana decurrens, collectis utriusque aliquot annibus, in Ligerim paulo infra Nivernum evoluit. Ledus in Septimania e Cemmenis montibus per Volcas Arecomicos et Montem Pessulum in mare Gallicum decurrit. De Cliti unica est controversia: in qua plerique Papyrio Massono assentiuntur, qui Clanum Pictonum esse docuit. Olitis certe Theodulfi Aurelianensis, de quo aliis placuit, in hunc locum, nisi luxato versu, recipi non potest.

^a Timebant, opinor, a vicinis Armoricis, qui ad libertatem jam dudum, ut ex Zosimi lib. vi patet, aspirantes, aut Romanos armis appetebant ipsi, aut appetebantur: ut quo tempore bellum adversus illos, Aetio absente, Hunnis auxiliantibus gessit Litorius, ut est in panegyrico Aviti, sub annum, ut ostendimus, 438.

^b Ita liber unus: quod certe aptius videtur **120** quam quod in aliis: *Pugnastis pariter Franci, qua Cloio*. Francicum autem hoc bellum, in quo ab Aetio et Majoriano cum Clodione rege pugnatum est, plerique omnes ad Felicem et Taurum consules, Christianique annum 427 referri volunt; quod eo anno Prosper et Cassiodorus partem Galliarum propinquam Rheno quam Franci occuparant, Aetii comitis armis receptam tradant. Verum qui potuit Majorianus tunc adesse, et tam acriter dimicare, qui 30 post annos in hoc suo consulatu juvenis erat? Deinde prior illa expeditio ad Rhenum, hæc nostra ad Atrebatos et Helenam vicium, cujus nunc quoque in pago Atrebatensi ad Caucium omnem vestigia restant; nam Hedinum Vetus vocant. Certius ergo, hæc gesta videri post annum Christi 445, quo tempore narrant cum

A Hic quoque monstra domat, ^c rutili quibus arce cerebri
Ad frontem coma tracta jacet, nudaque cervix
Seturum per damna nitet, tum lumine glauco
Albet aquosa acies, ac vultibus undique rasis,
Pro barba tennes perarantur pectine cristæ.
Strictius assutæ vestes procera coercent
Membra virum; patet iis altato tegmine poplitis,
Latus et angustam suspendit balteus alvum.
Excussisse citas vastum per inane bipennes,
Et plagæ præscisse locum, clypeosque rotare
Ludus, et intortas præcedere saltibus hastas,
Inque hostem venisse prius: puerilibus annis
Est belli maturus amor; si forte premantur

317 Seu numero, seu forte loci, mors obruit illi s,
Non timor; invicti perstant, animoque supersunt

B Jam prope post animam. Tales te teste fugavit,
Et laudante viros: quisnam ferat? omnia tecum,
Te sine multa facit; ^d pugnant pro principe multi,
Quam timeo ne jam iste sibi; si regna tenebit,
Huic vincis, quodcumque domas; nil fata relinquunt
Illic medium: percussor enim si respuis esse,
Servus eris; certe recto si tramite servat
Sidera Chaldæus; novit si gramina Colchus,
Fulgura si Thuscus, si Thessalus elicit umbras,
Si Lyciæ sortes sapiunt, si nostra volatu
Fata loquuntur aves, doctis balatibus Hammon
Si sanctum sub syrte gemit, si denique verum
Phœbe, Themis, Dodona canis, post tempora nostri
Julius hic Augustus erit. Conjunctus amore

C Præterea est ^e juveni grandis quem spiritus armat

Gregorio et Sigeberto Annales nostri, Clodione e Thoringorum finibus egressum, prostratis Romanis qui cis Rhenum erant, in Carbonariam silvam venisse, Tornacum et Cameracum urbes, aliaque mox omnia ad Somonam usque fluvium occupasse. Constat enim urbes illas Atrebatum agris proximas esse. Quare cum in hos quoque postea pervaderent Franci, ab Aetio inhibitos, et hac quam Sidonius laudat victoria repressos conjicit.

^c Graphica veterum Francorum descriptio; qua non solum oris habitum cultumque omnem persequitur, procera corpora, rutilos crines, cæsius oculos, pronas in frontem tonso occipiti comas, tennes raso vultu barbas, vestes strictas et singulos artus exprimentes, nudos poplites, latos balteos; sed propria etiam eorum arma, pugnandique modum, et infractos bellis animos commemorat. Armorum genera Francis eadem tribuit Agathias lib. ii, secures scilicet et breves hastas, quas *anconas* vocabant. Dictæ et secures ipsæ ab eorum usu *franciscæ*, ut notat Isidorus, et Gallici Annales in Clodovæi rebus ostendunt. Bellicam vero Francorum virtutem asserit et Julianus imp., qui bellicosissimos Germanorum Francos et Saxones facit in encomio Constantii, de Magnentio loquens, in cujus castris utriusque militabant: *Ἰκxο-λούθουν δὲ αὐτῶ κατὰ τὸ ξυγγενὲς σύμμαχοι προθυμώτατοι φράγχοι καὶ Σάξονες, τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰππὸν καὶ τὴν Ἑσπερίαν θαλάτταν ἰδόντων τὰ μαχημώτατα.*

^d Locus antea obscurus vitio interpunctionum. Pugnans, inquit, omnes pro principe: pro se jam pugnat Majorianus, ut pote princeps futurus. Quod si princeps futurus est, jam illi serviunt omnes viciorum tuxæ.

^e Ricimeri, Valliæ, ut in Anthemiano dictum est, regis Gothorum ex filia nepoti.

Regis avi : quo te vertas ? ad culmina mundi
Ilic fatum fert, ambo animum : consurge, simul-
[que

Aggredere ignaros ; neutrum mactare valebis,
Si jubeas utrumque mori ; sed nocte dolosas
Blanditias mihi, ferro tamen iste petatur.
Quid loquor incassum ? nihil est quod tanta cavemus,
Ut regnet, victurus erit. Commotus in iras

• Aetius, sic pauca refert : Compece furentis
Impia vota animi ; mortem mandare valebo
Iusontis, taceam nostri ? quisquamne precatur
Ut sine criminibus crimen fiat bene nasci ?
Ad poenam quis fata vocet ? tua viscera ferro
Majoriane petam ? Phoebus si nocte refulget,

318 Luna die, duplex ponto si planstra novatur
Parrhasis, Atlantem Tanais, si Bagrada cernit
Caucason, Hercinii memoris si stipite lintris
Texta Nabathæum pro Rheno suleat Hidaspem,
Si bibit Hispanus Gangem, tepidisque ab Erythris
Ad Tartesiacam venit Indus aquator Iberum :
Si se Pollucia perfundit sanguine Castor :
Thesea Pirithoi, Pyladem si stravit Oreste
Vel furibunda manus, raperet cum Taurica sacra

Matricida pius. Sed ne sprevisse dolorem
Forte tuum videar, vivat, caraque parumper
Militia : heu nobis potuit, nisi triste putasses,
Fortunam debere suam. Sic fatum, et illum
Rure jubet patri suos amare labores,
Fatorum currente rota, quo disceret agro
Quid possessorem maneat, quos denique mores
Jus civile paret, ne solam militis artem
Ferret ad imperium. Suspenderat illicet arma
Emeritus juvenis, sterilis jejunia terræ

Vomere fecundans, sic quondam consule curvo
Vertebas campos, paulum sui pace sequestra
Classica laxasses, fortis cui læva regebat
Stivam post aquilas, humi dum juncta camino
Victoris fumum hiberet palmata bubulci.

• Principis interea gladio lacrymabile fatum
Clauserat Aetius : cujus quo tutius ille
Magna Palatinis conjungeret agmina turmis,
Evocat hunc precibus ; sed non se poena moratur
Sanguinis effusi ; numerum collegerat ergo,

• Quem occidi suadebat uxor, sat's habuit Aetius
Majorianum militia privare, domumque remittere :
121 unde in aulam postea, mortuo Aetio, evocatus
est a Valentiniano. Ita saluti illi fuit, quod ejus exitio
parabatur.

• Cæsus est a Valentiniano Aetius anno 454, se-
quenti anno Valentinianus ipse ab Aetii familiaribus.
Jam tum ergo regnare, inquit, poterat Majorianus.
Sed felicitatis fuit tantisper differri, ne illo regnante
a Vandalis Roma caperetur. Fuit et gloriæ imperium a
Majoriano prius restitui quam suscipi. Nam Cæsares
plerique relictum sibi ab aliis solum occupant, hic
novum quodammodo post varias clades fecit, ut olim
Vespasianus.

• Genserici : quem amplius metuendum negat, ut
qui luxu cum suis, tanquam Hannibal ad Capuam,
jam fractus et enervatus, sola Afrorum militum vir-
tute nitatur. Hoc enim est quod queritur Africa, in se
armari viscera sua, se parere quos patiat. Aliter
aliis visum sentio, qui hæc ad Bonifacii prodigionem

A Non animam populi ; ferri mala crimina ferro
319 Solvit, et in nostram plus concidit ille ruinam
Jam tunc imperium præsentis principis aurea
Volvebant bona fata colu ; sed publica damna
Invidiam fugere viri : quicumque fuerunt
Nomen in Augustum lecti, tenuere relictum
Cæsaribus solum : postquam tu capta laboras,
Ilic quod habet fecit. Trajanum Nerva vocavit
Cum pignus jam victor erat ; Germanicus esset
Ut titulis, meritis fuerat ; res ordine currit,
Ilic ambit famam, quisquis sic incipit. Olim
Post Capreas Tiberi, post turpia numina Cai,
Censuram Claudii, citharam thalamosque Neronis,
Post speculi immanis pompam, quo se ille videbat
Ilic turpis, quod pulcher Otho, post quinta Viteli

B Millia, famosi ventris damnata baratro ;
Ilic titulis princeps lectus, similique labori
Vespasianus erat. • Sed ne fortasse latronis
Me clausam virtute putes, consumpsit in illo
Vim gentis, vitæ vitium : Scythicam feritatem
Non vires sed vota tenent, spoliisque potitus
Immensis, robur luxu jam perdidit omne,
Quo valuit dum pauper erat ; mea viscera pro se
In me nunc armat ; læceror tot capta per annos
Jure suo, virtute mea ; secundaque poenis
Quos patiar pario ; propriis nil conficit armis,
Gætulis, Numidis, Garamantibus, Autololisque
• Arzuge, Marmarida, Pnyllo, Nasamone timetur
Segnis, et ingenti ferrum jam nescit ab auro.

C Ipsi autem color exsanguis, quem crapula vexat,
Et pallens pinguedo tenet, gæueque perenni
320 Pressus acescentem stomachus non explicat
[auram.

Par est vita suis : non sic Barchæus opimam
Hannibal ad Capuam parit, cum fortia bello
Inter delicias mollirent corpora Baiaæ
Et se Lucrinis qua vergit Gaurus in undas,
Brachia Massylus jactaret nigra natator.
Atque ideo hunc dominum saltim post sæcula tanta
Ultorem mihi redde, precor, ne dimicet ultra
Carthago Italiam contra. Sic fata, dolore
Ingemuit, lacrymisque preces adjuvit obortis.

• Ilic hæc Roma refert. Longas succinge querelas,

D referunt, et ad filios Genserici, quorum jugum alii
quando passura sit. Sed de quibus loquatur, ostendit
Libycarum gentium enumeratio quæ sequitur.

• Arzugum regionem Orosius eandem ait fuisse
cum Tripoli provincia, in qua Leptis est Magna :
Quamvis, inquit, Arzuges per longum Africæ litem
generaliter dicantur. Quod sane verius puto ; cum
Arzuges a Tripolitani perpetuo distingui videam, ut
in synodo Africana can. 16 et 19, et ab Augustino
epist. 48, qui interiores ad meridiem esse docet, hæc
est, in limite ipso Africæ. Publicola Augustino epist.
153 : In Arzugibus, ut auidivi, decurioni qui limiti
præest, vel tribuno solent jurare barbari, jurantes per
dæmones suos, qui ad deducendas bastagas pacti fue-
rint. In Aurelii vero episcopi Carthaginiensis epistola
contra Cœlestium et Pelagium Azuritana provincia
legitur pro Arzugitana.

• Africæ precibus Roma ita respondet, ut ventu-
rum ad ipsam liberandam Majorianum spondeat, sed
visendam ei prius Galliam esse, quæ ab interitu Va-

O devota mihi : vindex tibi nomine divum
Majorianus erit ; sed paucis pauca retexam.
* Ex quo Theodosius communia jura fugato
Reddidit auctoris fratri, cui guttura fregit
Pot in se vertenda manus, mea Gallia rerum
Ignorator adhuc dominis, ignarique servit.
Ex illo nullum perit, quia principe clauso,
Quodquid erat miseri diversis partibus orbis,
Vastari solemne fuit : quæ vita placeret,
Cum rector moderandus erat? contempta tot annos
Nobilitas jacuit : pretium respublica furti
Retulit invidiam. Princeps hæc omnia noster
Corrigit, atque tuum, vires ex gentibus addens,
Ad bellum per bella venit ; nam maximus isse est,
Non pugnasse labor : terimus cur tempora verbis?
Pervenit, et vincit. Tali sermone peractum
Concilium est, verbisque deæ famulante metallo,
Aurea concordēs traxerunt fila sorores.

Hos me, quos cecini, Romæ Libyæque labores
321 Vota hominum docuere loqui ; b jam tempus
[ad illa

Ferre pedem, quæ fanda mihi vel Apolline muto
Pro Masis Mars vester erit. Consenderat Alpes,
Rætorumque jugo per longa silentia ductus,
Romano exierat populato trux Alamannus,
* Perque Cani quondam dictos de nomine campos,
In prædam centum novies dimiserat hostes :
Jamque magister eras, Burconem dirigiis illo,
Exigua comitante manu ; sed sufficit istud,
Cum pugnare jubes ; certa est victoria nostris

Valentiniani junioris per annos 66 legitimum principem
nullum viderat : ubi tacite Honorii, et Plac. Valentiniani
severitatem insinuat, qui Ravennæ fere mœnibus
inclusi, barbaris provinciis lacerantibus omnia
pessumdederunt, cum alter ob inertiam, alter ob
relaxam moderatoribus egerent.

* Ita superius, et Cl.udianus passim, metri causa ;
vetus inscriptio Constantinopoli supra Auream portam :

Hæc loca Theodosius decorat post fata tyranni.
Aurea sacra gerit qui portam construit auro.

122 Theodosii auctor est Gratianus, a quo imperium
acceperat : auctoris frater Valentinianus, cui
regulam qui fregit Arbogastes, idem sibi postea, cum
Eugenio tyrannum victus a Theodosio, mortem conscivit,
septimo fere post anno quam Valentinianus a
Maximo fugatos imperio per Theodosium restitutus
fuerat. Auctores ergo dicti, qui vel generis, vel
opum et honoris parentes aliis fuissent. Sic Hadriani
auctorem Trajanum appellat Spartianus, Juliani
Constantium Senatus apud Marcellinum lib. xxi per quos
ad imperium evecti fuerant. Sidonius ipse Apollinarem
avum auctorem suum vocat in epistola quæ ejus
epitaphium continet. Panegyristes vetus in Gene-
thiaco Maximiani. *Idemque, Maximiane, Hercules
laus auctor, cum inter homines esset, terras omnes et
monstra pacavit.* Ita enim legi debet. Auctorem Maxi-
miani Herculeum facit, ut paulo ante Diocletiani Jovem,
quod ab illis orti videri voluerint. Symmachus denique
lib. x, epist. 22 et 57, cum Theodosii ejusdem
auctorem commemorat, ejus patrem intelligit Theodosium
comitem, quem Africanum et Britannicum
ducem nominat, ob bellicas lauros quas ab utraque
gente retulerat. Verum hic generis auctor Theodosio,
imperii Gratianus.

b Hæc pars altera panegyrici, in qua redit ad partes
suas præta, et reliqua Majoriani gesta, postquam

A Te mandasse acies ; peragit fortuna triumphum
Non populo, sed amore tuo ; no'o agmina campo
Quod mittis paucos ; felix te respicit iste
Eventus belli : certatum est jure magistri,
Augusti fato. d Nuper post hostis aperto
Errabat lenus pelago ; simul ordine vobis
Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega simul. Campanam flantibus austris
Ingrediens terram, securum milite Mauro
Agricolam aggreditur ; pinguis per transtra sedebat
Vandalus, opperieus prædam, quam jusserat illic
Captivo capiente trahi ; sed vestra repente
Inter utrumque hostem dederant sese agmina planis,
Quæ pelagus collemque æcaut, portumque reducto
Efficiunt flexu fluvii. Perterrita primum,
B Montes turba petit, trabibus quæ clausa relictis
Prædæ præda fuit, tum concitus agmine toto,
In pugnam pirata coit : pars lintre cavata
Jam dociles exponit equos, pars ferrea texta
Concolor induitur, teretes pars explicat arcus,
322 Spiculaque infusum ferro latura venenum,
Quæ feriant bis missa semel ; * jam textilis anguis
Discurrit per utramque aciem, cui guttur adactis
Turgescit zephyris ; patulo mentitur hiatu
Iratam pictura famem, pannoque furoræu
Aura facit, quoties crassatur vertile tergum
Flatibus, et nimium jam non capit alvus inane.
At tuba terrisono strepuit grave rauca fragore,
Responsat clamor lituis, virtusque repente
Ignavis vel parva furit ; cadit undique ferrum,

C emersit ex privata fortuna, exsequitur ; ac primum
duplicem ejus victoriam : unam de Alamannia, qui
per Alpes Rætias delapsi nongentos e suis ad prædam
immiserant. Hos Majorianus nondum imperator, sed
jam magister militum, directo in eos Burcone profi-
gavit. Res itaque peracta mense Martio anni 457. Nam
ex incerti chronici auctore patet, Constantino et Rufo
coss., pridie calendis Martias magistrum militum
factum fuisse, purpuram deinde calendis Aprilibus
suscepisse.

e Campi Canini in ea Rætiae ora fuerunt quæ Li-
guriæ contemmina est. Situm docet item Marcellinus
lib. xv : *Ad quem prociuntum imperator egressus, in
Rætias camposque venit Caninos.* Et ne ambigi queat,
iudicio est Bultio, vetus castrum in his campis posi-
tum, hodieque non obscurum. Gregorius X Histor.
iii : *Oto dux ad Biliuionem castrum in campis situm
Caninis importune accedens, jaculo sauciatu cecidit
et mortuus est.*

d Altera Majoriani palma de Vandalis Maurisque,
quos ex Africa in Campaniam advectos Majorianus
jam imperator, non solum præda quam collegerant
spoliavit, sed gravi attritus clade in fugam egit. Pugna
locum ita designat, ut perspicue Sinuessani tractus
planities indicari videatur, quæ a Lyris ostiis ad Vul-
turnum porrecta, hinc mari, illinc Massici montis jugo
clauditur. **123** Mauros ergo, quia a Vandalis sub-
acti fuerant, captivos vocat, et prædam quæ per illos
agebatur, captivo capiente capi argute dixit, ac paulo
post, prædæ prædam fuisse, cum Mauri a Majoriani
copiis fugati et navium aditu exclusi, a Campaniis
ipsis quos ceperant capti sunt.

e Gregorius Nazianzenus orat. f in Julianum :
* *Ὅσατε συνθήματα δρακόντων φοβεροῖς χύμασιν ἰμπέ-
ματα ἐπ' ἄκρων δοράτων αἰωρουμένοις, καὶ διὰ τῶν
ὀκλῶν ῥιπιζόμενα φοβίαν ὑφανταῖς καταστίχτων, ἤϊστον
τε ἰμοῦ καὶ φρικτὸν θέαμα προσπίπτει ταῖς ὄψεσι.*

• Hinc tamen in jugulos. Hunc torta salarica jactu
Præterit, ad mortem vix cessatura secundam :
Hunc conti rotat ictus, equo ruit acide fossus
Ille, veruque alius; jacet hic simul alite telo,
Absentem passus dextram; pars poplite secto
Mortis ad invidiam vivit; partemque cerebri
Hic galææ cum parte rapit, fortique lacerto
Dissicit ancipiti miserabile sinciput ense.
Ut primum versis dat tergum Vandalus armis,
Succedit cædes pugnae discrimine nullo.
Sternuntur passim campis, et fortia quæque
Fecit iners trepidante fuga; mare pallidus intrat,
Et naves pertransit eques, turpique natatu
De pelago ad cymbam rediit. Sic tertia Pyrrhi
Quondam pugna fuit, cæsis cum millibus illuc
Dentatus premeret; laceræ vix fragmina classis
Traxit in Epirum, qui Chaonas atque Molossos,
Qui Thracum, Macetumque manus per littora nostra
Sparserat, et cujus vires OEnotria pallens,
Ipsaque, quæ peliit, trepidaverat uincta Tarentus.

323 Hostibus expulsis, campum qui maximus exstat
Jam lustrare vacat: videas hic strage sub illa,
Utrorumque animos; nullus non pectore cæsus,
Quisquis vester erat; nullus non terga foratus,
Illorum quisquis; clamant hoc vulnera primi
Prædonum tum forte ducis, cui regis avari
Narratur nupsisse soror, qui pulvere cæco
Clausus, et elisus pilis, vestigia turpis
Gestat adhuc probrosa fugæ; sic agmina vestra
Cum spoliis campum retinent, et Marte fruuntur.

• Interea duplici tæxis dum litore classem
Interno superoque mari, cadit omnis in æquor
Silva tibi, nimiumque diu per utrumque recisus
Apennine latus, navalique arbore dives,
Non minus in pelagus nemorum, quam mittis aqua-

Gallia continuis quanquam sit lassa tributis,
Hoc censu placuisse cupit, nec pondera sentit,

• A parte Majoriani. Utrinque, ai', tela jaciebantur, sed quæ ab hac parte, jugulos petebant, et lethales ictus infligebant, non item quæ a Vandalis.

• Sersaonis, ut coniecit Savaro, ex Victore Vitensi, qui eum Genserici regis cognatum vocat.

• De classico in Africam Majoriani apparatu, quem Sidonius sic extollit, ut cum Agamemnonis, Xerxis, Antonii et Cleopatrarum navalibus copiis conferre non dubitet, scribunt Procopius, Idatius et Cassiodorus. Procopius sane maximum exercitum fuisse testatur. At tanti conatus irritus fuit eventus; quia per proditores communiti Vandali, naves in portibus Hispaniæ, priusquam solverent, diripuerunt. Ita frustratus belli Vandalici spe Majorianus. Nec tamen omnino frustratus: quia Gensericus, ut auctor est Idatius, pacem ab eo postea petiit et impetravit.

• Romano et Africano. Sperabat futurum Sidonius ut qui exitus post Actiacam pugnam Cleopatrarum regnoque ejus fuerat, idem nunc esset Genserico, hoc est, ut eo victo cæsoque, Africa in Majoriani potestatem veniret. Inter eadem enim regna, Romanis scilicet Atrisque certamen: par Genserici luxus et Cleopatrarum, nec minor Majoriani virtus quam Augusti.

• Quod supra obscure posuit, vires ex gentibus addens, quid sit explicat barbararum gentium quæ sub Majoriani signis erant enumeratio. In his Barbararum

A Quæ prodesse probat: non tantis major Atrides Carpathium texit ratibus, cum Doricus hostis Sigeas rapturus opes, Rhœteia clausit Pergama; nec tantæ Seston juncturus Abydo Xerxes classis erat, tumidas cum sterneret undas, Et pontum sub ponte daret, cum stagna superbo Irrupit temerata gradu, turmæque frequentes Hellespontiaco persultavere profundo.

Nec sic Leucadio classis Mareotica portu Actiacas abscondit aquas, in bella mariti Dum venit a Phario dotalis turba Canopo; Cum patrio Cleopatra feroc circumdata sistro, Milite vel piceo fulvas onerata carinas,
324 Dorida diffusam premeret Ptolemeide gaza.

Hoc tu non cultu pugnas, sed more priorum,
B Dite magis ferro, merito cui subjacet aurum Divitis ignavi: tales ne sperne rebelles, Et si non acies, decorant tamen ista triumphos. Nec me Lagæam stirpem memorasse pigebit Hostis ad exemplum vestri: namque auguror^d isdem Regnis fortunam similem, cum luxus in illa Parte sit æqualis, nec pejor Cæsar in ista.

• Illicet aggredieris, quod nullus tempore nostro Augustus potuit: rigidum septemplicis Istri Agmen in arma rapis; nam quidquid languidus axis Cardine Sithonio sub Parrhase parturit ursa, Hoc totum tua signa pavet: Bastarna, Suevus, Pannonius, Neurus, Chonus, Geta, Dacus, Alanus, Bellonothus, Rugus, Burgundio, Vesus, Altes, Bisalta, Ostrogothus, Procustes, Sarmata, Moschus,

C Post aquilas venire tuas; tibi militat omnis Caucasus, et Scythicæ pector Tanaiticus undæ.

Quid faciat fortuna viri? quascunque minatur, Has tremuit jam Roma manus: modo principe sub te Ne metuat, prope parva putat, nisi serviat illi, Quod timuit regnante alio. Jam castra movebas, Et te diversis stipabant millia signis:

• Obsequium gens una negat, quæ nuper ab Istro

supra Daciam sedes habuerunt, non procul a Roxolani, quibus in Tiburtina Eliani inscriptione copulantur: apud Capitolinum item in Marco. Horum coloniam centum millium in Thraciam in Romano solo translata a Probo memorant Vopiscus, et Zosimus lib. 1. Supra hos Neuri, Borysthenis fonte et fabulosa in lupos metamorphosi nobiles. Licentius in carmine ad Augustinum:

Solstitio Neuros, bruma sectaberis Istrum.

Alitæ videntur, quos Plinius Alutas in Illyrico nominat. Bellonotos etiam in castris Attilæ numerat in panegyrico Aviti. Valerio Flacco Ballonoti lib. vi, apud quem et Bisaltæ Scythiæ populi supra Hemiochos. Procustes Attici latronis nomen fuit seu potius cognomen, **124** a re ductum, ut narrat Diodorus lib. v. Rerum Antiquarum. Sidonius gentis nomen facit.

• Hunnorum, opinor, quos triplici nota designat: quod ab Istro profecti, quod in Italiam redeant, quod dominis per bella careant: quæ omnia Hunnis conveniunt: qui in Italiam paucis ante annis cum Attila venerant, et post Attilæ mortem, ut Jornandes in Geticis refert, orta inter Attilæ filios contentione, dum imperare cupiunt omnes, simul imperium perdidere, pulsique a Gepiis et Pannonia, juxta littus

Retulit indomitum solito truculentior agmen,
 Quod dominis per bella caret, po, uloque superbo
 Tuldila plectendas in praelia suggerit iras.
 Hic tu vix armis positus, iterum arma retractas.
 Bistonides veluti Ciconum cum forte pruinas
325 Ogygiis complent thysis, seu Strimonos arvis,
 Seu se per Rhodopen, seu qua nimbosus in æquor
 Volvit Hyperboreis in cautibus Ismarus Hebrum :
 Dat somno vaga turba, simul lassata quiescunt
 Orgia, et ad biforem reboat nec tibia flatum.
 Vix requies : jam ponte ligant, rotat enthea thyrsuum
 Bassaris, et maculis Erythrææ nebridos horrens,
 Excitat Odrysios ad marcida tympana mystas.
 Tu tamen hanc differis pœnam, sed sanguinis auctor
 Majoris, dum parcis, eras : non pertulit ultra
 Hoc pro te plus cauta manus, vestrumque pudorem
 Sprevit pro vobis ; primi cadit hostia belli,
 Quisque rebellis erat ; prædam quoque dividis illis,
 Mens devota quibus fuerat, quæ terribis servit
 Exemplo, gaudet pretio. Pharsalica Cæsar
 Arva petens, subitas ferro compescuit iras :
 Sed sua membra secans, et causa mole coactus,
 Flevit quos perimit ; vestris hæc proficit armis
 Seditio ; quodcumque jubes, nisi barbarus audit,
 Illic cadit, ut miles timeat. ^a Jam tempore brumæ
 Alpes marmoreas, atque occurrentia juncto
 Saxa polo, rupesque vitri, siccamque minantes
 Per scopulos pluviam, primus pede carpis, et idem
 Lubrica præmisso firmas vestigia conto.
 Cœperat ad rupis medium, quæ maxima turba est,
 Interno squalere gelu, quod colle supino
 Aretatis conclusa viis, reptare rigenti
 Non poterat revoluta solo : fors unus ab illo
 Agmine, canentem cujus rota triverat Istrum,
 Exclamat : Gladios malo, et solemne quieti
326 Quod frigus de morte venit ; mea torpor inert
 Membra rigore ligat ; quodam mihi corpus adustum
 Frigoris igne perit ; sequimur sine fine labori
 Instantem juvenem ; quisquis fortissimus ille est,

A Aut rex, aut populus, castris modo clausus, a rics
 Vel sub pelle jacet : nos anni vertimus usum.
 Quod jubet hic, lex rebus erit ; non flecitur unquam
^b Acceptis, damnunque putat, si temporis iras
 Vel per damna timet ; qua dicam gente creatum,
 Quem Scythia non patior ? cujus lac tigridis infans
 Hircana sub rupe bibit ? quæ sustulit istum
 Axe meo gravior tellus ? en vertice summo
 Argentes cogit turmas, ac frigora ridet,
 Dum solus plus mente calet ; cum classica regis
 Arctoi sequerer, Romani principis arma,
 Cæsareumque larem luxu torpere perenni
 Audieram : dominos nil prodest isse priores,
 Si rex hic quoque fortis erat. Majora parantem
 Dicere, de scopulo verbis accendis amaris.
B Quisquis es, oppositi metuis qui lub ica clivi,
 Frange cutem pendentis aquæ, ^c scalproque levata
 Sit tibi lymphæ gradus, turpes depone querelas ;
 Otia frigus habent : nunquid mihi membra biformis
 Hylæi natura dedit ? num Pegasus alis
 Adjuvit quidquid gradior ? pennasque volanti
 Dat Calais Zetusque mihi, quem ningu da ce nis
 Calcantem jam dorsa jugi ? vos frigora frangunt,
 Vos Alpes ; jamjam studeam pensare pruinas,
 Æstatem sub Syrte dabo. Sic agmina voce
 Erigis, exemploque levas, primusque labores
327 Aggræderis quoscunque jubes ; tum cætera paret
 Turba libens, servit propriis cum legibus auctor.
^d Qui tibi præterea comites, quantusque magister
 Militiæ, vestrum post vos qui compulit agmen,
C Sed non invitum ? dignus qui cederet uni
 Sylla acie, genio Fabius, pietate Metellus,
 Appius eloquio, vi Fulvius, arte Camillus.
^e Si præfecturæ quantus moderetur honorem
 Vir quæras, tendit patulos qua Gallia fines.
 Vix habuit mores similes, cui teste senatu,
 In se etiam tractum commiserat Ulpinus ense.
 Qui dictat modo jura Getis, sub judice vestro
 Pellitus ravum præconem suscipit hostis.

Pontici maris ad Istri ostia consederunt. Horum ergo
 seditionem rebellium corde compressam, dissimilem
 ejus ait fuisse quæ in castris Cæsaris accidit descri-
 biturque a Luciano lib. v Pharsalici, quia Cæsariana
 militum erat Romanorum, quorum interitu ejus vires
 minuebantur : hæc barbarorum, quos obsequium de-
 trectantes ad militum terrorem plecti juvabat. Ita
 Hunnos, tametsi in Majoriani exercitu merebant,
 milites non vocat ; quia milites proprie sunt Romani,
 et a barbaris auxiliariis foederatisque distinguuntur :
 ut novella Valentiniiani de reddito jure armorum :
*Magister militum Sigisvultus tam militum quam
 foederatorum tuitionem urbibus ac littoribus non desinat
 ordinare, et Sidonius ipse passim in epistolis.*

^a Hinc cognosci potest, quod initio prælati sumus,
 Majorianum consulens anno jam vertente in Galliam
 venisse. Et vero ex ejus novellis constat illum Rave-
 nna non ante idus Novembres discessisse. Quæ
 autem sequitur Scythæ militis ob Cinisii montis (de
 hoc enim sermo) asperum gelu conquerentis incre-
 patio, seu gesta res est, seu ficta in gratiam Majoria-
 ni, eo spectat, ut eximiam in illo imperatorie virtutis
 indolem demonstrat. Quare cum Attila, quem
 Arctonum regem vocat, alisque Scythicis o im duris
 suis, adversus frigora et labores duratis, a Scy-

tha comparatur. At Majorianus delicti barbari igna-
 viam ridens, post hibernas Alpium pruinas, æstivis
 Syrium, quo tendebat ardores, hoc est post summa
 frigora summos calores prædicat.

^b In aliquibus editionibus, *A captis.*

^c Savaro et Labbens, *scalproque fluente.*

^d Principis laudibus trium ejus comitum laudes
 adjungit, magistri militum, præfecti prætorio Gal-
 liarum, et Petri magistri epistolarum : quem solum
 nominat, de aliis quinam fuerint dividendum. De
 magistro enim militum quæri potest, an Ricimerem
 intelligat, quem magistrum militum in Italia fuisse
 docent novellæ Majoriani ; an Nepotianum, qui ma-
 gister militum hoc item anno in Gallia dicitur ab
 Idatio nostro.

^e Qui Basilium præfectum prætorio significari pu-
 tant, non animadvertunt Basilium Italicæ præfectum
 fuisse ; hic vero agi de præfecto Galliarum. Certior
 fortasse conjectura **125** fuerit de Magno Narbo-
 nensi, cujus præfecturæ jam exactæ meminuit lib. 1,
 epist. 11, in epulo Majoriani, hoc est triennio post
 hunc panegyricum. Gothorum vero rex, qui præ-
 fectum hunc reverebatur, Theodoricus junior, de quo
 epistola 2.

Quid loquar hic illum ^a qui scrinia sacra gubernat?
 Qui cum civilis dispensat partis habenas,
 Sustinet armati curas; interprete sub quo
 Flectitur ad vestras gens effera conditiones.
 Quid laudare Petrum parvis temeraria Clio
 Viribus aggredieris? cujus dignatur ab ore
 Cæsar in orbe loqui, licet et quæstore deserto
 Polleat; attamen hic nuper, placidissime princeps,
 Obside percepto, ^b nostræ de mœnibus urbis,
 Visceribus miseris insertum depulit hostem.

Et quia lassatis nimium spes unica rebus
 Venisti, nostris petimus succurre ruinis:
 Lugdunumque tuam, dum præteris, aspice victor.
 Otia post nimios poscit te fracta labores;
 Cui pacem das, redde animum; lassata juvenci
 Cervix deposito melius post sulcat aratro
 Telluris glebam solidæ: bove, fruge, colono,
328 Civibus exhausta est; stantis fortuna latebat
 Dum capitur, væ quanta fuit? post gaudia, princeps,
 Dellectat meminisse mali; populatibus, igni
 Et si concedimus, veniens tamen omnia tecum
 Restituis: fuimus vestri quia causa triumphii,

^a Petrum magistrum epistoliarum Majoriani quanti
 fecerit Sidonius, docuit editio panegyrici et epi-
 stola 13 lib. ix. Scrinia sacra sunt scrinia principis,
 et in glossis nostris *σφινδύριοι, οἱ χαρτοφύλακες τῶν
 βασιλικῶν χαρτίων*, scrinia Augusta Symmacho lib. ix,
 epist. 55. Alia enim erant scrinia prætoriana, l. 13
 cod. Theod. De indulgentiis debitorum: alia patriciæ
 sedis, ut in antiqua inscriptione, quam protulimus ad
 epist. 9.

^b Ex hoc loco intelligi licet, Lugdunenses, cum
 imperium Majoriani detrectarent, ejus armis sub-
 actos captosque fuisse; præsidium etiam militare
 quod captæ urbi, ut eam in fide contineret, fuerat
 impositum, Petri interventu acceptis obsidibus re-
 motum. Et quia multis incommodis attriti hoc bello
 fuerant Lugdunenses, tributorum laxationem per Si-
 donium postulant; qui et ipse paulo ante veniam
 participatæ defectionis impetrarat. De hac itaque ve-
 nia paulo inferius capiendum est quod ait, *memini*,
 cum *parcere velles*, *Hic tibi vultus erat*, et illa in præ-
 latione panegyrici:

Sic mihi diverso nuper sub Marte cadenti
 Jussisti placido victor ut essem animo.

^c Sic aliquot mss.; alii *vesties*. Quare aut metri
 legem neglexit, aut conjugationem mutavit, ut *evenat*
 Ennius apud Nonium, et *fodent pro fodient* Fortu-
 natus lib. ix. Versu proximo Cinyphium Bocchum
 figurate dixit Gensericum, qui Mauritaniam quoque
 Bocchi regnum tenebat.

^d Savaro, *An te tamen vicisse, mihi quod lumina
 flectis*.

^e Alii, *certum*. Illud potius a Sidonio scriptum vide-
 tur: hoc est recto et irretorto gressu, *ἀκαστρούως*:
 ut vere fugiant, qui fugam simulare solent et fugiendo
 jaculari. Panegyrico Aviti:

Ait cum diffugiunt fugiendos tum magis Persas.

Cæterum cassa hæc vota Sidonii, quibus exitus non
 respondit. Majorianus enim biennio partim in Gallia,
 partim in Hispania consumpto, classeeque a Vanda-
 lis, ut dictum est, dissipata, in Italiam reversus, a
 Ricimere imperio spoliatus, ac necatus est vii idus
 Augustas anno 461. Humili conditum sepulchro testa-
 tur epitaphium quod inter Ennodii opera legitur in
 hunc modum:

A Ipsa ruina placet. Cum victor scanlere currum
 Incipies, crinemque sacrum tibi more priorum
 Nectet muralis, vallaris, civica laurus,
 Et regum aspicient capitolia fulva catervas:
^c Cum vestes Romam spoliis, cum divite vera
 Pinges Cinyphii captiva mapalia Bocchi:
 Ipse per obstantes populos raucosque fragores
 Præcedam, et tenui, sicut nunc, carmine dicam,
 Te geminas Alpes, te Syrtes, te mare magnum,
 Te freta, te Libycas pariter domuisse catervas:
^d Ante tamen vicisse mihi. Quod lumina flectis,
 Quodque serenato miseros jam respicis ore,
 Exsultare libet: memini, cum parcere velles,
 Hic tibi vultus erat, mitis dat signa venustas.
 Annue, sic vestris respiret Byrsa tropæis.

B Sic Partus rectum fugiat, Maurusque timore
 Albus eat: sic Susa tremant, positisque phareis
 Exarmata tuum circumstent Bactra tribunal.

CARMEN VI.

PRÆFATIO PANEGYRICI, QUÆM DIXIT AVITO AUGUSTO
 SOCERO SUO ROMÆ.

Pallados armonizæ festum dum cantibus ortum

Cum perstat gravior, hunc um fortuna petitem
 C. nuntit exuviis, Majoræne, tuis.
 Nunc indignis pyramidum fors prospice mole:
 Vilia principibus linque sepulchra piis.

126 Panegyricus Aviti Romæ, ut legenti statim
 liquet, dictus est in auspiciis consulatus, hoc est calen-
 dis Januariis, quæ imperii ejus exordium secutæ sunt
 anno Christi 456. Illas enim fascibus suis dicavit.
 Retinet hactenus Aviti consulis memoriam non solum
 fasti Idutiani, quos commodum nuper nacti sumus,
 sed duo etiam Romæ lapides antiqui: quorum unus
 in basilica Lateranensi, his verbis.

DEP. TIMOTHEA
 IN PACE D. KAL. NOV
 CONS. D. N. AVITI

Alter in æde S. Agnes via Numentana sic habet:

LOCUS GERONTI PRESB
 DEPOSITUS XIV KAL. JUL
 CONS. EPARCHI AVITI

Neque enim de posteriore, quamvis imperii notam
 non habeat, ambigi debet, quin is sit Avitus imp.
 Nam si hunc neges, quis ille alter Eparchius Avitus?
 ut omittam quod character ævo congruit, et Eparchii
 nomen Gallis in usu fuisse docent, tum Eparchius
 episcopus Arvernorum Sidonii decessor, tum Eparchius
 Engolismensium abbas, quorum meminit Gregorius
 Turonensis. Quid ergo causæ esse dicemus
 cur Aviti consulatus apud alios nulla sit mentio, cum
 in Fastis Græcorum, et apud Marcellinum comitem,
 Cassiodorum omnesque antiquos, non Avitus, sed
 Vararis et Joannes hujus anni consules describantur?
 Savaro inde factum putat, quasi Avito post abdicatum
 imperium suffectus sit Varares. Sed hoc refellunt, ut
 aliud nihil dicam, et lapides iidem, qui consulem
 Avitum post relictam purpuram notant: et Martiani
 Aug.

^f Filiam Aviti imp. in matrimonio sibi sociasse
 Sidonium, auctor est Gregorius Turon. lib. ii, cap. 21.
 Inde Sidonius ipse aulam soceri qui nominat car-
 mine 23, et purpureum socerum in Propemptico-
 Avitum designans. Tot igitur indicia testatum habe-
 mus, non solum Aviti filiam hinc se Papianillam uxo-
 rem Sidonii, sed nuptias huius eo anno quo Avitus
 renavit copulatas videri.

Personat Ismario Thracia vate chelys,
329 Et dum Mæopsæ pium stipantur per Marathonem,
 Qui steterant fluvii, quæque ducurrit humus :
 Dulcisonum quatitur fidibus cum pectine murmur,
 Has perhibent laudes laude probasse dram.
 Diva, Gigantæi fedit quam tempore bel i
 Armatus partus vertice dividuo :
 Quam neque Deliacis peperit Latona sub antris,
 Fixura errantem Cyclada pignoribus.
 Nec quæ Cadmæis pariens Alciden in oris,
 Suspendit tripli ei nocte puerperium.
 Nec cujus pluvio turris madefacta metallo est,
 Cum matrem impleret filius aurigena.
 Sed te, cum trepidum spectaret Phlegra tonantem,
 Impulit excussam vertice ruptus apex.
 Cumque deos solæ traherent in prælia vires,
 Confusum valde te sine robur erat.
 Protulit ut innox te patrius sapientia vertex,
 Tum magis vicerunt cum te habuere del.
 Te propter cessit manibus constructa tremendis.
 Jam prope per rutilum machina tensa potum.
 Pindos, Othrys, Pholoe, dextris cecidere Gigantum,
 Decidit et Rhœti jam gravis Ossa manu.
 Sternitur Ægæon Briareus, Ephialta, M masque,
 Arctœas sueti lambere calce rotas.
 Enceladus patri jacuit, fratricum Typhæus,
 Euboicam hic rupem sustinet, hic Siculam.
 Hinc sese ad totam genitricem transtulit Orpheus,
 Et docuit chordas dicere Calliopen.
 Assurrexerunt Musæ sub laude Sororis,
 Et placuit divæ carmine plus pietas.

Aug. Constitutio eod. de episcopali audientia, in qua Varares cum Joanne Martio mense, hoc est ante Aviti abdicationem, consul appellatur. Unde constat non alios in Oriente toto anno consules fuisse, quam Vararum et Joannem, quos Marrianus crearat; nec alium in Occidente quam Avitum. At Consularium chronicorum auctores consulatus Aviti, ut ambigui principis, rationem non habuerunt. Nec alia querenda ratio cur prætermittatur, cum eodem modo alios omnes incertorum principum consulatus omitant. Omnes enim qui purpuram affectarant, et suos ipsi consulatus inibant, et alios suarum partium consules creabant. Quod videre est in libello de præfectis Urbis, quem **127** in lucem protulit Cuspinianus, in quo Magnenti consules eduntur, itemque Maxentii; atri que tamen a Cassiodoro aliisque pari silentio teguntur. Rursum exstat in D. Pauli basilica Dativæ et Basilicæ sororum epitaphium, in quo depositæ dicuntur CONSULATU JOANNIS AUG., quem nemo indicabitur illum esse qui mortuo Honorio Ravennæ invasit imperium anno Christi 425, tum deinde anno proximo, ut principum mos erat, consulatum. Et tamen Joannem hunc inter consules nulli fasti recipiunt. Quin eodem ex fonte paria consulatum interpotari nonnunquam, et uni consuli collegam hic unum, alibi alium copulari videas. Verbi gratia, in Titulo Equitum Romæ Eutyebi cuiusdam et Epitaphium, in quo consules comparantur THEODOSIUS AUG. III ET AUG. P. N., id est, ut interpretor, *Eugenius princeps noster*, is nimirum qui occupato Arbogasti factione principatu, in Italia eo anno dominabatur, editoque consulatu collegam se Theodosio Ang. dixerat, cum a Theodosio in Oriente dictus esset Abundantius, quem consulem fasti omnes agnoscunt, de Eugenio tacent. Et in Græca epigrapha Trevicensi, quam ad epistolam 9, lib. v, exposuimus,

A 330 Quod si maternas laudes cantasse favori est,
 Nec valeo priscas æquiparare fides :
 Publicus hic pater est, vovi cui carmen, Avitus :
 Materia est major, si mihi Musa minor.

CARMEN VII.

PANEGYRICUS AVITO AUGUSTO SOCERO DICTUS.

Phœbe, peragrato tandem visurus in orbe,
 Quem possis perferre parem, da lumina cœlo,
 Sufficit hic terris : nec se jam signifer astris
 Jactet, Marmaricus quem a vertice conerit Atlas.
 Sidera sunt isti, quæ sicut mersa nitescunt,
 Adversis sic Roma micat : cui fixus ab ortu
 Ordo fuit crevisse malis, modo principe surget
 Consule. ^b Nempe, patres, collatos cernere fasces
B Vos juvat, et sociam sceptris mandasse curulem.
 Credite, plus dabitis currus : jam necte bifrontes
 Anceps Jane comas, duplicique accingere lauro.
 Principis anterior, jam consulis iste coruscet
 Annus, et emerita trabes diademata crescut.
 Incassum jam, Musa, paves, quod propulit Auster
 Vela ratis nostræ, pelago quia currere famæ
 Cœpinus, en sidus, quod nos per cærula servet.
^c Forte pater superum prospexit æthere terras,
 Ecce viget, quodcumque videt : mundum reparasse
 Aspexisse fuit, solus sovet omnia nutus.
 Jamque ut convenient superi, Tegeaticus Arcas
331 Nunc plantis, nunc fronte volat; vix contigi-
 [arva.
 Et toto descendit avo; mare, terra, vel aer,
C Indigenas misere deos. Germane tonantis

Honorio viii consuli collega tribuitur, non Theodosius iii, sed Constantinus tyrannus, qui in Gallis tum regnabat, et consulatum eo anno gerebat. Unde in publicis actis monumentisque, in Gallia consules ascribebantur Honorio viii et Constantinus; in reliquis vero provinciis quæ Constantio non parebant, non Constantinus, sed Theodosius iii consul cum Honorio componebatur.

^a Euripides in Ione 1 :

*Ἄτλας ὁ χαλκίοισι νότοις οὐρανὸν
 θεῶν παλαιὸν οἶον ἐκτρέβων.*

^b Significat Avito delatum a Senatu cum imperio fuisse consulatum. Avitus enim, ut Sidonius ipse nar-
D rabit, post mortem Petronii Maximi, vacante aula, imperator, a Gallis primum levatus est, deinde, quod ab Idatii chronico docemur, a Romanis evocatus et susceptus, cum Martiano etiam, ipso annuente, societatem junxit imperii. Idatius : *In Gallis Avitus Gallus civis ab exercitu Gallicano, et ab honoratis, primum Tolosæ, dehinc apud Arelatum Augustus appellatus, Romanus pergit et suscipitur*; et post pauca : **128** *Per Avitum, qui a Romanis et evocatus et susceptus fuerat imperator, legati ad Martianum pronuntiantur imperii*; rursus post alia : *Martianus et Avitus concordem principatum Romani utuntur imperii.*

^c Multa sunt in poematis Sidonii ad exemplum affecta Claudiani, ad eujus imitationem argumentorum similitudinem ducebatur. Hujus generis est prosopopœia urbis Romæ hoc loco. Nam uterque Romanus neglecto atque incompto corporis cultu supplicem Jovi facit. Sed postulationis apud Claud anum summa, ut reprimat Gildonem : apud Sidonium, ut principem concedat.

Prime venis, viridi qui Dorida findere curru
Suetus, in attonita spargis cito terga serenum.
Humentes Nymphas Phorcus comitatur; ibique
Glaucus Glauce venis: vatum et certissime, Proteu,
Certus eras; longo veniunt post ordine divi,
Pampineus Liber, Mar- trux, Tiryntibus hirtus,
Nuda Venus, secunda Ceres, pharetrata Diana,
Juno gravis, prudens Pallas, turrita Cybele
Saturnus profugus, vaga Cynthia, Phœbus ephēbus,
Pan pavidus, Fauni rigidi, Satyri petulantes.
Convenerē etiam cœlum virtute tenentes,
Castor equo, Pollux cœstu, Perseus harpe,
Fulmine Vulcanus, Typhis rate, gente Quirinus.
Quis canat hic aulam cœli, rutilantia cuius
Ipsa pavimentum sunt sidera? Jam pater aureo
Tranquillus sese solio locat; inde priores
Consedere dei; fluvii quoque contigit illo
Sed senibus residere loco: tibi maxime fluvium
Eridane, et flavis in pocula fracte Sicambri
Rheni tumens, Scythiæque vagis equitate catervis
Ister, et ignotum plus notus Nile per ortum.
Cum procul erecta cœli de parte trahebat
Petros Roma gradus, curvato ceruua collo
Ora ferens; pendent crines de vertice tecti
Pulvere, non galea; clypeusque impingitur ægris
Gressibus, et pondus, non terror fertur in hasta.
Utque p̄i genibus primum est affusa tonantis:

332 Testor, sancte parens, inquit, te, numen et
[il. ud

Quidquid Roma fui, summo satis obruta fato,
Invidio abjectis: pondus non sustinet anpli
Culminis arcta domus, nec fulmen vallibus instat.
Quid, rogo, bis seno mihi vulture Thuscus aruspex
Portendit? jaciens primæ cure mœnia genti
Omnibus jam celsa fui, dum collis Etrusci

* Vu'gati, *flumen*, male: quid enim flumini magis
insitum quam ut in valles decurrat? At fulmen mon-
tes ferit, non valles. Seneca choro 4 Hippolyti: *Il-
mida vallis raras patitur fulminis ictus*.

^b Ita olim restitimus, ms. unius vestigia secuti, et
Claudianum in Stiliconem 1. *Et Gir*, inquit, *notissi-
mus annis Æthiopum, simili mentitus gurgite Nilum*.
Alii cum vulgatis Tagum habent, cui nihil cum Æthio-
pia commune. Gir vero, Ἰάπ Ptolemæo, Libyæ in
erioris Æthiopumque fluvius. Item Gira metropolis,
a qua Giræi seu Girræi populi Claudiano in idyllio
de Nilo:

Hunc bibit effrenis Garamas, domitorque ferarum
Girræus, qui vasta colit sub rupibus antra:
Qui ramos ebeni, qui dentes vellit eternos.

Male enim vulgo *Cirtæus*: nec melius quod substitue-
bat Scopas, *Caudæus*, cum utraque gens ab his locis
procul absit.

* Hæc constans veterum librorum lectio. Et qui-
dem Asiagenes, Ἀσιαγενής, vox Græca et proba. Sed
quid causæ habuit cur L. Scipionem sic appellare
mallet, cum versus nihilo minus claudicet, quam si
Asiaticum scripsisset? Antonius Augustinus de fami-
liis Romanorum in Cornelia, ex indicis primæ edi-
tionis Sidonianæ, in qua *Asiæ gentes* legebatur, scri-
ptum conjecit Asiages: quod ita primum in Græcia
dictum existimet L. Scipionem; ejusque cognominis
existere etiam ait vestigia in nummis, et in antiquis
exemplaribus Livianis. Mihi vero in Livii libris aliud

A Fundamenta jugis aperis mihi, Romule pauper?
Plus gladio securo fui, cum turbine juncto
Me Rutulus, Veiens, pariterque Auruncus, et Æquus,
Hernicus et Volscus premerent; sat magna videbar
Et tibi, dum rumpit vitiatum femina ferro
Corpus, et ad castum reneas pudor erute vu'vus;
Jam cum vallatam socio me clausit Etrusco
Tarquinius: prohi Muti ignes! prohi Coelitis undæ!
Prohi dolor! hic quonam est, qui sub mea jura redegit
Sannitem gurgis? Volsci qui terga cecidit
Martius, et Senones fundens dictator et exsul?
Fabricii vitam vellem, mortes Deciorum.

Vel sic vincentem, vel sic victos; mea redde
Principia: heu quo nunc pompæ, ditesque triumphi,
Et pauper consul? Libycum mea terruit axim

B Cuspis, et infido posui juga tertia Pœno.
Indorum Ganges, Colchorum Phasis, Araxes
Armeniæ, ^b Gir Æthiopum, Tanaisque Getarum,
Tribunum tremere meum. Me Teutone juncto
Quondam fracte subis Cimber, gladiisque gravatas
Ante manus solas jussi portare catenas.

Væ mihi qualis eram, cum per mea jussa juberent
Sylla, ^c Asiagenes, Curius, Paulus, Pompeius,
333 Tigrani, Antiocho, Pyrrho, Persæ, Mithriblati
Pacem, regna, fugam, vectigal, vincla, venenum?
Sauromatem taceo ac Moschum, solitosque cruentum
Lac potare Getas, ac pocula tinguere venis,
Vel cum diffugiunt fugiendos tum mage Persas.

Nec terras dixisse sat est: fulgentibus armis
Tot maria intravi, duce te, longæque remotas
C Sole sub occiduo gentes; victriciæ Cæsar
Signa Caledonios transvexit adusque Britannos.
Fuderit et quanquam Scotum, ^d et cum Saxonum Pi-

[ctum,
Hostes quæsitiv, quem jam natura vetabat

bactenus videre non contigit quam Asiaticus; num-
morum vero hac in re levissima semper visa est con-
jectura. Unde enim in nummo Romano et Græcum et
insolens vocabulum? deinde cum in his, Fulvio Ur-
sino teste, aut L. SCIP. ASIA. G. excussum sit, aut
sine interpunctione ASIAG., prius illud ad rem nihil
facit, posterius nihil habet, unde Asiages potius le-
gas quam Asiagenes. Potuit tamen, ut viro doctissimo
visum est, a Sidonio scribi hoc loco Asiages, potuit
et Asiagenes: quod ea forma pro Asiagenes **129**
diceretur, quo Eugenes pro Eugene, apud Eumu-
dium et Senatorem; et Ἐρισθενής pro Ἐρισθής,
apud Apollinarium.

^d Manifesta prolepsis hoc loco. Sic enim loquitur
quasi Picti, Saxones et Scoti, Britanniam jam tum
incolerent, fusique a Cæsare forent, cum Britanniæ
bellum intulit. At certum est Britannis vicinas quidem
has gentes tum fuisse, sed illis semper infestas. Quod
innuens vetus panegyristes Constantii, Britannos ait
ante Cæsaris adventum, Pictis modo et Hibernis, id
est Scotis hostibus assuetos. Hiberniam enim olim
habitabant Scoti, ut Picti Thulen, Saxones Orcadas.
Unde illa Claudiani de quarto consulatu Honorii:

Maduerunt Saxone fuso
Orcades, incaluit Pictorum sanguine Thule:
Scotorum cumulos flevit glacialis Hiberiæ.

Sero tandem, nec uno tempore, sedes in Britanniam
transulerunt, primum Picti, tum Saxones, postremum
Scoti.

Quærere plus homines; vidit te frangere Leucas,
Trux Auguste, Pharon; dum classicus Actia miles
Stagna quatit, profugisque bibax Antonius armis
Incestam vacuat patrio Ptolemæida regno.

Cunq̄ue prius quæreretur stricto de cardine mundi,
Sum limes nunc ipsa mihi. Plus summe deorum,
Sum justo tibi visa potens, quod Parthicus ultro
• Restituit mea signa pavor, positaque tiara
Funera Crassorum flevit, dum purgat, et hinc jam,
Proh dolor! excusso populi jure atque senatus,
Quod timui, incurri: sum tota in principe, tota
Principis, et fœdo lacerum de Cæsare regnum,
Quæ quondam regina fui. Capreasque Tiberi,
Et caligas Caii, Claudii censura secuta est,
Et vir morte Nero tristi. Pisone verendum
Galbam sternis Otho, speculo qui pulcher haberi
Dum captas, ego turpis eram: mihi fœda Vitelli
Intulit ingluviens ventrem, qui tempore parvo
Regnans sero perit; lassam post inclutus armis
334 Vespasianus habet. Titus hinc: post hunc quo-

[que frater.

Post quem tranquillus vix me mihi reddere Nerva
Cœpit, adoptivo factus de Cæsare major.

Ulpius inde venit, quo formidata Sicambria
Agrippina fuit, fortis, pius, integer, acer.
Talem capta precor. Trajanum nescio si quis
Æquiparet, ni fors iterum tu, Gallia, mittas,
Qui vincat. Lacrymæ vocem clausere precantis,
Et quidquid superest luctus rogat. Undique cœli
Assurgunt proceres, Mars, Cypris, Romulus, et qui
Auctores tibi Roma dei: jam mitior ipsa
Flectitur, atque iras veteres Saturnia donat.

• Juppiter ista refert: Fatum quo cuncta reguntur,
Quoque ego, non licuit frangi; sat celsa laborant
Semper, et elatas nostro de munere vires
• Invidit fortuna sibi; sed concipe magnos
Quamquam fracta animos. Si te Porsenna soluto
Plus timuit de ponte tremens, si mœnia capta
Mox Brenni videre fugam; si denique dirum
Annibalem, juncto terræ cœlique tumultu,
Repullimus, cum castra tuis jam proxima muris
Starent, Collina fulmen pro turre cucurrit,
Atque illic iterum timuit natura paventem
Post Phlegram pugnare Jovem; torpentia tolle

• Quidam, ut ante monni, Sapor, ut pro quovis
Parthorum rege ponatur. Restituit enim Phraates.
Morem vero ponendæ tiaræ in supplice cultu regum
tiaratorum expressit etiam Cicero pro Sextio, et
Plutarchus in Pompeio de Tigraue: *καὶ τίλος ὡς πρὸς
αὐτὸν ἦλθε Πομπηίου, ἀρελόμενος τὴν κιδάρην ὠρμησαὶ πρὸ
τῶν ποδῶν θείναι.*

• Reliquum poema in Jovis oratione consumitur,
qua Jupiter ipse designati a se principis laudes exse-
quitur, ejusque patriam, genus, institutionem, res
pace belloque gestas; imperii denique a Gallis delati
solemnia describit.

• Alii natura, sed illud rectius puto. Elegans di-
ctum. Magnarum opum eversio alienæ vulgo invidiæ
tribni solet. Apollodorus comicus:

Πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ θῆνος θιάζεται,

Ἐράλλει δ' ἐκείνους οὐς ἐν ὑψώσει τύχη.

Sidonius fortunam ipsam sibi invidere, suisque inu-

PATROL. LVIII

A Lumina, detersam mentem caligo re'inquat.

Te mirum est vinci: incipies cum vincere, mirum
Non erit, utque tibi pateat quo surgere tandem
Fessa modo possis, paucis cognosce, docebo.

• Est mihi, quæ Latio se sanguine tollit alumnam,
Tellus clara viris, cui non dedit optima quondam
335 Rerum opifex naturâ parem; secundus ab urbe
Pollet ager, primo qui vix proscissus aratro,
Semina tarda sinit, vel luxuriante juvenco
Arcana exponit piceam pinguedine glebam.
Assurrexit huic, coxit quod torridus Auster,
Niliacum Libycumque solum; collataque semper
Arida Mygdoniæ damnarunt Gargara falces.

Apulus et Calaber cessit: spes unica rerum,
Hanc, Arverno, colens, nulli pede cedit in armis,

B Quosvis vincis equo: testis mihi Cæsaris esto
Illic nimium Fortuna pavens, cum colle repulsus
Gergoviæ, castris miles vix restitit ipsis.

Ilos ego tam fortes volui, sed cedere Avitum
Dum tibi Roma paro; rutilat cui maxima dudum
Stemmata complexum germen; palmata cucurrit
Per proavos, gentisque suæ, te teste, Philagri,
Patricius resplendet apex. Sed portio quanta est
Hæc laudum laudare patres? quos quippe curules
Et præfœderas constat debere nepoti.

Sunt aliis, per quos se posthuma jactet origo,
Et priscum titulis numeret • genus alter, Avite,
Nobilitas tu solus avos. Libet edere tanti
Gesta viri, et primam paucis percurrere vitam.

Solverat in partum generosa puerpera casti

C Ventris onus: manifesta dedit mox signa futuri
Principis, ac totam fausto trepidi patris aulam
Implevi augurio; licet idem grandia nati
Culparet fata, et pueri jam regna videret.

Sed sibi commissum tanto sub pignore cernens
Mundi depositum, ne quid tibi Roma periret,

336 Juvit fortunam studio: lactentia primum
Membra dedit nivibus, glaciemque † irrepere plantis
Jussit, et attritas parvum ridere pruinas.

Surgentes anni Musis formantur, et illo
Quo Cicerone tonas: didicit quoque facta tuorum
Ante ducum; didicit pugnas, libroque relegit
Quæ gereret campo; primus vix cœperat esse
Ex infante puer, rabidam cum forte cruentis

neribus infestam esse sit. Invidiæ ergo imputat, quod
P. Syrus levitati: *Levis, inquit, est fortuna: cito re-
poscit quod dedit.*

• Aviti patria, Arverni. Gregorius Turon. lib. II, 11:
11: *Avitus unus ex senatoribus, et ut valde manifestum
est, civis Arvernus.* In Arvernia duo laudat: soli fertili-
tatem, de qua dictum lib. IV, epist. 21, et bellicam
virtutem, cujus testes etiam Græci, quibus *Ἀρούερνοι
ἔθνος μαχιμώτατον*, Arverni gens bellicosissima, dicuntur.
Sidonius argumentum ducit a Gergoviæ obsi-
dione, a qua Cæsarem cum ingenti clade repulerunt,
ut narrat Cæsar ipse lib. VII.

130 • Locus antea depravatus, et sine sensu;
nunc, ut restitutus est, perspicua sunt omnia. Alis,
inquit, decori et gloriæ sint majores: tu majoribus
tuis, quamvis clarissimis, præluces: per te illi nobi-
litantur.

† Savarus et Labbeus, *irrupere*.

Rictibus, atque escas jejuna fauce parantem,
 Plus catulis, stravit (fuerant nam fragmina propter)
 • Arreptam de caute lupam, fractusque molari
 Dissiluit vertex, et saxum vulnere sedit.
 Sic meus Alcides, Nemeæ dum saltibus errat,
 Occurrit monstro vacuus, non robora portans,
 Non pharetras : stetit ira tremens, atque hoste pro-

[pinquo

Consuluit solos virtus decepta lacertos.
 Parva quidem, dicenda tamen : quis promptior isto
 Tensa catenati submittere colla molossi?
 Et lustris recubare feras interprete nare
 Discere non visas, et in aere quærere plantas?
 Jam si forte suam latratibus improbus UMBER
 Terruit, albentes nigro sub gutture lunas
 Frangere ludus erat, colluctantique lacerto
 Vasta per adversas venabula cogere prædas.
 Quam pulchrum, cum forte domum post lustra re-

[vertens

Horrore splenderet apri, virtusque repugnans
 Proderet luvitum per fortia facta pudorem.
 Sic Pandionis castæ Tritonidos arvis,
 Hippolytus roseo ^b sudans radiabat ab ore,
 Sed simul a gemino flagrans cum Cressa furore
337 Transit affectu matres, et fraude novercas.
 Quid volucrum studium, dat quas natura rapaces,
 In vulgus prope cognatum? quis doctior isto
 Instituit varias per nubila jungere lites?
 Alite vincit aves, celerique per æthera plausu
 Hoc nulli melius pugnator militat unguis.
 Nec minus hæc inter civilia jura secutus,

^a Legendum *arrepta*. Sensus enim est lupam, dum sibi et catulis escam quærît, obviam factam Avito, ab eoque, cum arma alia deessent, saxi quod inter vicinæ rupis fragmenta forte oblatum est, ictu prostratum. Itaque *propter* hoc loco adverbii vice positum, ut infra, *rex atque magister propter constitierant*.

^b Savaro alique, *sudum*.

^c Prima hæc Aviti legatio, cum ab Arvernensibus levandi tributis causa missus est ad Honorium Aug. In hujus enim aula Constantius comes, cui nupserat Placidia ejus soror. Quo anno peracta, vel quibus tum cladius fracta fuerit patria, non liquet. Sed legatum oportuit ante annum 421, quia hoc demum anno Constantius in consortium imperii ab Honorio associatus est.

^d Theodorico seniori, qui Gothorum in Gallia post Valliam rex fuit. Gregorius Turon. Theudonem vocat, Sidonius Theuderim et Theudoridam. Gothicum autem hoc fœdus, in quo dati sunt obsides a Callis; atque in his Theodorus Aviti propinquus, post Arelatensem, ni fallor, obsidionem intelligi debet, cum Theodoricus, ut Isidorus in Chronico scribit, regno Aquitanico non contentus, eam urbem obsedit, donec imminente Aetio liberata est, anno, ut Prosper notat, 425. Dignus enim venia Sigonius, qui mendosum nactus codicem in quo regis nomen deformatum erat, ad Valliam regem qui jam pridem obierat, referri hæc posse censuit.

^e Regis Gothorum. Auctor carminis de Providentia, quod Prosperi operibus insertum :

Quod si forte lupos, lyncasque, ursosque creatos
 Displicet, ad Scythicos proceres, regesque Getarum
 Respice, quæis ostro contempto et vellere serum,
 Eximus decur est tergis horrere ferarum.

A • Eligitur primus, juvenis, solus, mala fractæ
 Alliget ut patriæ, poscatque informe recidit
 Vectigal; procerum tum forte potentior illic,
 Post etiam princeps, Constantius omnia præstat,
 Indole defixus tanta, et miratus in annis
 Parvis grande bonum, vel in ore precantis ephæbi
 Verba senis. Ducis hinc pugnas et fœdera regum
 Pandere, Roma, libet. Variis incussa procellis
 Bellorum, ^d regi Getico tua Gallia pacis
 Pignora jussa dare est : inter quæ nobilis obses
 Tu, Theodore, venis, quem pro pietate propinqui
 Expetis in media ^e pelliti principis aula
 Tutus, Avite, fide; probat hoc jam Theuderis altum
 Exemplum officii : res mira et digna relatu,
 Quod fueris blandus, regi placuisse feroci.

B Ilic te paulatim prælibat sensibus imis,
 Atque animis vult esse suum; sed spernis amicum
 Plus quam Romanum gerere : stupet ille repulsam,
 Et plus inde places : rigidum sic, Pyrrhe, videbas
 Fabricium, ingestas animo cum divite fugit
 Pauper opes, regem temnens, dum supplice censu
 Pignus amicitia vili mendicat ab auro.

^f Aetium interea, Scythico quia sæpe duello

338 Edoctus, sequeris; qui quanquam celsus in ar-

[nia

Nil sine te gessit, cum plurima tu sine illo.

^g Nam post Juthungos et Norica bella, subæcto
 Victor Vindelico, ^h Belgam, Burgundio quem trax
 Presserat, absolvit junctus tibi; vnicitur illi
 Cursu Herulus, Chonus jaculis, Francusque natate,

C Sauromata clypeo, Salius pede, falce Gelonus,

^f Duplex expeditio bellica, in qua utraque Aetio duci comes fuit Avitus. Una adversus Juthungos, altera adversus Burgundiones. Cum Juthungis res gesta sub anno Christi 430, ad quem Prosperi Pithœani verba sunt: *Aetius Juthungorum gentem delere intendit*. Cum his autem Vindelicos jungit et Noricos, qui tunc una fortasse rebellarent. Idem noster: *Juthungi per Aetium debellantur et Nori*; et post pauca de nece Felicis patricii: *Aetius dux utriusque militiæ Noros edomat rebellantes*.

^g Ita ex antiquis correximus, pro Vithungos. Quo etiam modo castigandus videtur panegyricus Constantii **131** Cæs. Nam Vithungorum alibi nulla est mentio. Juthungi autem, ut Marcellinus docet, Alamannorum pars, Rætiis contermini, quæ proinde crebro vexabant. Ambrosius de legatione sua ad Maximum: *In medio Romani imperii sinu Juthungi populabantur Rætiis: et ideo adversus Juthungum Hunnus accitus est*. Oñum etiam inde pulsus a Juliano fuerant per Barhationem comitem, ut idem narrat Marcellinus lib. xvii. Nunc in iisdem oris per Aetium debellati. Fuere tamen etiam inter fœderatos Juthungi, sub duce Syriæ, et sub comite rei militaris per Ægyptum, ut est in Notitia.

^h Hæc memorabilis illa clades qua Burgundionum universa pene gens per Aetium deleta, quarto, ut Prosper et Cassiodorus notant, Valentiniani consulari, anno Christi 435. Idem: *Burgundiones, qui rebellaverant a Romanis, duce Aetio debellantur*. Idem auctor est cæsa in hoc prælio fuisse 20 millia Burgundionum; Gothorum, qui eis auxiliabantur, octo millia. Sidonius vero, cum multas gentes quæ in illorum castris erant enumeret, de Gothis studio dissimula.

Vulnere vel si quis plangit, cui flesse perisse est,
 Ac ferro perarasse genas, vultuque minaci
 Rubra cicatricum vestigia defodisse.
 Illiust jam tum donatur celsus honore,
 Squameus et rutilis etiamnum livida cristis
 Ora gerens. ^a Vix arma domum sordentia castris
 Rettulerat; nova bella iterum, pugnamque sub ipsis
 Jam patriæ muris periturus commovet hostis.
 Litorius Scythicos equites tum forte, ^b subacto
 Celsus Armerico, Geticum rapiebat in agmen
 Per terras, Arverne, tuas; qui proxima quæque
 Discursu, flammis, ferro, feritate, rapinis
 Delebant, ^c pacis fallentes nomen inane,
 Hujus tum famulum quidam truculentior horum
 Mox feriente feris; ruit ille, et tristia fata
 Commendat domino absentem, partemque futuram
 Vindictæ moriens Stygium spe portat ad amnem.
 Et jam fama viro turres portasque tuenti,
 Intuitu pavidæ plebis perfert scelus actum.
 Excutitur, restat, pallet, rubet, alget et ardet,
 Ac sibimet multas vultum variata per unum
 Ira facit facies; vel qui mos sæpe dolenti,
 Plus amat extinctum; tandem prorumpit, et arma,
339 Arma fremit, pinguisque etiamnum sanguine

[fertur

Lorica, obtusus per barbara vulnera contus,
 Atque sub assiduis dentatus cædibus ensis.
 Includit suras ocreis, capitique micantem
 Imponit galeam, fulvus cui crescit in altum
 Conus, et iratam jaculatur vertice lucem.
 Et jam scandit equum, vulsisque a cardine portis
 Emicat; assistunt socio virtusque dolorque,
 Et pudor; armatas pilo petit impiger alas,
 Pugnando pugnam quærens, pavidumque per agmen
 Multorum interitu compensat, quod latet unus.
 Sic Phrygium Æmathia victorem cuspidè poscens
 Æacides, cæso luctum frenavit amico,
 Per mortes tot, Troja, tuas, jam vilia per se
 Agmina contentus ruere, strictumque per amplos
 Exserere gladium populos: natat obruta tellus
 Sanguine, dumque hebetat turba grave cædua telum.

^a Burgundionico bello successit Gothicum alterum, cum eodem Theodorico: quod cœpit ab obsidione Narbonensi anno 436, Tolosæ peractum est, capto Litorio, et pace composita 439. In hoc bello Hunnorum auxilio usos Romanos testantur Prosper. Cassiodorus, Jornandes et Salvianus lib. vii de Providentia. Horum ergo turmas cum ab Armericis per Arvernos duceret Litorius, atque illi barbara feritate Arverniam vastarent, exortus est Aviti in illos impetus, et singularis cum Hunno equite certamen, quod a Sidonio tanta pompa describitur. Quæ quidem Sigonius in libris de Occidentis imperio, non male ad annum 457 refert: pessime autem direptionem Arverniam, quæ Hunnis tribuenda erat, Gothis imputat; et versus hosce, qui de Avito scripti sunt, ad Theodicum detorquet.

^b Jam monuimus in panegyrico Majoriani Armericos rebellionis causa crebro a Romanis appetitos. Nunc ergo a Litorio subacti; post decem circiter annos ab Aetio, per Eocharicum regem Alanorum, quem ad eos edomandos inmisit, teste Constantio in Vita S. Germani lib. ii, cap. 5, etsi eo loco mendose

A Absens in cuncto sibi vulnere jam cadit Hector.

Proditus ut tandem, tanti qui causa tumultus,
 Inquit Avitus, Ago, Scythica nutrite sub arcto,
 Qui furis, et cæso tantum qui fidis inermi,
 Congredere armato: multum tibi præstitit ira
 Jam mea, concessi pugnam, jubeoque resistas:
 Certantem mactasse juvat. Sic fatur, et æquor
 Prosilis in medium: nec non ferus advenit hostis.
 Ut primum pectus vel cominus ora tulere,
 Illic ira tremit, ille metu. Jam cætera turba
 Diversis trepidat votis, variosque per ictus
 Pendet ab eventu; sed postquam prima, secunda,
 Tertiaque acta rota est, venit ecce, et celsa cruentum
340 Perforat hasta virum, post et confinia dorsi
 Cedit transfosso ruptus bis pectore thorax:

B Et dum per duplicem sanguis singulat hiatus,
 Dividua ancipitem carpserunt vulnera vitam.

Hæc post gesta viri, temet Styx livida testor,
 Intemerata mihi ^d præfectus jura regebat:
 Et caput hoc sibimet solitis defessa ruinis
 Gallia suscipiens, Getica pallebat ab ira.
 Nil prece, nil pretio, nil milite fractus agebat
 Aetius; capto terrarum damna patebant
 Litorio, in Rhodanum, proprios producere fines
 Theodoridæ fluxum, nec erat pugnare necesse,
 Sed migrare Getis; rabidam trux asperat iram
 Victor, quod sensit Scythicum pro mœnibus hostem,
 Imputat, et nihil est gravius, si forsitan unquam
 Vincere contingat, trepido. Postquam undique nul-

[lum

C Præsidium, ducibusque tuis nil, Roma, relictum est,
 Fœdus, Avite, novas; sævum tua pagina regem
 Lecta domat; jussisse sat est te, quod rogat orbis.
 Credent hoc unquam gentes, populique futuri?
 Littera Romani cassat, quod barbare vincis.

Jura igitur rexit; namque hoc quoque par fuit, ut

[tum

Assertor fieret legum, qui nunc erit auctor;
 Ne dandus populis princeps, caput, iudicator,
 Cæsar et Augustus, solum fera prælia nosset.

Jam præfecturæ perfunctus culmine tandem

Alamannorum rex scriptum est pro Alanorum, quod Erii monachi versus docent.

D ^e De hac auxiliorum Hunnorum perfidia, et hostili grassatione, queritur item Paulinus lib. vi de Vita S. Martini:

Cum subito pavescata metu, graviore periclo,
 Auxiliatores pateretur Gallia Chunos.

132 Nam socium quis ferre queat, qui durior hostis?
 Exstet, et annexum fœdus feritate repellat?

^d Renovatæ cum Theodorico pacis laudem tribuit Avito, tum præfecto prætorio Galliarum. Hujus enim maxime litteris inflexum ad pacem post victoriam suam ait, tum scilicet, cum Litorius comes qui secunda ab Aetio potestate Hunnis auxiliariis præerat, pugna cum Gothis ad Tolosam temere conserta, victus captusque eandem urbem hostium, ut scribit Salvianus, quam eo die victorem se intraturum præsumpsit, captivus intravit, anno, ut jam indicavimus, 439. Quare in eundem incidit Aviti præfectura.

Se dederat ruri; nunquam tamen otia, nunquam
Desidia imbellis, studiumque et cura quieto
Armorum semper; ^a subito cum rupta tumultu
Barbaries totas in te transfunderat arcuos,

341 Gallia; pugnacem Rugum comitante Gelono,
Gepida trux sequitur, ^b Scyrum Burgundio cogit;
Chunus, Bellonotus, Neurus, Basterna, Toringus,
Bructernus, ulvosa quem vel ^c Nicer abluit unda,
Prorumpit Francus; cecidit cito secta bipenni
Ilercinia in lintres, et Rhenum texuit alno.

Et jam terrificis diffuderat Attila turmis
In campos se, Delga, tuos; vix liquerat Alpes
Aetius, tenue et rarum sine milite ducens
Robur in auxiliis Geticum male credulus agmen
Iucassum propriis præsumens adfore castris.
Nuntius at postquam ductorem perculit, Hunnos
Jam prope contemptum propriis in sedibus hostem
Expectare Getas, versat vagus omnia secum
Consilia, et mentem curarum fluctibus urget.
Tandem cunctanti sedit sententia, celsum
Exorare virum, collectis que omnibus una
Principibus, coram supplicis sic talibus inquit.

Orbis, Avite, salus, cui non nova gloria nunc est,
Quod rogat Aetius; voluisti, et non nocet hostis:
^e Vis? prodest; inclusa tenes tot millia nutu,
Et populis Geticis sola est tua gratia limes.
Inferens semper nobis, pacem tibi præstant.
Victrices i prome aquilas: fac, optime, Chunos
Quorum forte prior fuga nos concusserat olim,
Bis victor prodesse mihi. Sic fatus, et ille
Pollicitus votum, fecit spem. Protinus inde
Advolat, et famulas in prælia concitat iras.
Ibant pellitæ post classica Romula turmæ,
Ad nomen corrente Geta; timet ære vocari

^a Duplex alia legatio Aviti. Prior ad Theodoricum eundem, cum irruente in Galliam Attila Tolosam Aetii rogatu profectus est, ut Gothos in belli Hunnici societatem pertraheret.

^b Vulgati olim, *Scotum*: scripti *Scerum* legunt, aut *Scoerum*, quod pro *Scyro* ab antiquariis scribi solitum, ut *goerum* pro *gyrum* apud Ausonium. *Scyros* autem Scythicam gentem, Alanorum partem fuisse docet Jornandes, eosque post Attilæ mortem in Mœsia consedisse, tum postea Odoacrem in Italiam secutos.

^c Olim, inquit, cum tibi victorem Theodoricum ad pacem hortari libuit, desiit nocere: nunc si vis iterum rogare, proderit huc auxiliis. Sic ergo legendus, et distinguendus hic locus. Nam sententia in vulgatis nulla erat. Nec minus elegans clausula orationis, qua optat Hunnos qui bello Gothico, cum auxiliaries essent, victi nocuerant, cladisque Litorianæ auctores fuga sua fuerant, nunc cum hostes sunt, iterum vinci atque ita bis victos prodesse.

^d Varro apud Censorinum de die natali cap. 17 narrat, audisse se ex Vettio augure, si ita esset, ut traderent historici de Romuli Urbis condendæ auspiciis, ac 12 vulturibus quoniam 120 annos incolumis præterisset populus Romanus, ad 1200 perventurum. Hujus vaticinii memores Romani, Alarico in Italiam irruente, ut Claudianus de bello Getico scribit, Ur-

^e Hadrianus Valesius *Rer. Francie*. lib. v, pag. 221, scribi vult *Vicer*. (Vide infra notam ad cap. 23, v.

A 342 Dirutus, opprobrium non damnum barbarus
[horrens.

Hos ad bella trahit tum jam spes orbis Avitus,
Vel jam privatus, vel adhuc. Sic einnama busto,
Collis Erythræi portans Phœbeius ales,
Concitat omne avium vulgus: famulantia currunt
Agmina, et angustus pennas non explicat aer.

^d Jam prope fata tui bisenas vulturis alas
Complebant (seis namque tuos, seis, Roma, labores)
^e Aetium Placidus mactavit semivir amens
Vixque tuo impositum capiti diadema, Petroni:
Illico barbaries, nec non sibi capta videri
Roma Getis, tellusque suo cessura furori,
Raptores ceu forte lupi, quis nare sagaci
Monstrat odor pinguem clausis ab ovilibus agram,

B Irritant, acuntque famem, portantque rapinæ
In vultu speciem, patulo jejunia rictu
Fallentes; jam jamque tener spe frangitur agnus,
Atque absens avilo crepiat jam præda palato.

Quin et Aremoricus piratam Saxona tractus
Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
Ludus, et assuto glaucum mare findere lembo.
Francus Germanum primum, Belgamque secundum
Sternebat, Rhenumque ferox Alamanne bibebas
Romanis ripis, et utroque superbus in agro
^f Vel civis, vel victor eras. Sed perdita cernens
Terrarum spatia, princeps jam Maximus, unum
Quod fuit in rebus, peditumque equitumque magi-
[strum

Te sibi, Avite, legit: collati rumor honoris
C Invenit agricolam, flexi dum forte ligonis
Exercet dentes, vel pando pronus aratro
343 Vertit in excoctam per pinguis jugera glebam,
Sic quondam ad patriæ res fractas pauper arator

bis ruinam metuebant, etsi annorum numerum nondum explerant. Jupiter Sidoniarum augurii eventum sub Aetii et Valentiniani cædem impendere denuntiat, quo tempore urbs Roma mille ducentos paucis annis excesserat.

^e Tempus notat, causamque delati Avito per Petronium Maximum militiæ magisterii. Cæso enim post Aetii necem Valentiniano, cum Maximus purpuram induisset, continuo exorti sunt in Gallia varii motus Gothorum, Saxonum, **133** Francorum et Alamannorum. Ad quos sedandos nihil consultius visum Maximo, quam ut Avitum peditum equitumque per Gallias magistrum crearet.

^f Alamannorum enim sedes in Suevia trans Rhenum. Nunc Rheno tracto citiorem quoque Romanorum ripam infestabant. Itaque in hac, id est, in Gallicana victores, in Germanica quam dudum incolebant, cives erant. Sed non multo post in Gallicanam quoque immigrarunt, totamque illam Maximæ Sequanorum partem occuparunt quæ a Rheno ad Juram usque montem porrigitur: cui et novæ Alamanniæ nomen fecerunt. De qua quidem Cisrhenana seu Gallica Alamannia, tum alii passim, tum Gregorius Turonensis in Vita SS. Lupicini et Romani: *Ille Jurensis deserti secreta, quæ inter Burgundiam Alamanniamque sita, Aventicæ adjacent civitati.*

241.) BAUNUS Sirmond. editor, præfat. ad tom. I, § 11.

Cinnaminate venis, veterem cum te induit uxor
 Ante boves trabeam, dictatoremque salignæ
 Exceperere fores, atque ad sua tecta forentem
 Quod non persevit, turpique e fasce gravatæ
 Vile triumphalis portavit purpura semen.

Ut primum ingesti pondus suscepit honoris,
 Legas qui veniam poscant, Alamannæ, furoris.
 Saxonis incursus cessat, ^a Catthumque palustri
 Alligat Albis aqua : vixque hoc ter menstrua totum
 Luna videt, ^b Jamque ad populos et rura feroci
 Tenta Getæ protendit iter, qua pulsus ab æstu
 Oceanus, refluxum spargit per culta Garumnæ,
 In flumen corrente mari : transcendit amarus
 Blanda fluente latex, fluviique impacta per alveum
 Salsa peregrinum sibi navigat unda profundum.
 Illic jam disposito laxantes frena duello

^c Vesorum proceres raptim suspendit ab ira
 Rumor, ^d succincto referens diplomate Avitum
 Jam Geticas intrare domos, positaque parumper
 Mole magisterii, legati jura subisse.
 Obstupere duces pariter Scythicusque senatus,
 Et timere suam pacem ne forte negaret.
 Sic rutilus Phaethonta levem cum carperet axis,
 Jam pallente die, flagrantique excita mundo
 Pax elementorum fureret, vel sicca propinquus
 Sæviret per stagna vapor, limusque sitiret
 Pulvereo ponti fundo ; tunc unica Phœbi
 Insuper clemens exstinxit flamma calorem.

344 Illic aliquis tum forte Getes, dum falce recocta
 Ictibus informat, saxoque cacuminat ense,
 Jam promptus caluisse tubis, jam jamque frequenti **C**
 Cæde sepulturus terram, non hoste sepulto,
 Claruit ut primum nomen venientis Aviti,
 Exclamat : Periit bellum, date rursus aratra.
 Otia si replico priscae bene nota quietis,
 Non semel iste mihi ferrum tulit : o pudor ! o dii !
 Tantum posse fidem ! quid fœdera lenta minaris,

^a Id est Francum. Catthi enim populi Germania ad Rhenum, inter Francicas seu Francici imperii gentes censebantur ; quos etiam Marcomere duce Francorum adversus Arbogastem olim militasse scripserat, Gregorio teste, Sulpicius Alexander libro tertio.

^b Sedatis aliarum gentium motibus, reliqui erant Gothi, ad quos pacandos Avitus ipse profectus est. Hæc posterior, quam dixi, ejus legatio, ad Theodoricum juniorem superioris filium : cujus hortatu, cum Tolosæ una essent, audita Maximi Aug. necesse, imperium suscepit.

^c Vesos dimidiata voce dicit Wisigothos, sive, ut apud veterem Horatii interpretem, Jornandem et alios legitur, Vesogothos, quasi Vesi pars fuerint Gothorum. In panegyrico Majoriani : *Geta, Vesus, Alites*.

^d Brevibus litteris Aviti quas adventus sui nuntias præmiserat per Messianum. Tertullianus Apolog. cap. 24 : *O nuntios tardos ! o somniculosa diplomata, quorum vitio excessum imperatoris non ante Cybele cognovit !* Messianus vero is est quem postea in principatu patricium sibi allegit. Vetus chronicon incerti auctoris : *Captus est Avitus Placentiæ a magistro militum Ricimere, et occisus est Messianus patricius ejus.*

^e Friderico. Hunc enim esse arbitror qui cum Theodrico rege medium Avitum, honoris causa pro-

A In damnum mihi fide meum ? Compendia pacis
 Et præstare jubes nos, et debere : quis unquam
 Crederet ? en Getici reges parere volentes,
 Inferius regnasse putant ; nec dicere saltim
 Pacem fortis amas ; jam parteis sternit Avitus ;
 Insuper et Geticas præmissus continet iras
 Messianus : adhuc mandasti, et ponimus arma.
 Quid restat, quod posse velis ? quod non sumus hostes,
 Parva reor ; prisco tu si mihi notus in actu es,
 Auxiliaris ero, vel sic pugnare licebit.

Hæc secum rigido Vesus dum corde volutat,
 Ventum in conspectum fuerat. Rex atque magister,
 Propter constiterant ; hic vultu erectus, at ille
 Lætitiæ erubuit, veniamque rubore poposcit.

^e Post hinc germano regis, hinc rege retento,
B Palladium implicitis manibus subiere Tolosam.
 Fraud secus insertis ad pulvinaria palmis
 Romulus et Tatiis fœdus ^f jecere, ^g parentum
 Cum ferro, et rabidis cognato in Marte maritis
 Hersilia inseruit Pallantis colle Sabinas.

345 ^h Interea incautum furtivis Vandalus armis
 Te capit, infidoque tibi Burgundio ductu
 Extorquet trepidas mactandi principis iras,
 Heu facinus ! in bella iterum, quartosque labores
 Perfida Elisææ crudescunt classica Dyrsæ.

ⁱ Nutritis quod fata malum ? Conscenderat arces
 Evandri Massyla phalanx, montesque Quirini
 Marmarici pressere pedes, rursusque revexit
 Quæ captiva dedit quondam stipendia Barche.
 Exsilium patrum, plebis mala, principe cæso
 Captivum imperium ad Geticas rumor tulit aures.
 Luce nova veterum cœtus de more Getarum
 Contrahitur ; stat prisca annis, viridisque senectus
 Consiliis ; squalent vestes, ac sordida macro
 Lintea pinguescunt tergo, nec tangere possunt
 Altatæ suram pelles, ac poplite nudo
 Peronem pauper nodus suspendit equinum.

legit, cum proximus Theodorico ætate fuerit, teste Jornande, a quo Theodorici senioris filii ordine numerantur, Thorismundus, Theodoricus, Fridericus, Euricus, Rotemeris et Himmericus. Thorismundus patri in Manriacensi pugna mortuo successit, tertioque post anno a Theodorico et Friderico fratribus necatus est. Ita **134** regnum inivit Theodoricus, ad quem hæc legatio. Post Theodoricum regnavit Euricus ; quia Fridericus ad quem successionis ordo pertinebat, paulo ante, ut Idatius refert, in Armoricis occubuerat. De hoc ipso Friderico Hilarius papa in epistola ad Leontium Arelatensem.

^f Aliqui libri, *icere*.

^g Parentum nomen ad Sabinas referri debet, quæ bello Sabino Romuli Hersilia duce usæ, ut loquitur Livius, s: inter tela volantia inferre, hinc patres hinc viros orando, diremere infestas acies ducesque ad fœdus faciendum pervenere.

^h Consentiant omnes, Petronium Maximum, nuntiato Genserici adventu, in ipsa fugæ trepidatione occisum : de auctore necis mira scripturum varietas. Prosper ab Eudoxiæ reginæ famulis dilaniatum, Cassiodorus a militibus extinctum, Jornandes ab Urso milite Romano interemptum tradit, Theophanes a suis. Μάξιμος, inquit, ἡγήθη ἐχρήσατο οἱ δὲ συνόριτες αὐτῷ ἀνέκλιον αὐτόν. Sidonius Burgundionis alicujus fortasse de schola protectorum ductu casum docet.

ⁱ In editione Wouweren, *nutritis*.

Postquam in concilium seniorum venit honora
 Pauperies, pacisque simul rex verba poposcit :
 Dux ait : * Optassem patriis securus in arvis
 Emeritam fateor semper fovisse quietem,
 Ex quo ^b militiæ post munia trina, superbum
 Præfecturæ apicem quarto jam culmine rexi.
 Sed dum me nostri princeps modo Maximus orbis
 Ignarum, absentem, procerum post mille repulsas,
 Ad lituos post jura vocat, voluitque sonoris
 Præconem mutare tubis, promptissimus istud
 Arripui officium, vos quo legatus adirem.
 Fœdera prisca precor, quæ nunc meus ille teneret,
 Jussissem si forte, senex, cui semper Avitum
346 Sectari erevisse fuit; tractare solebam
 Res Geticas olim : scis te nescisse frequenter
 Quæ suasi, nisi facta. Tamen fortuna priorem
 Abripuit genium; periit quodcumque merebar,
 Cum genitore tuo ^c Narbonem tabe solutum
 Ambierat (tu parvus eras), trepidantia cingens
 Millia, in infames jam jamque coegerat escas;
 Jam tristis propriæ credebat defore prædæ,
 Si clausus fortasse perit; cum nostra probavit
 Consilia, et refugo laxavit mœnia bello.
 Teque ipsum (sunt ecce senes) hoc pectore fotum
 Hæc mentem tenuere manus, si forsitan altrix
 Te mihi, cum nolles, lactandum tolleret. Ecce
 Advenio, et prisci repeto modo pignus amoris.
 Si tibi nulla fides, nulla est reverentia patris,
 I durus, pacemque nega. Prorumpit ab omni
 Murmur concilio: fremitusque et prælia damnans,
 Seditiosa ciet concordem turba tumultum.

Tum rex effatur : ^d Dudum, dux inclyte, culpo
 Poscere te pacem nostram, cum cogere possis
 Servitium, trahere ac populos in bella sequaces
 Ne quæso invidiam patrio mihi nomine inuras :
 Quid mereor, si nulla jubes? suadere sub illo
 Quod poteras, modo veile sat est, solumque moratur,
 Quod cupias, nescisse Getas : mihi Romula dudum
 Per te jura placent : parvumque ediscere jussit
 Ad tua verba pater, docili quo prisca Maronis
 Carmine molliret Scythicos mihi pagina mores.
 Jam pacem tum velle doces; sed percipe, quæ sit
 Conditio obsequii, forsân rata pacta probabis.

* Aviti oratio sic efficta, quasi adhuc viveret
 Maximus, de cujus interitu nihil dum cognorat.

^b Cave cum his sentias qui ex hoc loco Avitum ter
 magistrum militum, quater præfectum prætorio fuisse
 augurantur. Neque enim hoc dicit; sed sibi, cum
 triplici jam bello non siue honoris titulo militasset,
 quarto loco præfecturam obtigisset. Qua ratione et de
 magistreria militum dicere nunc poterat, quinto se
 illam culmine adeptum; nec tamen sensus esset Avitum
 quinquies magistrum fuisse.

^c Initio belli Gothici, ut dicitur est, anno 436. Neque
 enim obscurum est de ea obsidione agi de qua
 Prosper, Isidorus, Paulus diaconus et alii, cum a Li-
 torio comite famis periculo liberatum Narbonem scri-
 bunt. Avitus consilio suo solutum a Theodorico fuisse
 obsidionem commemorat.

^d Theodoricus Avito non solum pacem, verum etiam
 belli adversus Vandalos societatem spondet, si modo
 se imperatorem, vacante per Maximi eadem aula, de-
 ligi patiatur. Ita enim fore ut Romæ vetus excidium

A 347 Testor, Roma, tuum nobis venerabile numen,
 Et socium de Marte genus, vel quidquid ab ævo,
 (Nil te mundus habet melius, nil ipsa senatu)
 Me pacem servare tibi, vel velle abolere
 Quæ noster peccavit avus, quem fuseat id unum,
 Quod te, Roma, capit : sed dii si vota secundant,
 Excidii veteris crimen purgare valebit
 Ultio præsentis, si tu, dux inclyte, solum
 Augusti subeas nomen. Quid lumina flectis ?
 Invitum plus esse decet; non cogimus istud,
 Sed contestamur. Romæ sum te duce amicus,
 Principe te miles; regnum non præripis ulli,
 Nec quisquam Latias Augustus possidet arces :

Qua vacat aula, tua est : testor, non sufficit istud
 Ne noceam, atque tuo hoc utinam diademate fiat

B Ut prosim ! suadere meum est, nam Gallia si te
 Compulerit, quæ jure potest, tibi pareat orbis,
 Ne pereat. Dixit, pariterque in verba petita
 Dat sanctam cum fratre fidem. * Discedis, Avite.
 Mœstus, qui Gallos scires non posse latere,
 Quid possint servire Getæ te principe; namque
 Civibus ut patuit trepidis, te fœdera ferre,
 Occurrunt alacres, ignaroque ante tribunal
 Sternunt : utque satis sibimet numerosa coisse
 Nobilitas visa est, quam ^f saxa nivalia Cotti
 Despectant, variis nec non quam partibus ambit
 Tyrrheni Rhenique liquor, vel longa ^g Pyrenei
 Quam juga ab Hispano seclusam jure coercent,
 Aggreditur nimio curarum pondere tristem
 Gaudens turba virum; procerum tum maximus unus,
C 348 Dignus qui patriæ personam sumeret, infit.

Quam nos per varios dudum fortuna labores,
 Principe sub puero, laceris terat aspera rebus.
 Fors longum, dux magne, queri, cum quippe dolentum
 Maxima pars fueris, patriæ dum vulnera lugens
 Sollicitudinibus vehementibus exagitaris.
 Has nobis inter clades ac funera mundi,
 Mors vixisse fuit; sed dum per verba parentum
 Ignavas colimus leges, sanctumque putamus
 Rem veterem per damna sequi : portavimus umbram
 Imperii, generis contenti ferre vetusti
 Et vitia, ac solitam vestiri murice gentem
 More magis quam jure pati; promptissima nuper

ab Alarico admissum, Genserici, qui Urbem per eos
 dies iterum spoliavit, vindicta expietur.

^e Ambuisse purpuram Avitum non dissimulat Gre-
 gorius Turon. lib. II, cap. 11, nec abest ab ea sen-
 tentia quod scribit Isidorus, Theodoricum Avito su-
 mendum imperialis fastigii cum Gallis auxilium præ-
 buisse. Hanc ergo labem ut eluat Sidonius, **135**
 imperium mœsto et invito de'atum ingestumque
 affirmat. Jam præfati sumus ex Idatio, Avitum Tol-
 sæ primum, deinde Arelati Augustum fuisse appella-
 tum. Quod cum Sidonio cohæret. Tolosæ enim, ut
 patet, acta sunt quæ de Aviti cum Theodorico con-
 gressu, capessendique imperii consiliis hactenus ce-
 cinit; concionem vero Gallicæ nobilitatis, qua in
 reditu exceptus inauguratusque describitur, in Arelatensium castro coisse mox docebit.

^f Alpes Cotticæ : sed harum nomine reliquas etiam
 intelligi voluit quæ Galliam ab Italia secludunt.
 Cotticæ autem mediæ sunt inter Graias et Maritimas
^g Alii, Pyrene.

Fulsit conditio, proprias qua Gallia vires
 Exsereret, trepidam dum Maximus occupat urbem;
 Imo oibem potuit, si te sibi tota magistro
 Regna reformasset. Quis nostrum Belgica rura,
 Littus Aremorici, Geticas quis moverit iras,
 Non latet; his tantis tibi cessimus, inclyte, bellis.
 Nunc jam summa vocant; dubio sub tempore regnum
 Non regit ignavus: postponitur ambitus omnīs,
 Ultima cum claros quærunt: post damna Ticini
 Ac Trebiæ trepidans raptim respublica venit
 Ad Fabium, Cannas celebres Varrone fugato,
 Scipiadamque etiam turgentem funere Pœnum
 Livius electus fregit; captivus, ut aiunt,
 Orbis in Urbe jacet, princeps perit, hic caput omne
 Nunc habet imperium; petimus, conscende tribunal,
 Erige collapsos; non hoc modo tempora poscunt,
 Ut Romam plus alter amet: ne forte reare

349 Teregno non esse parem; cum Brennica signa
 Tarpeium premerent, scis, tum respublica nostra
 Tota Camillus erat, patriæ qui debitus ultor
 Textit fumantes hostili strage favillas.
 Non tibi centurias aurum populare paravit,
 Nec modo venales numeroque asse redemptæ
 Concurrunt ad puncta tribus: suffragia mundi
 Nullus emit; pauper legeris, quod sufficit unum,
 Es meritis dives: patriæ cur vota moraris,
 Quæ jubet, ut jubeas? hæc est sententia cunctis,
 Si dominus sis, liber ero. Fragor atria complet
 a Ugerni, quo forte loco pia turba, senatus
 Detulerat vim, vota, preces. Locus, hora diesque
 Dicitur imperio felix; ac protinus illic
 Nobilium excubias gaudens sollertia mandat.

Tertia lux refugis Hyperiona fuderat astris:
 Concurrent proceres, ac milite circumfuso
 b Aggere composito statuunt, ac torque coronant.
 Castrensi mœstum, donantque insignia regni.
 Jam prius induerat solas de principe curas.
 Haud alio quondam vultu Tiryntius heros
 Pondera suscepit cœli, simul atque novercæ,
 Cum Libya ce rupe Gigas abduceret, et cum
 Tutor Herculeo sedisset machina dorso.

Hunc tibi, Roma, dedi, patulis dum Gallia cœmpis
 Intonat Augustum plausu, faustumque fragorem

* Variant exemplaria. Quædam *Thierni* legunt, **D** *περιτραχήλιον ἑαυτοῦ στρεπτόν λαβών, τῇ κεφαλῇ Ἰουλιανοῦ περιέθηκε.*
 quo nomine appellant hodie vetus castrum et oppidum Arvernorum quod Gregorio Turonensi et aliis est Tigernum. Sed Thierni nomen nec metro, nec loco congruit. In aliis erat *Vierni*, ex quo feci *Ugerni*: quo more contra Bagocasses apud Ausonium scripti, qui Baiocasses. Fuit aut Ugernum, *Ὀυγερνον* Straboni notissimum olim castrum Arelatensium, de quo Gregorius idem lib. viii et ix, et Cyprianus Cæsarii discipulus in ejus Vita. Porro jam docuit nos Idatius, Av. tum Augusti nomen Arelati suscepisse. Quare nemo repugnet quin certa sit emendatio.

b Aggesta terra in speciem tribunalis, quod cespitium tribunal appellat Vopiscus in Tacito. Torque autem diadematis vice coronatos legitimus etiam Julianum Parisiis, et Firmum in Africa, de quibus Marcellinus lib. xx et xxx. Alios item, ut Hypatium Constantinopoli, de quo Marcellinus comes Lampadius et Oreste cos. De Juliano Socratis verba sunt: ὧς δὲ Στέφανος βασιλικός; οὐ παρὸν, εἰς τῶν δορυφόρων ὄν εἰλε

A Portat in exsanguem Boreas jam fortior Austrum;
 Illic tibi restituet Libyen per vincula quarta.
 Et cujus solum amissas post sæcula multa
 c Pannonias revocavit iter, jam credere promptum est,

350 Quid faciet bellis: o quas tibi sæpe jugabit
 Indictis gentes aquilis! qui maxima regni
 Omina privatus fugit, cum forte vianti
 Excuteret præpes plebeium motus amictum.
 Lætior at tanto modo principe, prisca deorum
 Roma parens, attolle genas, ac turpe veterum
 Depone: en princeps faciet juvenescere major,
 Quam pueri fecere senem. Finem pater ore
 Vix dederat, plausere dii, fremitusque cucurrit
 Concilio: felix tempus nevere Sorores
 Imperiis, Auguste, tuis, et consulis anno

B Fulva volubilibus duxerunt sæcula pensis.

CARMEN VIII.

EDITIO PANEGYRICI ^d AD PRISCUM VALERIANUM
 PRÆFECTORIUM.

Prisce, decus semper nostrum, cui principe Avito
 Cognatum sociat purpura celsa genus,
 Ad tua cum nostræ currant examina nugæ,
 Dico, stæte, vagæ, quo properatis? amat.

Districtus semper censor qui diligit exstat:
 Dura fronte legit mollis amicitia,

Nil vatium prodest adjectum laudibus illud,
 Ulpia quod rutilat porticus ære neo
 Vel quod adhuc populo simul et plaudente senatu,
 Ad nostrum reboat concava Roma sophos.

Respondent illæ: Properabimus, ibimus, et nos
C Non retines: tanto judice culpa placet.

351 Cognitor hoc nullus melior, bene carmina
 [pensat,

Contemptu tardo, judicio celeri,
 Et quia non potui temeraria sistere verba,
 Hæc rogo ne dubites lecta dicare rogo.

CARMEN IX.

* EXCUSATORIUM AD V. C. FELICEM.

*Largam Sollius hanc Apollinarius
 Felici domino, pioque fratri,
 Dicit S. donius suus salutem.*

Dic, dic quod peto, Magne, dic amabo,

περιτραχήλιον ἑαυτοῦ στρεπτόν λαβών, τῇ κεφαλῇ Ἰουλιανοῦ περιέθηκε.

c Evectus ad imperium Avitus, Romamque, ut ex Idatio diximus, evocatus, iter, opinor, flexit per Treviros ubi ea contigerunt quæ de Lucii Senatoris conjugis narrat Aimoinus lib. i, cap. 3. Inde in Germaniam et Noricum transgressus, Pannonias a barbaris, ut inuere Sidonius videtur, sine armis recepit. Romæ susceptus imperator consulatum edidit, in cujus auspiciis dictus est panegyricus. Quod de legatis ad Martianum missis Martianique concordia cum Avito subdit Idatius, id post intum ab Avito consularum accipi debet, cum alios in Oriente consules fuisse probaverimus.

d Hoc carmen editio est panegyrici superioris, cui proinde in antiquis libris præponitur, ut monui ad carmen 3. De Valeriano autem, et de statu aenea Sidonii dictum partim epistola 10, lib. v, partim ultimo lib. ix.

136 c Carmen hoc reliquorum quæ sequuntur

Felix nomine, mente, honore, fama,
Natis, a conjuge, fratribus, parente,
Germanis genitoris atque matris,
Et b summo patruelium Camillo,
Quid nugas temerarias amici,
Quas sparsit teneræ jocus juventæ,
In formam redigi jubes libelli?
Ingentem simul et repente fascem
Conflari invidiæ, et perire chartam?
Mandatis famulor, sed ante testor,
Lector quas patieris hic salebras.

Non nos currimus aggerem vetustum,
Nec quidquam invenies, ubi priorum
Antiquas terat orbitas Thalia.

Non hic antipodas, salumque rubrum,
352 Non hic Memnonius canemus Iudus,
Auroræ face civica perustus:
Non Artaxata, Susa, Bactra, Carrhas,
Non coctam Babylona personabo,
Quæ largum fluvio patens alumno,
Inclusum bibit c hinc et inde Tigrim.
Non hic Assyrii Ninum priorem,
Non Medis caput Arbacem profabor:
Nec quam divite, cum refugit hostem,
Arsit Sardanapalus in favilla.
Non Cyrum Astyagis loquar nepotem,
Nutritum ubere quem ferunt canino,
Cujus non valuit rapacitatem
Vel Lydi satiare gaze Croasi:
Cujus nec feritas subacta tunc est,
Cæsis millibus ante cum ducentis.

est proœmium ac veluti præfatio. Rogarat enim Felix Sidonium, ut poemata quæ variis occasionibus scripserat, in unius libri formam redigeret ac publicaret. In quo etsi non ignorabat quam grave foret alieni iudicii aleam subire, amici tamen desiderio deesse non potuit. Itaque editionem suam parendi studio excusat: unde et carmini titulus in libris antiquis: EXCUSATORIUM AD V. C. FELICEM. Felix ergo is est ad quem aliquas epistolas vidimus, Magni consulis ex Majoriani epulo noti filius, a quo et cognomen tulit; nam Magnus Felix appellatus est. Consul tamen non fuit, sed præfectus tantum prætorio et patricius. Prius enim quam ad consulatum perveniret, sæculum reliquit et religiosam vitam amplexus est. Quo tempore insignem ad ipsum, quæ exstat, epistolam scripsit Faustus episcopus Reiensis, qua nuper ἀποταξάμενος penitentiam formam tradit. Genadius in Fausto: *Scripsit postea ad Felicem præfectum prætorio, et patriciæ dignitatis virum, filium Magni consulis jam religiosum, epistolam ad Domini timorem hortatoriam, convenientem personis pleno animo penitentiam agere disponentum.* Utriusque præterea distincte meminit in Propemptico.

a Attica nomine. Ea enim videtur de qua Romæ vetus olim erat epigramma in ecclesia S. Laurentii in Damaso, in qua nesciq. quid operis suo sumptu construxerat:

Quisquis plena Deo mysteria mente requiris,
Huc accede: domus religiosa patet.
Hæc sunt tecta pio semper devota timori,
Auditumque Deus commodat hic precibus
Ergo lethiferos propra compescere sensus,
Jan propra sacras letus adire fores,
Ut transacta queas deponere crinua vitæ,
Et quidquid scelerum noxijs error habet.

A In vallis Scythicæ coactus artum,
Orbata ad Tomyris veniret utrem.
Non hic Cecropios leges triumphos,
Vel si quo Marathon rubet duello;
Aut cum millia mille concitarent
Inflatum numerositate Xerxen;
Atque hunc luminibus satis profundis
Confestim ebitis adhuc sitisse;
Nec non Thermopylas, et Helli undas,
Spretis obicibus soli salique,
Insanis equitasse cum catervis,
Admissoque in Athon tumente ponto
Juxta frondiferæ cacumen alpis
Scalptas classibus isse per cavernas.

353 Non prolem Garamantici tonantis,
B Regnis principibusque principantem,
Porrectas Asiæ loquar d paterno
Actam fulmine pervolasse terras.
Et primum Darii tumultuantes
Præfectos satrapasque perculisse:
Mox ipsum solio patrum superbum,
Cognatosque sibi deos crepantem,
Captis conjuge, liberis, parente,
In casus hominis redire jussum.
Qui cum maxima bella concitasset,
Tota et Persidis undique gregatæ
Uno constituisset arma campo,
Hoc solum perhibetur assecutus,
Dormire ut melius liberet hosti.
c Non vectos Minyas loquente silva
C Dicam Phasiaco stetitisse portu,

ATTICA FELICIS MAGNI clarissima conjux,
Sumptibus hoc propriis ædificavit opus.

b Hunc Magni consulis fratris filium fuisse docuit epistola ultima, lib. 1. Nos Magni Felicis Ennodii patrem coniecimus ad Ennodii epistolam 25, lib. 1v.
c Imo Eupiratem, ut historiæ omnes tradunt, et Propertius lib. III.

Duxit et Euphratem medium qui condidit arces.

137 Quare Tigrim posuit pro Euphrate.

d Summa celeritate tot gentes debellasse. Apelles Alexandrum μεθυσάμενος, fulmen tenentem, pinxit. Quod etsi ad fabulosam Jovis patris originem referre potuit, constat tamen nulla re unquam aptius illi fulmen convenisse, quam cum ortus obitusque, ut cum Papinio loquar, fulminaret, hoc est, pari pernicitate atque impetu opprimeret. Propterea sacri quoque interpretes nostri Alexandrum Macedonem a Daniele propheta cum pardo alato comparatum docent: quia id genus feræ concitatissimum, et Alexandri victoria, ut Hieronymus notat, nihil fuit velocius.

e Argonautas. Seriem temporum Sidonius etiam in mythicis observat. Nam si ab Argonautis unde oritur, ad Odysseam usque in qua desinit, percurras, eodem omnia narrat ordine quo gesta finguntur. Χρονική ergο μεθόδῳ usus est. At Lucianus τοπική contentus, in dialogo περὶ Ὁρχήσιως, post ea quæ ad deos spectabant, quæ primo loco commemorat, reliquam omnem mythologiam locis ac regionibus distinxit, Atticam, Thebaicam, Corinthiacam, Æthiopicam, Laconicam, Eliacam, Arcadicam, Thessalicam, et cæteras quæ hoc flo persequitur. Ad Thessalicam autem refert Argonautas, τὴν Ἀργὼν, τὴν λαλοῦ ἐντῆ: τρόπον, *Argo navim et garrulam ejus carinam.*

Forma percita cum ducis Pelasgi
Molliret rabidos virago tauros,
Nec tum territa, cum suis colonas,
Post anguis domiti satos molares,
Armatas tremebundus inter herbas,
Florere in segetem stuperet hostem
Et pugnantibus hinc et hinc aristas,
Supra belliferas madere glebas,
Culmosos viridi cruore fratres.

Non hic terrigenam loquar cohortem,
Admixto mage vividam veneno,
Cui præter speciem modo carentem,
Angues corporibus voluminosis
354 Alte squamea crura porrigentes,
In vestigia fauce desinebant.

Sic a formæ triplicis procax juvenus,
Tellurem pede proterens voraci,
Currebat capitum stupenda gressu;
Et cum classica numinum sonabant,
Mox contra tonitrus resibilante
Audebat superos cieri planta.
Nec Phlegræ legis ampliata rura,
Missi dum volitant per astra montes,
Pindus, Pelion, Ossa, Olympus, Othris,
Cum silvis, gregibus, feris, pruinis,
Saxis, fontibus, oppidis, levati
Vibrantur spatiosiore dextra.

b Non hic Herculis excolam labores,
Cui sus, cerva, leo, gigas, Amazon,
Hospes, taurus, Eryx, aves, Lycus, fur,
Nessus, Libs, juga, poma, virgo, serpens,
Geta, Thraces equi, boves Iberæ,
Luctator fluvius, canis triformis,
Portatusque polus polum dederunt.

Non hic Elida nobilem quadrigis,
c Nec notam minus amnis ex amore
Versu prosequar, ut per ima ponti
Alpheus fluat, atque transmarina
In fluctus cadat unda conjugales.

Non hic Tantaleam domum retexam,
Qua mixtum Pelopea per parentem est
Prolis facta soror, novoque monstro
Infamem genuit pater nepotem.

355 Nil mæstum hic canitur; nec esulentam
Fletus pangimus ad dapem Thyestæ,
Fratris crimine qui miser voratis

a Forma, si rem spectas, gigantibus duplex; si numerum, triplex: quia pube tenus homines erant, cætera serpentes; sed geminus cuique serpens pro numero pedum. Hinc formæ triplicis dicti Sidonio, et ternæ Pelori gigantis a Marte occisi, animæ Claudiano: *Atque uno ternas animas interfecit ictu*: quia binæ in pedibus erant, tertia in reliquo corpore.

b Herculis labores vicenos ternos enumerat, nec pauciores carmine 15. Nam 12 qui celebrantur, præcipui ac legitimi fuerunt, ab Eurystheo imperati: præter hos, quæ *πάρεργα* τῶν ἀθλῶν Græci vocant, plurima. Sed ἀθλοῦ hoc loco 11 tantum commemorat, Augiæ stabulo præterminato, quod ipsum etiam non satis probasse dicitur Eurystheus; *πάρεργα* vero 12, in quibus gigas est Haleyoneus, hospes Busiris, Libs Autæus, juga Calpe et Abyla, virgo Hesionè,

A Vivum pignoribus fuit sepulcrum:
Cum post has epulas repente flexis
Titan curribus occidens ad ortum,
Convivam fugeret, diem fugaret.

Nec Phryx pastor erit tibi legendus,
Decrescens cui Dindymon reciso
Fertur vertice texuisse classem;
Cum jussu Veneris patrocinantis
Terras Ochalias, et hospitales
Raptor depopulatus est Amyclas,
Prædam trans pelagus petens sequacem.
Sed nec Pergama, nec decenne bellum.
Nec sævas Agamemnonis phalangas:
Nec perjuria persequar Sinonis,
Arx quo Palladio dicata signo,

B Pellaci reserata proditore,
Portantem pedites equum recepit.

Non hic Mæoniæ stylo camenæ,
d Civis Dulichiique Thessælique
Virtutem sapientiamque narro.
Quorum hic Peliaco putatur antro,
Venatu, fidibus, palæstra et herbis,
Sub Saturnigena sene institutus.
Dum nunc lustra terens puer ferarum,
Passim per Phloen jacet niviosam,
Nunc præsepibus accubans amatis,
Dormit mollius in juba magistri.

356 Inde Scyriadam datus parenti,
Falsæ nomina pertulisse Pyrrhæ,
Atque inter tetricæ choros Minervæ.

C Occultos Veneri rotasse thyrsos.
Postremo ad Phrygiæ sonum rapinæ
Tractus laudibus Hectoris trahendi.

Ast illum, cui contigit paternam
Quantum post Ithacam redire lustrum,
Nec Smyrnæ satis explicat volumen.
Nam quis continuare possit illos
Quos terra et pelago tulit labores?
Raptum Palladium, repertum Achillem,
Captum præpetibus Dolona plantis,
Et Rhœsi niveas prius quadrigas.
Xanthi quam biberent fluenta, tractas?
Ereptam quoque quem deus patronus,
Philocteta, tibi dedit pharetram?

Ajacem Telamonium furentem,

D Quod sese ante rates agente causam

luctator fluvius Achelous: reliqua sunt notiora.

a Id rectius quam quod in vulgatis, *notam nimis*. Elidem ait non minus notam esse ex fabulosis Alphei et Arethusæ amoribus quam ex ludis Olympicis. Utroque meminit etiam Luciano. Sed Alphei amnis fabulam, Ἀλφειοῦ ἔρωτα, καὶ ὕψαλον ἀποδημίαν, non Eliacæ, ut πρώτους τῶν Ὀλυμπίων ἀγωνιστὰς, sed Arradicæ tribuit mythologiæ: eo quod Alpheus, **138** licet Elida præterfluat, fontes tamen primumque cursum ducit ex Arcadia.

d Ulyssis et Achillis. Verum Achilles gesta levius delibat, nec aliud attingit quam ejus sub Chirone Centauro educationem, et latentem inter Lycomedis filias moram, quæ Ἀχιλλῶος ἐν Σκύρω παρθένους διέκτα Luciano. Ulyssis contra historiam fere universam, tum belli tum errorum, accurate persequitur.

Pugnacis tulit eloquens coronam?
 Vitatum hinc Polyphemon, atque Circeen,
 Et Læstrigonii famem tyranni?
 Tum pomaria divitis Calypsus,
 Sirenas pereuntibus placentes,
 Vitatas tenebras, facemque Naupli,
 Et Scyllæ rapidum voracis inguen,
 Vel Taurominitana quos Charybdis
 Ructiaco scopulos cavat profundo?

Non ^a divos specialibus faventes
 Agris, urbibus, insulisque canto,
357 Saturnum Latio, Jovemque Cretæ,
 Junonemque Samo, Rhodoque Solem,
 Hennæ Persephonem, Minervam Hymetto,
 Vulcanum Liparæ, Papho Dionem,
 Argis Persea, Lampsaco Priapum,
 Thebis Evhion, Ilioque Vestam,
 Tymbræ Dellon, Arcadem Lycæo,
 Mariem Thracibus, ac Scythis Dianam:
 Quos fecere deos dicata templa,
 Thus, sal, far, mola, vel superfluarum
 Consecratio cæremoniarum.

^b Non cum Triptolemo verendam Eleusin,
 Qui primas populis dedere aristas
 Pastis Chaonium per illicitum,
^c Non Apin Mareoticum sonabo
 Ad Memphisita sistra concitari.

^a Municipis deos appellat Minucius Felix qui peculiari cultu in singulis civitatibus vel provinciis consecrati sunt. Horum catalogos texunt etiam Tertullianus Apologeticis cap. 24, Lactantius lib. 1, Prudentius in Symmachum v. Sidonius, qua excellit brevitate, binos singulis versibus conclusit: vetus epigramma singulos singulis, in hunc modum:

Dodone tibi, Juppiter, sacra est,
 Junoni Samos et Mycena Diti,
 Undæ Tænaros æquorisque regi.
 Pallas Cecropias tuetur arces,
 Delphos Pythius orbis umbilicum,
 Creten Delia, Cynthiosque colles,
 Faunus Manalon, Arcædumique silvas.
 Est tutela Rhodios beata Solis,
 Gades Herculis, humidumque Tibur,
 Cyllene cæleri deo nitosa.
 Tardo gratior æstuosa Lemnos.
 Enææ Cererem nurus frequentant.
 Raptam Cyzicos ostreosa divam,
 Formosam Venerem Cnidos, Paphosque.

^b Cererem. Firmicus Maternus de Erroribus profanarum relig., cap. 7: *Ad Atticæ urbis locum pervenit. Illic hospitio recepta incolis incognitum adhuc triticum dividit. Locus ex patria, et ex adventu mulieris nomen accepit. Nam Eleusin dictus est, quod illuc Ceres relicta Eina venerat.* Sed verendam Eleusin Sidonius dixit non urbem Atticæ, in qua Ceres colebatur, sed Cererem ipsam, Claudianum secutus lib. 1 de Raptu:

Sancatasque faces attollit Eleusin,
 Angues Triptolemi strident.

^c Memphisitarum proprium numen. Clemens Alexandrinus Protreptico, inter *ἄλογα τῶν ζώων* apud Ægyptios *καμηδὸν καὶ κατὰ πόλεις* consecrata, Heliopolitis ichneumonem ascribit, Saitis et Thebæis ovem, Lycopolitis lupum, **139** Cynopolitis canem, hircum Mendesiis, Memphitis Apin, id est Ægyptiorum lingua bovem. Tibullus lib. 4, elegia 7, eundem facit ac Osirin.

Te canit, atque suum pubes miratur Osirin
 Barbara, Memphisitem plangere docta bovem.

A Non dicam Lacedæmonis juventam
 Unctas Tyndaridis dicasse luctas,
 Doctos quos patriis Palem Therapnis
 Gymnas Bebyrcii tremittit theatri.
^d Non sortes Lyciasque, Cæritumque,
^e Responsa aut Themidis priora Delphis.
 Nec quæ fulmine Thuscus expiato,
 Septum numina quærit ad bidental.
 Nec quos Euganeum bibens Timavum
 Colle Antenoreo ^f videbat augur
 Divos Thessalicam movere pugnam.
 Nec quos Amphiarus, et Melampus.
 Ex ipsis rapuit deos favillis,
 Per templum male fluctuante flamma,
358 Gaudens lumine perditio Metellus.

B Non hic Cinyphius canetur Ammon,
 Mitratum caput elevans arenis,
 Vix se post ^g hecatombion litatum
 Suetus promere Syrtium barathro.
 Non hic Dindyma, nec crepante buxo
 Curetas Berecynthiam sonantes,
 Non Bacchum trieterica exserentem
 Describam, et tremulas furore festo
 Ire in Bassaridas, vel infulatos
 Aram ad thuricremam rotare mystas.
 Non hic Hesiodea pinguis Ascræ
 Spectes carmina, Pindarique chordas.

Et Apin Osiridis animam esse, ex sacerdote m quoque mysteriis tradit Plutarchus. Ex Osiri porro et Api a Sesostri rege, ut Clemens idem narrat, factus Serapis. Quare Serapis, Osiris et Apis, unus idemque Memphisitarum deus.

^d Lycias sortes, Virgillii exemplo, dixi: aliud genus oraculi, quod per Apollinem in Lycia reddebatur. At Cæritum sortes proprie fuerunt, ut Prænestinæ, Antiatiinæ, Falerinæ, Aponinæ; tabellæ nimirum lignæ, litteris inscriptæ, quas oraculi vice consulebant, *γραμματῖα* vocat Plutarchus, de Falerinis agens in Fabio. Quo genere qui utebantur, sortibus sublatis aliquid agere dicebantur. Antiqua inscriptio Mediolani, SACRO SUSCEPTO, SORTIBUS SUBLATIS. Cicero de Divinatione Deorum II, de Prænestiis: *Ex il' olea arcam esse factam, in eaque conditas, quæ hodie Fortunæ monitu tolluntur.*

^e Quæ prima omnium Delphis vaticinata fingitur, Apollinemque ipsum docuisse. Ophæus in hymno:

Ἡ πρώτη κατέδειξε βροτοῖς μαντήιον ἀγγύη,
 Δελφίῳ ἐν κενθμῶν θεμιστεύουσα θεοῖσι
 Πυθίῳ ἐν δαπίδῳ, ὅτι Πυθὸς ἐμβασιλευσεν
 Ἡ καὶ πρώτη φῶιδον ἀνακτα θεμιστοσύνας ἰδίδαξε.

^f Cornelius sacerdos, qui pugnae Pharsalicæ imaginem absens, qua hora pugnabatur, repente mota mente conspexisse atque enuntiasse fertur. Lucanus lib. VII; Gellius lib. XV, c. 18; Julius Obsequens cap. 64: *C. Cornelius augur Patavinus eo die, cum aves admitterent, proclamavit rem geri, et vincere Cæsarem.*

^g Sic liber optimæ notæ. Rectum erat ut hecatombæum diceretur, quod est *ἑκατόμβειον*, ut Eubœa, Sthenebœa, Boëotia. Sed in *οὐ διπλήθον*, ut posteriorem interdum litteram auferri mos est, ut *ποιήμα* poëma, *ποιητής* poeta: sic priorem contra elidi non insolens fuit ævo inferiori. Ita enim solicismum apud Ausonium, et miras infra carmine 15, et meicos in panegyrico Aeduo legimus, quod Græcè est *σολοικισμός, μοῖραι, μέτρικοι*.

Non hic socciferi jocos Menandri,
 Non læsi Archilochi ferus iambos,
 Vel plus Stesichori graves camenas.
 Aut quod composuit puella Lesbi.
 Non quod Mantua contumax Homero,
 Adjecit Latiaribus loquelis,
 Æ juari sibi met subinde livens
 Busto Parthenopem Maroniano.
 Non quod per satyras epistolarum,
 Sermonumque sales, novumque epodon,
 Libros carminis, ac poeticam artem,
 Phœbi laudibus et vagæ Dianæ
 Conscriptis voluit sonare Flaccens.
 Non quod Papinius tuus, meusque,
 Inter Labdacios sonat furores.
 Aut cum forte pedum minore rhythmo
 Pingit gemmea prata silvularum.
359 ^a Non quod Corduba præpotens alumnis
 Facundum ciet, hic putes legendum.
 Quorum unus colit hispidum Platona,
 Incassumque suum monet Neronem.
 Orchestram quatit alter Euripidis,
 Pictum sæcibus Æschylon secutus,
 Aut plaustris solitum sonare Thespin,
 Qui post pulpita trita sub cothurno
 Ducebant olidæ marem capellæ.
 Pugnam tertius ille Gallicani
 Dixit Cæsaris, ut gener socerque
 Cognata impulerint in arma Romam.
 Tantum dans lacrymas suis Philippis,
 Ut credat Cremeræ levem ruinam,
 Infra et censeat Alliam dolendam,
 Ac Brenni in trutina Jovem redemptum :
 Postponat Trebiam, gravesque Cannas,
 Stragem nec Thrasimenicam loquatur.
 Fratres Scipiadas pudet silendos,
 Quos Tartesiacus retentat orbis :
 Euphratem taceat male appetitum,
 Crassorum et madidas cruore Carrhas,
 Vel quos Spartace consulum solebas
 Victrici gladios fugare sica,
 Ipsum nec fleat ille plus duellum,

^c De iisdem Martialis lib. 1, cap. 62, ad Licinianum :

Duosque Senecas, unicumque Lucanum

140 Facunda loquitur Corduba.

^b Lentuli Gætulici exstant Græca epigrammata in Anthologia. Martialis inter lascivos poetas numerat, Plinius inter viros graves qui ludicra scripsere lib. v, epi-t. 3. Meminit ejusdem Sidonius lib. II, epist. 10. Domitium vero Marsum et Pedonem, epigrammatographis quoque annumerat idem Martialis. Sed Marsi hodie, præter Cicutæ fragmentum, nihil superest; C. Pedonis Albinovani aliquot elegiæ leguntur; Sulpitiæ, quam Martialis quoque laudat lib. x, satira unica de temporibus Domitiani.

^e Fratres fuerunt Vespasianorum temporum poætæ; hic tragicus, ille satiricus, de quibus Martialis lib. XI, cap. 11. Turni e satira distichum profert vetus interpres Juvenalis; Scævæ Memoris Herculeum tragediam citat Fabius Fulgentius de prisco sermone. Stellæ autem poætæ laudes et epithalamium cecinit Papinius. De A. Septimio lyrico Sidonius iterum in epistola ad Potentium carmine 11.

A Quod post Cimbrica turbidus tropæa,
 Et vincetum Nasamonium Jugurtham,
 Dum quærit Mithridaticum triumphum,
 Arpinas voluit movere Syllæ.

^b Non Gætulicus hic tibi legetur,

360 Non Marsus, Pedo, Silius, Tibullus.

Non quod Sulpiciæ jocus Thaliæ
 Scripsit blandiloquum suo Celeno.
 Non Persi rigor, aut lepos Properti,
 Sed nec centimeter Terentianus.

Non Lucilius hic, Lucretiusque est.

^c Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
 Stella, et Septimius, Petroniusque,
 Aut mordax sine fine Martialis.

Non qui tempore Cæsaris secundi

B Æterno incoluit Tomos reatu.

Nec qui consimili deinde casu.

Ad vulgi tennem strepentis auram,

Irati fuit ^d histrionis exsul.

Non Pelusiaco satus Canopo

Qui ferruginei toros mariti,

Et musa cantit inferos superna.

Nec qui jam patribus fuere nostris

Primo tempore maximi sodales.

^e Quorum unus Bonifacium secutus,

Nec non præcipitem Sebastianum,

Natales puer horruit Cadurcos,

Plus Pandionias amans Athenas.

Cujus si varium legas poema,

Tum Phœbum, vel Hyantias puellas,

C Potato madidas ab Hippocrene,

Tunc Amphiona, filiumque Maïæ,

Tunc vatem Rhodopeium sonare

Collato modulamine arbitreris.

Non tu hic nunc legeris, tuumque fulmen,

361 O dignissime ^f Quintianus alter,

Spernens qui Ligurum solum et penates,

Mutato lare Gallias amasti,

Inter classica signa, pila, turmas,

Laudans Aetium, vacansque libro,

In castris hedera ter aureatus.

^g Sed nec tertius ille nunc legetur,

^d Juvenalis. Ovidium ergo ab exsilii loco designavit; Juvenalem ab auctore calamitatis, Paride pantomimo; Claudianum a patria Ægypto, et Proseipinæ raptu carminis argumento.

^e Cadurci hujus poætæ qui Bonifacio comiti ejusque genero adhæsit, nomen ignotum. Præcipitem autem Sebastianum appellat, ob varia et subita consilia, quæ sæpe variavit. Primum enim, ut auctor est Idatius, post mortem Bonifacii, cui successerat, ab aula per Aetium pulsus ad palatium Orientis navigavit. Inde post aliquot annos, cum res novas moliri cœpisset, fugere coactus, ad Theodoricum Gothorum regem in Galliam venit, Barcinonemque repente hostis factus invasit. Qua ejectus ad Vandalos migravit et Gensericum; a quo tandem haud multo post felicior exitu, quam vita, quia fidei catholicæ odio, ut Victor scribit, necatus est.

^f Diversus hic a Proclo, Liguro item poæta, de quo dictum lib. IX, epist. 15. ad Gelasium.

^g Vide an Merobaudes. Fuit enim hic poæta, et ortu Hispanus, ut tradunt, et Asterii, quo consule Silonii pater præfecturam gessit, gener, et statuis

Bætin qui patrium semel relinquens
Undosæ petiit sitim Ravennæ:
Plosores cui fulgidam Quirites,
Et carus popularitate princeps,
^a Trajano statuam foro locarunt.

Sed ne tu mihi comparare tentes,
Quos multo minor ipse plus adoro,
Paulinum, ^b Ampeliuraque, Symmachumque,
^c Messalam ingenii satis profundi,
^d Et nulli modo Martium secundum,
Dicendi arte nova parem vetustis,
Petrum et cum loquitur nimis stupendum,
Vel quem municipalibus poetis.
Præponit bene Villicum senatus.
Nostrum aut quos retinet solum disertos
Dulcem Anthedion, et mihi magistri.

^e Musas sat venerabiles Hoeni:
Acrem Lampridium, catum Leonem,
Præstantemque tuba Severianum.
Et sic scribere non minus valentem,
Marcus Quintilianus ut solebat.

Nos valde sterilis modos Camenæ
Raræ credimus hos, brevique chartæ,
362 Quæ scombros merito piperque portet.
Nam quisnam deus hoc dabit rejectæ,

donatus. Idatius in Chronico: *Asturio magistro utriusque militiæ gener ipsius successor ipsi mittitur Mero-baudes, natu nobilis, et eloquentiæ merito, vel maxime in poematis studio veteribus comparandus: testimonio etiam provecus statuarum.* Hujus est de Christo breve carmen; quod editum est cum aliis Christianorum.

^a Quo in loco et Sidonio ipsi **141** positam didi-cimus ex epistola ultima, et ex carmine 8, aliasque aliis positas docent antiquæ inscriptiones vulgatæ; quibus addi hæc etiam potest non inelegans nondum edita, quam Romæ observavimus in Hortis Montaltii in Exquilino.

FL. PEREGRINO SATURNINO.

A PRIMIS ADULESCENTIÆ SUÆ ANNIS
PACE BELLOQUE IN REPUBLICA DESU
DANTI POST JUGES EXCUBIAS MILITIÆ
TRIBUNO MILITUM COMITI ORDINIS
PRIMI MODERANTI INLUSTREM SACRI
PATRIMONII COMITIVAM SECUNDO URBI
PRÆFACTO. CUI OB TESTIMONIUM MORUM
INTEGRITATIS ATQUE JUSTITIÆ
SINGULARIS INLUSTRIS URBANÆ
PRÆFECTURÆ GEMINAM DIGNITATEM
SACRO JUDICIO ÆTERNI PRINCIPES
DETULERUNT MERITORUMQUE INSIGNIUM
CONTEMPLATIONE AD POSTERITATIS
MEMORIAM DECORANDAM STATUAM SUB
AURO FULGENTEM IN FORO DIVI TRAJANI
ERIGI COLLOCARIQUE JUSSERUNT.

^b L. Ampelii ad Marinum fragmenta quædam prolixioris operis exstare Divisione in bibliotheca S. Benigni docuit nos olim P. Pithæus, et præfationem ostendit. Idemne an alius fuerit ab hoc Ampelio non affirmem.

^c Hunc vero dulcem illum poemam esse non dubito quem præterea a generis, honorum, vitæ ac literarum splendore laudat Numatianus, de Tauri Thermis agens, lib. 1 itinerarii:

Hæc quoque Pieris spiracula comparat antris
Carnine Messalæ nobilitatus ager.
Intrautemque caput, discedentemque moratur

A Ut vel suscipiens bonos odores,
Nardum, ac pinguis nicerotianis
Quæ flagrant alabastra tincta succis,
Indo cinnamon ex rogo petitum,
Quo phœnix juvenescit occidendo,
Costum, malobatrū, rosas, amomum,
Myrrham, thus, opobalsamumque ferveret?
Quapropter facinus meum tuere,
Et condiscipuli tibi obsequentis,
Incautum, precor, asseras pudorem,
Germanum tamen ante sed memento
Doctrinæ columnæ † Probum advocare:
Isti qui valet exarationi
Districtum bonus applicare theta.

Novi sed bene, non refello culpam,
B Nec doctis placet impudens poeta.
Sed nec turgida contumeliosi
Lectoris nimium verebor ora,
Si tanquam gravior severiorque
Nostræ Terpsichores jocum refutans,
Rugato & Cato Tetricus labello
Narem rhinoceroticam minetur.
Non te terreat hic nimis peritus:
Verum si cupias probare, tanta
Nullus scit, mihi crede, quanta nescit.

Postibus affixum dulce poema sacris.
Hic est qui primo seriem de consule ducit,
Uaque ad Publicolas nobilitatus avos.
Hic et præfecti nutu prætoris rexit,
Sed menti et linguæ gloria major inest.
Hic docuit qualem poscat facundia sedem,
Ut bonus esse velit quædam dixerit erit.

Præfecturam ejus prætorianam, quam Theodoro consule sequentique anno gessit, testantur variz leges codicis, et Symmachus aliarum simul ejus laudem astipulator, libro vii, epist. 80 et sequentibus.

142 FL. VALERIUM MESSALAM appellat vetus Romæ inscriptio.

^d In Narbone Martium Myronem commemorat. Sed ille Gallus, hic Romanus. Quare distinguendi sunt. De Villico etiam poeta quærendum. Reliqui enim ex aliis jam locis innotuere. Petrus magister epistolarum Majoriani, Anthedius Vesunnicus, Lampridius rhetor Burdegalæ, Leo Eurici consiliarius, et Julius Severianus auctor præceptorum artis rhetoriæ.

^e Sic legendum. Idem enim huic nomen, quod T. Hoenio Severo consuli sub Antonino Pio, cujus et collegæ consulatus in ara antiqua e marmore Pario Romæ ascriptus est:

SILVANO AVG.
SACRVM
C. IVLIVS
CASTRENSIS
EX VOTO,

Ad latus:

DEDIC. VIII. KAL. IVN.
T. HOENIO SEVERO
M. PEDVCÆO SILOCA COS.

† Eulaliæ maritum, ad quem epist. 1, lib. iv.

* Veteres lib., tertius. Juvenalis satyra 2, Tertius, e caelo cecidit Cato. Tertius Cato ea proverbia forma dicitur qua Sapientum octavo Horatio, et apud Ansonium, ἡ ἐνάτη λυρικῶν, Ἄουιδων δέκατη. Nona inter lyricas, Anonidum decima.

363 CARMEN X.

PREFATIO EPITHALAMI RURICIO ET IBERIÆ DICTI.

Flucticolæ cum festa nurus Pagasæa per antra
 Rupe sub Æmathia Pelion explicuit;
 Angustabat humum superum satis ampla supellex,
 Certabant gazis, hinc polus, hinc pelagus.
 Ducebatque choros, viridi prope telus amictu,
 Ceruleæ pallæ concolor ipse socer.
 Nympha quoque in thalamos veniens de gurgite nuda,
 Vestiti cœpit membra timere viri.
 Tom divum quicumque aderat, terrore remoto,
 Quo quis pollebat lusit in officio.
 Juppiter emisit tepidum sine pondere fulmen,
 Et dixit, melius nunc Cytherea calet.
 Pollux tum cæstu laudatus, Castor habenis,
 Pallas tum cristis, Delia tum pharetris.
 Alcides clava, Mavors tum lusit in hasta,
 Arcas tum virga, nebride tum Bromus.
 Illic et Pimpliadas induxerat optimus Orpheus,
 Chordis, voce, manu, carminibus, calamis.
 Ambitiosus Hymen totas ibi contulit artes:
 Qui non ingenio, fors placuit genio.
 Fescennina tamen non sunt admissa, priusquam
 Intonuit solita noster Apollo lyra.

364 CARMEN XI.

* EPITHALAMIUM RURICIO ET IBERIÆ DICTUM.

Inter Cyaneas Ephyræa cacumina cautes,
 Qua super Idalium levat Orithion in æthram
 Exesi sale montis apex, ubi forte vagantem
 Dum fugit, et fixit trepidus Symplegada Tiphis,
 Atque recurrentem ructatum ad rauca Maleam,
 Exit in Isthmicum pelagus claudentibus alis
 Saxorum de rupe sinus; quo sæpe recessu,
 Sic tanquam toto coeat de lumine cœli,
 Arctatur collecta dies, tremulasque per undas
 Insequitur secreta vadi; transmittitur alto
 Perfusus splendore latex, miraque relatu
 Lympha bibit solem, tenuique inserta fluento
 Perforat arenti radio lux sicca liquorem.
 Profecit studio spatium; nam Lemnius illic

* Jem monui ad epistolam 16, lib. iv, Rurici-um hunc esse qui postea episcopus fuit Lemovicium; quod de seniore accipiendum est. Duo enim hujus cathedrae antistites Ruricii fuere, quorum alter alteri, hoc est avo nepos successit. Fortunatus lib. iv utrumque uno complexus est epitaphio; in quo hæc post alia:

Ruricii gemini flores, quibus Anticiorum
 Juncta parentali culmine Roma fuit.
 Actu, mente, gradu, spe, nom.ne, sanguine nexi,
 Resultant pariter hinc avus, inde nepos.

Hinc ergo Sidonius, cum uxorem apud Arvernos duceret, nuptiale 143 hoc carmen cecinit. Duxit autem Iberiam, Ommatium nobilis viri filiam: quæ sæculi curis se postea, ut Deo religiosius serviret, una cum Ruricio marito abdicavit, ut docent Faustii Reliensis epist. 6 et 7.

^b Διδωψ. Græcum accentum secutus est, non quantitatem. Æthiopi autem marmoris color est purpureus. In panegyrico Majoriani: *Nativa exustas afflavit purpura rupes; et saxa genuino fucata conchylio*, lib.

* Barthius in *adversar.*, pag. 1336, legit *ingenii cultu*.

A Cœu templum lusit Veneri, fulmenque relinqueas,
 Hic ferrugineus fumavit sæpe Pyramion,
 Hic lapis est de quinque locis, dans quinque colores,
^b Æthiops, Phrygius, Parius, Pœnus, Lacedæmon,
 Purpureus, viridis, maculosus, eburnus et albus.
 Postes chrysolithi fulvus diffulgurat ardor,
 Mirrhia, sardoniches, amethystus, Iberus, iaspis.
 Indus, Calchidicus, Scythicus, beryllus, achates,
 Attollunt duplices argenti cardine valvas,
 Per quas inclusi lucem vomit umbra sinaragdi.

365 Limina crassus onyx crustat, propterque hya-
 [cintii

Cæcula concordem faciunt in stagna colorem.
 Exterior non compta silex, sed prominet alte
 Asper ab assiduo lympharum verbere pumex.

B Interiore loco simulavit Mulciber auro
 Exstantes late scopulos, atque arte magistra
^c Ingenti cultu naturæ inculta sefellit.
 Huic operi insistens, quod necdum noverat illa,
 Quæ pro Lemniacis damnavit furta catenis.
 Squameus huc Triton, duplicis confinia dorsæ
 Qua coeunt, supra sinuamina tortilis ælvi,
 Inter aquas calido portabat corde Dionem.
 Sed premit adjecto radiantis pondere conchæ
 Semiferi Galatea latus, quod pollice fixo
 Vellit, et occulto spondet connubia tactu.

Tum gaudens torquente joco, subridet amator
 Vulnere, jamque suam parcenti pistre flagellat.
 Pone subit turmis flagrantibus ægmen Amorum.

Hic cohibet delphina rosis, viridique juvenco
 C Hic vectus, spretis pendet per cornua frenis,
 Hi stantes motu titubant, plantaque madenti
 Labuntur, firmanque pedum vestigia pinnis.
 Illa recurvato demiserat ora lacerto
 Mollia: marcebant violæ, graviorque sopore
 Cœperat attritu florum descendere cervix.
 Solus de numero fratrum, qui pulchrior ille est,
 Deerat Amor, dum festa parat celeberrima Gallis,
 Quæ socer Ommatius, magnorum major avorum,
 Patriciæque nepos gentis, natæ, generoque
 Excolit auspiciis faustis: sed fulsit ut ille

ii, ep. 2. Phrygii, hoc est Sinnadici, puniceus et maculosus. Status in Balneo Etrusci:

Purpura sola, cavo Phrygiæ quam Sinnados antro
 Ipse cruentavit maculis lucentibus Atys.

Parii albus. In Burgo Leontii: *Candentem jam nolo Paron*. Punci seu Numidici eburneus. Panegyrico eodem:

Nomadum lapis additur istis,
 Antiquum menditus ebur.

Laconici viridis. Prudentius in Symmachum 2.

Quæ viridis Lacedæmon habet maculosaque Sinnas.
 Starius: *Hic dura Laconum saxa virent*. De iisdem omnibus in Burgo Leontii.

^c Iberiæ pater, ad quem est Sidonii carmen 17. Hujus nomen Ruricius, ut mos erat, in filio postea renovavit. Filio enim Ommatii nomen imposuit, ut videre est in ejus epistola 18, lib. 1, et 27. lib. II. Ex quibus hoc etiam colligere est, Ommatium filiorum patre superstiti in clerum allectum, presbyterique gradu ornatum fuisse.

366 Forte dies, matrem celeri petit ipse volatu.
Cujus fax, arcus, a corytus pendebat : at ille
Cernuus, et lævæ pendens in margine palmæ,
Libratos per inane pedes adverberat alis,
Oscula sic matris carpens, somnoque refusæ
Semisopora levi scalpebat lumina penna.
Tum prior his alacer cœpit. Nova gaudia porto
Felicis prædæ, genitrix; calet ille superbus
Ruricius nostris facibus, dulcique veneno
Tactus, votivum suspirat corde dolorem.
Esset si præsens ætas, impenderet illi
Lemniæ imperium, Cressa stamen labyrinthi,
Alceste vitam, Circe herbas, poma Calypso.
Scylla comas, Atalanta pedes, Medea furores,
Hippodame ceras, cycno Jove nata coronam.
Huic Dido in ferrum, simul in suspendia Phyllis,
Evadne in flammis, et Sestias isset in undas.

His hæc illa refert. Gaudemus, nate, rebellem
Quod vincis, laudasque virum; sed forma puellæ est,
Quam si spectasset quondam Sthenebœius heros,
Non pro contemptu domuisset monstra Chimæræ :
Thermodoontica vel qui genitrice superbus
Sprevit Gnosiacæ temeraria vota novercæ,
Hæc visa occiderat, fateor, sed crimine vero.
Et si iudicio forsan mihi quarta fuisset,
Me quoque Rhætea damnasset ^b pastor in Ida,
Vincere vel si optas, istam da malo puellam
Dixerat, hanc dederam formam pro munere forinæ :
Tantum honor genusque genis : collata rubori
Pallida blatta latet, depressaque lumine vultus
367 Nigrescunt victo baccharum fulgura collo,
Te quoque multimodis ambisset Iberia ludis,
Axe Pelops, cursu Hippomenes, luctaque Achelous,
Æneas bellis, spectatus Gorgone Perseus.
Nec minor hæc species, toties cui Juppiter esset
• Delia, taurus, olor, satyrus, draco, fulmen et au-

[rum.
Quare age, jungantur; nam census, forma, genusque
Conveniunt; nil hic dispar tua fixit arundo.
Sed quid vota moror? Dixit, currumque poposcit,
Cui dederant crystallæ jugum, quæ frigore primo
Orbis adhuc teneri, glacies ubi Caucasus auget,
Srinxit Hyperboreis Tanaitica crusta pruinis,
Naturam sumens gemmæ, quia perdidit undæ.
Perforat hanc fulvo formatus teimo metallo :
Miserat hoc fluvius, cujus sub gurgite Nymphæ

^a Duas priores in goryto corripuit, præter etymi rationem. Nam gorytus est γωρυτις, proprie τόξου θήκη, ut pharetra sagittarum, sagina scuti. Homerus Iliad. φ : Δίωτο τόξον αὐτῷ γωρυτῶ. Hic pro pharetra, ut apud Statium : Cælestibus implet gorytum telis; et in Glossis, gorytus βελοθήκη.

^b Paris. Iberiam, inquit, Helenæ prætulisset Paris; istamque sibi, si optio foret, a me dari maluisset.

^c Diana, sive ut in Polemii epithalamio, Dictynna :

Jamque Jovem in formas mutat, quibus ille tenere
Mnemosynem, Europam, Semelem, Ledam, Cynosuram,
Serpens, hoc, fulmen, cyenus, Dictynna solebat.

Quo ex loco patet quoniam hic referri singula debeant, præter Satyrum, qui ad Antiochiam. Græcum

A Mygdonium fovere Midam, qui pauper in auro
Ditavit versis Pactoli flumina votis.
Splendet perspicuo radios tota margine cingens
Marmaricæ de fauce feræ, dum bellua curvis
Dentibus excussis gemit exarmarier ora.
Misit et hoc munus, tepidas qui nudus Erythras
Concolor Æthiopi, vel crinem pinguis amomo
Fluxus odorati vexat venatibus Indus.
Illa tamen pasci suetos per Cyprum olores
Vittata stringit myrto, queis cætera tensis
Lactea puniceo sinuantur colla corallo.

Ergo iter aggressi : pendens rota sulcat inanem
Aera, et in liquido non solvitur orbita tractu.

Hic triplex uno comitatur gratia nexu,
Hic redolet patulo fortunæ copia cornu,

B **368** Hic spargit calathis sed flores Flora perennes.
Hic Cererem Siculam Pharius comitatur Osiris,
Hic gravidos Pomona sinus pro tempore portat,
Hic Pallas madidis venit inter prela trapeeis.
Hic distincta latus maculosa nebride Thyas
Indica Echionio Bromii rotat orgia thyrsos.
Hic et Sigæis specubus qui Dindyma ludit,
Jam sectus recalet Corybas, cui gutture ravo
Ignem per bifores regemunt cava buxa cavernas.

Sic ventum ad thalamos : thus, nardus, balsama,
[myrrhæ

Hic sunt, hic phoenix busti dat cinnama vivi.
Proxima quin etiam festorum afflata calore,
Jam minus alget hiems, speciemque tenentia vernam
Hoc dant vota loco, quod non dant tempora mundo.

C Tum juvenis dextram Paphie dextramque puellæ
Complexens, paucis cecinit solemnia dictis,
Ne facerent vel verba moram; Feliciter ævum
Ducite concordem, sint nati, sintque nepotes,
Cernat et in proavo sibimet quod pronepos optet.

CARMEN XII.

^d AD V. C. CATULLINUM, QUOD PROPTER HOSTILITATEM
BARBARORUM EPITHALMIUM SCRIBERE NON VALERET.

Quid me, et si valeam, parare carmen
Fescenninicolæ jubes Diones,
Inter crinigeras situm catervas,
Et Germanica verba sustinentem,
Laudantem tetrico subinde vultu,

369 Quod Burgundio cantat esculentus,
Infundens acido comam butyro?

D Vis dicam tibi quid poema frangat?

epigramma :

Ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρύσος δὲ ἔρωτα
Ἀθήης, Εὐρώπης, Ἀντιόπης, Δανάης.

144 ^d Catullinum virum illustrem, et commilitio
sibi familiarem dixit epistola 11, lib. 1. Ab hoc ro-
gatus ut epithalamium scriberet, negat se posse inter
Burgundiones, cum quibus versabatur. Hos ergo
crinigeros vocat, ut reliquos Germanos Lucanus et
Claudianus. Insuaves præterea et asperos eorum cau-
tus notat : quales Transrhenanis tribuit item Julianus
in Misopogone : Ἐθισσάμην μίντοι τοὺς ὑπὲρ Ῥῶνον βαρ-
βάρους, ἄγρια μῆλα λέξει πεποιημένα παραπλήσια ταῖς
κλαγγαῖς τῶν τραχὺ βοῶντων ὀρνίθων ἀσμενίζοντας, καὶ
ἐπιαινομένους ἐν μέλεσι.

Ex hoc barbaricis abacta plectris
 Spernit senipedem stylum Thalia,
 Ex quo ^a septipedes videt patronos.
 Felices oculos tuos et aures,
 Felicemque libet vocare nasum,
 Cui non allia, sordidæque cepæ,
 Ructant mane novo decem apparatus.
 Quem non ut vetulum patris parentem,
 Nutricisque virum, die nec orto,
 Tot tantique petunt simul Gigantes,
 Quod vix Alcinoi calina ferret.
 Sed jam Musa tacet, tenetque habenas
 Paucis hendecasyllabis jocata.
^b Ne quisquam satyram vel hos vocaret.

CARMEN XIII.

^c EPIGRAMMA QUO AB IMPERATORE MAJORIANO TRIUM
 CAPITUM REMEDIUM POSTULAVIT.

Amphitroniadem perhibet veneranda vetustas
 Dum relevat terras, promeruisse polos.
 Et licet in nuda torvus confregisse ulna
 Ille Cleonæ guttura rauca feræ.
 Et quanquam ardenti gladio vix straverit hydram,
 Cum duplices pareret vulnere mors animas :
370 Captivumque ferens silva ex Erymanthide
 [monstrum

Exarmata feri riserit ora suis.
 Collaque flammigenæ dirumpens fumida furis
 Tandem directas jusserit ire boves :
 Taurus, cerva, gigas, hospes, luctator, Amazon,
 Cres, canis, Hesperides sint monimenta viri.
 Nulla tamen fuso prior est Geryone pugna,
 Uni tergeminum cui tulit ille caput.
 Hæc quondam Alcides; at tu Tiryntius alter,
 Sed princeps magni maxima cura Dei,
 Quem draco, cervus, aper, paribus sensere sagittis,
 Cum dens, cum virus, cum fuga nil valuit.
 Geryones nos esse puta, monstrumque tributum :

^a *Burgundio septiges*, lib. ix, epist. ad Lampridium. Varro i hebdomadam, modum dixit summum adolescendi humani corporis septem pedes. Einartus tamen justum censuit. Sic enim de Carolo Magno scribit : *Statura fuit eminenti, quæ tamen justam non excederet. Nam septem suorum pedum proceritatem eam constat habuisse figuram.*

^b Ut Pæonius, de quo lib. i epistola 11. Eo enim alludit. Quare Majoriani temporibus hæc scribebat.

^c De hoc duplicis metri acuto, elegantique epigrammate dubium non est quin Majoriano tum oblatum sit cum is Lugdunum post receptam illam urbem venit. Qua de re dictum est in Panegyrico : *Remedia tributorum sunt indulgentiæ. Ennodius in Vita Epiphani : Fessis urbis habitatoribus remedium utilitate prospexit. Nam directa legatione ad Odoacrem quinquennii vacationem fiscalium tributorum imperavit.* Capita quorum remedium quaerit, sunt tributa quæ in singula capita indicebantur. Glossæ veteres, *Tributum capitulare, επικεφάλαιος φόρος*. Panegyristes Æduus : *Septem millia capitum remissi, quartam amplius partem nostrorum censuum.* Sidonius tria, quæ suo vel suorum nomine debebat, sibi remitti postulat.

^d Illic videre est quinquennalia, d. cennalia, et cætera id genus, non ineunte sed peracto ultimi anni circulo celebrari consuevit. Quod docet etiam locus

A Hic capita, ut vivam, tu mihi tolle tria.

Has supplex famulus preces dicavit,
 Responsum opperiens pium ac salubre,
 Ut reddas patriam, simulque vitam,
 Lugdunum exonerans suis ruinis.
 Hoc te Sidonius tuus precatur.
 Sic te Sidonio recocta fuco,
 Multos purpura vestiat per annos.
 Sic ^d lustro imperii perennis acto,
 Quinquennalia fascibus dicentur.
 Sic ripæ duplicis tumore fracto,
 Detonsus Vachalim bibat Sicamber.
 Quod si contuleris tuo poetæ,
 Mandem perpetuis legenda fastis ;

B Quæcunque egregiis geris triumphis.
 Nam nunc Musa loquax tacet tributo,
371 Quæ pro Virgilio Terentioque,
 Sextantes legit unciasque fisci,
 ° Marsyæque timet munum ac rudentem,
 Qui Pliæbi ex odio vetustiore
 Nunc suspendia vatibus minatur.

Sidonius t Polemio suo salutem.

Dum post profectionem tuam, mi Polemi, frater amatissime, mecum granditer reputo, quatinus in votis tuis philosophi fescennina cantarem, obrepsit materia, qua decursa facile dignosci et valet, magis me doctrinæ quam causæ tuæ habuisse rationem. Omissa itaque epithalamii teneritudine, per asperrimas philosophiæ et salebrosissimas regulas stylum traxi. Quarum talis ordo est, ut sine plurimis novis verbis quæ, præfata pace plurimorum eloquentum, specialiter tibi et complatonice tuis nota sunt, nugæ ipsæ non valuerint expediri. Videris utrum aures quorundam per imperitiam temere mentionem centri, proportionis, diastematum, climatum, vel ^h mirarum, epithalamio conducibilem non vident. Illud certe consulari viro vere magno, quæstorio viro

Marcellini 15 : *Arelate hiemem agens Constantius, post theatrales ludos atque circenses ambitioso editis apparatu A. D. vi idus Octobres, qui imperii ejus annum 30 terminabat. Designat enim tricennalia. Cæterum 145 Majorianus quintum imperii annum attigit tantum, non absolvit. Quare cassa fuere vota Sidonii.*

° Marsyæ statua erat in foro Romano, ad quam lites agebantur, de qua Horatius i, Sermonum 6, *obeundus Marsya*; et Martialis ii, 64 :

Fora litibus omnia fervent,
 Ipse potest fieri Marsya caudicus.

Scite ergo Marsyam, hoc est vadimonium, sibi poetæ, si tributa differat, metuendum ait, quod poetis propter Apollinem qui victo pelle detraxit, infestus sit Marsyas.

^t Polemio eidem biennium jam præfecto Galliarum postea scripsit epistolam 14, lib. v, ex qua itidem ut ex hac ipsa, Platonicæ philosophiæ studiosum fuisse patet : ut non immerito Sidonius in pangendo ejus epithalamio, dum philosophicum lemma tractat, ejus se doctrinæ potius quam causæ rationem habuisse dicat.

° Savaro et Labbeus, *valeret*.

^h Vide infra adnotionem ad vers. 66.

Domnulo, spectabili viro Leone ducibus audacter affir- mo, musicam et astrologiam, quæ sunt infra arithmeti-
cam consequentia membra philosophiæ, nullatenus posse sine hisce nominibus indicari. Quæ si quispiam
ut Græca, sicut sunt, et peregrina verba contempserit, noverit **372** sibi aut super ejusmodi artis mentione
super sedendum, aut nihil omnino se, aut certe non ad assem, Latiari lingua hinc posse disserere. Quod si ali-
quis secus atque assero, rem se habere censuerit, do quidem absens obrectatoribus manus; sed noverint sen-
tentiam meam discrepantia sentientes sine Marco Var- rone, sine ^a Sereno, non Septimio, sed Sammonico,
sine Censorino, qui de die natali volumen illustre con- fecit, non posse damnari. Lecturus es hic etiam novum
verbum, id est, essentiam: sed scias hoc ipsum dixisse Ciceronem. Nam ^b essentiam, nec non et indoloriam
nominavit, addens, Licet enim novis rebus nova no- mina imponere: et recte dixit. Nam sicut ab eo quod
est, verbi gratiâ, sapere et intelligere, sapientiam et intelligentiam nominamus, regulariter et ab eo quod est
esse, essentiam non tacemus. Igitur quoniam tui amo- ris studio inductus homo Gallus, scholæ sophisticæ in-
tromisi materiam, vel te potissimum facti mei depreca- torem requiro. Illi Venus, vel Amorum commentitia
pigmenta tribuantur, cui defuerit sic posse laudari. Vale.

CARMEN XIV.

PRÆFATIO EPITHALAMII POLEMIO ET ARANEOLÆ DICTI.

Prosper connubio dies coruscat,
 Quem Clotho niveis benigna pensis,
 Albus quem piceis lapillus Indi
 Quem pacis simul arbor et juventæ,
373 Æternumque virens oliva signet.
 Eia, Calliope, nitente palma,
 Da sacri laticis loquacitatem,
 Quem fodit pede Pegasus volanti,
 Cognato madidus jubam veneno.
 Non hic impietas, nec hanc puellam
 Donat mortibus ambitus procorum.
 Non hic Œnomai cruenta circo

^a Sereni ergo inter scriptores duo. A. SEPTIMIUS SERENUS, lyricus poeta, Vespasianorum ævo clarus. Neque enim, quod in concinnandis veterum poetarum historiis, eorumque fragmentis vulgo fit, Septimius a Sereno distingui debet: cum Sidonius reclamet, et Marius Victorinus lib. III de Ratione carminum, ac Terentianus ipse, qui utroque nomine appellat, rurisque opuscula e Septimio citat, quorum auctorem alii Serenum nominant. Alter Q. SERENUS SAMMONICUS, qui Severi Aug. ætate floruit, et a Caracalla ejus filio, ut Lampridius narrat, necatus est. Cujus quidem libri plurimi olim fuerunt: nunc unicus restat libellus metricè conscriptus de Medicina. Macrobius Sammonici Rerum reconditarum libros laudat lib. III Saturnalium, quos a Sidonio hoc loco intelligi verisimile est. Filium is cognominem reliquit Serenum Sammonicum, præceptorem Gordiani minoris, cui moriens patris sui bibliothecam legavit, quæ ad 62 millia librorum censebatur. Quæ ideo fusius explicanda fuerunt, quod hunc contrario, quam in Septimio Sereno, errore nonnulli cum Sammonico patre confundant.

^b Essentiæ vocabulum M. Tullio asseruit etiam Se-

A Audit pacta Pelops, nec insequentem
 Pallens Hippomenes ad ima metæ
 Tardat Schœnida ter cadente pomo.
 Non hic Herculeas videt palæstras
 Ætola Calydon stupens ab arce,
 Cum cornu fluvii superbientis
 Alcides premeret, subinde fessum
 Undoso refovens ab hoste pectus.
 Sed doctus juvenis, decensque virgo,
 e Ortu culmina Galliæ tenentes:
 Junguntur; cito Diva necte chordas;
 Nec quod detonuit camœna major,
 Nostram paupericæ silere cogas.
 At tædas Thetidis, probante Phœbo,
 Et Chiron cecinit minore plectro:
B Nec risit pia turba rusticantem,
 Quamvis sæpe senex biformis illic
 Carmen rumperet hinniente cantu.

374 CARMEN XV.

EPITHALAMII POLEMIO ET ARANEOLÆ DICTUM.

Forte procellosi remeans ex arce Capharei,
 Phœbados Iliacæ raptum satis ulta pudorem.
 Pallas, Erichthæo Xanthum mutabat Hymetto:
 Aurato micat ære caput, majusque serenum
 De terrore capit: posito nam fulmine necdum
 Cinyphio Tritone truces hilaraverat artus.
 Gorgo tenet pectus medium, factura videntis
 Et truncata moras: nitet insidiosa superbum
 Effugies, vivitque anima pereunte venustas.
C Alta cerastarum spiris caput asperat atrum
 Congeries; torquet maculosa volumina mordax
 Crinis, et irati dant sibila tetra capilli.
 Squameus ad mediam thorax non pervenit alvum
 Post chalybem pendente peplo; tegit extima ^d limo
 Circite palla pedes, qui cum sub veste moventur,
 Crispato rigidæ crepitant in syrmate rugæ.
 Lævam parma tegit, Phlegræi plena tumultus.
 Hic rotat excussum vibrans in sidera Pindum
 Enceladus, rapido fit missilis Ossa Typhœo.

neca, ut recte observavit Muretus lib. xv Variarum, extremo. Idem mox non indoloriam, sed indolentiam, scribendum censet, quod ita Cicero non semel usurparit. Nos cum veteres Sidonii **146** libros complures viderimus, unicum nacti sumus in quo indolentia legeretur, in reliquis omnibus indoloria: quæ vox apud Ciceronem quoque lib. II de Finibus in quibusdam antiquis exemplaribus existere dicitur, ubi vulgati indolentiam legunt.

^e Prima e nobilitate Galliæ. Polemii originem a Cornelio usque Tacito repetiit epistola suprascripta. Araneolæ proavum consulem infra ostendit.

^d Obliquo vestis flexu ac circuitu. Hæc optimi libri lectio, quæ aptior videtur quam si cum aliis limi legas. Linus enim genus vestis quale a Servio describitur, ab umbilico ad pedes propendens, non satis convenit Minervæ, nisi forte limum dici quis velit eam ejus pallæ partem quæ sola infra thoracem instar limi apparebat. Circitem autem pro circulo alius etiam locis dixit: ut Marius victor lib. III de Iride.

Effundam radios, et pulchrum circite summo
 Arcum curva mihi decorabit Solis imago.

Porphyrion Pangæa rapit, Rhodopenque Adamasthor A
Strymonio cum fonte levat, veniensque superne
Intorto calidum restinguit flumine fulmen.
Hic Pallas Pallanta pctit, cui Gorgone visa
Invenit solidum jam lancea tarda cadaver.

375 Hic Lemnon pro fratre Minas contra ægida
[torquet,

Impulsumque quatit jaculabulis insula cœlum.
Plurimus hic Briareus populoso corpore pugnat,
Cognatam portans aciem, cui vertice ab uno
Cernas ramosis palmas fruticare lacertis.
Nec species solas monstris, dedit arte furorem
Muciber, atque ipsas timuit quas sinxerat iras.
Hastam dextra tenet, nuper quam a valle Aracyuthi
Ipsa sibi posita Pallas protraxit oliva.
Hoc steterat genio, super ut vestigia divæ
Labentes teneat Marathonica bacca trapetas.

Hic duo templa micant, quorum supereminet unus
Ut meritis, sic sede locus, qui continet alta
Scrutantes ratione viros, quid machina cœli,
Quid tellus, quid fossa maris, quid turbidus aer,
Quid noctis lucisque vices, quid menstrua lunæ
Incrementa parent, totidem cur damna sequantur.
Illicet hic summi resident septem sapientes,
Innumerabilium primordia philosophorum.

Thales Mileto genitus vadimonia damnat,
Lyndie tu Cleobule jubes modus optimus ut sit,
Tu meditans totum decoras Periandre Corinthon,
Atticus inde Solon ne quid nimis approbat unum,
Prieneæ Bia, plureis ais esse malignos,
Tu Mitylene satus cognoscis Pittace tempus,
Noscere sese ipsum Chilon Spartane docebas.
Asserit hic Samius post docta silentia lustris
Pythagoras, solidum princeps quod musica mundum
Temperet, et certis concentum reddat ab astris,
Signaque Zodiacus quæ circulus axe supremo

376 Terna quater retinet, proprio non currere motu,
Æquis inter se spatiis tamen esse locata.

Fixaque signifero pariter quoque cernua ferri,
Præcipuumque etiam septem vaga sidera cantum
Hinc dare, perfectus numerus quod uterque habeatur:
Hoc numero affirmans, hoc ordine cuncta rotari.
Falciferi ^b Cronon ire senis per summa polorum,
Martis contiguum, medio Jove, pergere sidus,
Post hos, jam quarto se flectere tramite solem,
Sic placidam Paphien servare diastema quintum,
Arcadium sexto, lunam sic orbe supremo
^c Ter denas tropico prope currere climate miras.

^a Montis Bœotiæ: unde Aracynthias dea. Rhianus
ἐν φήμῃ:

Κλυθὶ μοι εὐχάων Ἀρακυνθιάς εὐπατέρεια.

^b φαίνετα κρόνου, id est Saturni stellam.

^c Quædam mæras reponunt, μοίρας: ut apud Censorinum cap. 8. Et quidem ita res exigebat, et Græca diptihongus. Sed de hoc genere scripturæ supra carmine 9 jam dictum est ad *hecatombion*. Sunt autem μοῖραι et μορία Græcis astronomis, quæ partes signorum, et gradus Latinis. Ambrosius in hexaemeron 4: *In triginta portuunculas, quas μερίδας vocant, unamquamque duodecim illorum distribuunt portionem.*

Si quos ergo chelys, si quos iyra, tibia si quos
Ediderin: cum voce modos, exemplar ad istud
Ponderibus positis, quantum propor io suadet,
Intervalla sequi septeni sideris edit.

Harmoniam dicens etiam, quod quatuor istis
Sic se leant elementa modis, ut pondere magnis
Sit locus inferior: media tellure quod autem
Perfecte medium est, imum patet esse rotundi,
Hinc fieri, ut terram levior superemictet undas;
Altior his quoque sit, qui purior eminet aer;
Omnia concludat cœlum levitate supremæ,
Pendeat et totum simul hoc ab origine centri.

Thales hic etiam numeris perquirat et astris,
Refectum ut Phœbi, nec non lunæque laborem
Nuntiet antierius; sed rebus inutile ponit
B Principium, dum credit aquis subsistere mundum.
Hujus discipuli versa est sententia, d' cens
Principiis propriis semper res quasque creati.

377 Singula qui quosdam fontes decernit habere
Æternum irriguos, ac rerum semine plenos,
Hunc etiam sequitur qui gignere cuncta putabat
Hunc aerem, pariterque deos sic autumat ortos.
Quartus Anaxagoras Thaletica dogmata servat.
Sed divinum animum sentit, qui fecerit orbem.
Junior huic junctus residet collega; sed idem
Materiam cunctis creaturis aera credens,
Judicat inde Deum faceret quo cuncta tulisse.
Post hos Arcesilas divina mente paratam
Conjicit hanc molem, confectam partibus illis
Quas atomos vocat ipse leves. ^d Socratica post hunc

C Secta micat, quæ de naturæ pondere migrans
Ad mores hominum limandos transtulit usum.
Hanc sectam perhibent summum excoluisse Platona,
Sed triplici formasse modo, dum primus et unus
Physica vel logico, logicum vel jungit ad ethos.
Invenit hic princeps quid prima essentia distet
A summo sextoque bono; cum denique saxa
Sint tantum, penitusque nihil nisi esse pr bentur:
Proxima succedant, quibus esse et vivere promptum
[est,

Addere quis possis nil amplius ardore et herba;
Tertia sit pecorum, quorum esse et vivere motu
Non caret et sensu; mortales quarta deinde
Respiciat factura suos, quibus esse, moveri,
Vivere, cum sensu datur, et supereminet illud

D Quod sapiunt, veroque valent discernere falsum:
Quinta creaturas superas substantia prodat,
Quas quidam dixere deos, quia corpora sumant

^d Secundam produxit, ut Prudentius hymno 10 in
Hippocratica tertiam; quia in Socrates et Hippocrates
easdem prolucebant, Græcum accentum secuti,
Σωκράτης, Ἱπποκράτης. Ita enim et Maximianus ele-
gia 1:

Hoc quoque virtutum quondam certamine magnum
So. ratem palmam promeruisse ferunt.

Et Paulinus auctor Eucharistici: *Dogmata Socratus, et bellica plasmata Homeri*. Hujus generis et alia passim apud Sidonium: ut Æthiops et Euripides penultima longa: Aratus, Phædonis, diastema, mathesis, Heraclitus, sapphirus eadem brevis.

Contemplanda homini, paulo post ipsa relinquunt,
378 Inque suam redeant, si qua est tenuissima,
 [formam :

Sic fieri ut pateat substantia summa creator :
 Sexta tamen, supraque nihil, sed cuncta sub ipso.
 Hoc in gymnasio Polemi sapientia vitam
 Excolit, adjunctamque suo fovet ipsa Platoni.
 Obviet et quamquam totis Academia sectis,
 Atque neget verum, veris hunc laudibus ornat.
 Stoica post istos, sed concordantibus ipsis,
 Chrysippus, Zenonque docent praecepta tenere.
 Exclusi prope jam Cynici, sed limine restant,
 Ast Epicureos eliminat undique virtus.

At parte ex alia textrino prima Minervæ.
 Palla Jovis rutilat, cujus bis coctus abeno
 Serica Sidonium fucabat stamina murex.
 Ebria nec solum spirat conchyliia sandix :
 Insertum nam fulgur habet, filoque rigenti
 Ardebat gravidum de fragmine fulminis ostrum.
 Hic viridis patri Glaucus pendebat amictu :

^a Turbato antea sensu, pater qua consul. Araneolæ proavus, qui et patris avus, Agricola consul fuerat. Optabat illa palmatam patri texens, ut pater item consul fieret, quo illi delincent non abavum solum, sed avum etiam suum consulem cedere possent. Agricola Honorio imperante **147** consul cum Eustathio fuerat anno **421**. Præfecturam idem prætorii Galliarum præcedentibus annis administrarat : quod patet ex edicto ipsius, et Palladii præfecti Italiae de exilio Pelagii ac Cælestii, quod insertum est Annalibus ecclesiasticis; et ex constitutione imperatoria ad Agricola præfectum Galliarum de agendo singulis annis Arelate conventu 7 provinciarum, quam in lucem primi dederunt Nicolaus de Cusa lib. III Concordiæ catholicæ 35, et Josephus Scaliger in Lectionibus Ausonianis lib. 1, cap. 24, sed falsa uterque inscriptione. Est enim, non Constantini Magni, ut Cusanus censuit, neque Constantini tyranni, ut Scaliger visum est, sed Honorii Augusti, vel Hincmaro teste in epist. 6 et codice antiquo Arelatensi, ex quo integrum constitutionis exemplum, quod V. C. Nicolai Fabricii Pereschii senatoris Aquensis beneficio nactus sum, hoc loco subjiciam, quod in eo non pauca sint, quam in hactenus editis, meliora et auctiora.

MONORIUS ET THEODOSIUS AUGUST. V. I. AGRICOLÆ
 PRÆFECTO GALLIARUM.

Saluberrima magnificentiæ tuæ suggestione inter reliquas reipubl. utilitates evidenter instructi, observanda provincialibus nostris, id est per septem provincias, mansura in ævum auctoritate decernimus, quod sperari plane ab ipsis provincialibus debuisset. Nam cum propter privatas ac publicas necessitates, de singulis civitatibus, non solum de provinciis singulis, ad examen magnificentiæ tuæ vel honoratos consuere, vel mitti legatos, aut possessorum utilitas, aut publicarum ratio exigit functionum : maxime opportunum et conducibile judicamus ut, servata posthac annis singulis consuetudine, constituto tempore in metropolitana, id est in Arelatensi urbe, incipiant septem provinciæ habere concilium. In quo plane tam singulis quam omnibus commune consulimus. Primum ut optimorum conventu sub illustri præsentia præfecturæ, si id tamen ratio publicæ dispositionis obtulerit, saluberrima de singulis rebus possint esse concilia. Tum quidquid tractatum fuerit, et discussis ratiociniis constitutum, nec latere potiores provincias poterit, et parem necesse est inter absentes æquitalis formam justitiæque servari. Ac plane

A Undabant hic arte sinus, fictoque timore
 Mersabat pandas tempestas texta carinas.
 Amphitryoniadi surgebat tertia vestis :
 Parvulus hic gemino cinctus serpente noverca,
 Inscius arridet monstris, ludumque putando
 Insidias dum nescit amat, vultuque dolentis
 Exstingui deflet quos ipse interficit angues.
 Præterea sparsis sunt hæc subjecta figuris,
 Sus, leo, cerva, gigas, taurus, juga, Cerberus, hydra,
 Hospes, Nessus, Eryx, volucres, Thrax, Cacus,
 Amazon.

Cres, fluvius, Libs, poma, Lycus, virgo, polus, Oete.
 Hoc opus, et si quid superest, quod nomina nescit,
379 Virgineæ posuere manus ; sed in agmine toto
 Inter Cecropias Ephyreidasque puellas

B Araneola micat : proprias conferre laborat
 Ipsa Minerva manus, calathisque evicta recedens,
 Cum tenet hæc telas, vult hæc plus tela tenere.
 Hic igitur proavi trabeas imitata rigentes,
^a Palmatam parat ipsa patri, qua consul et idem

præter necessitates publicas, etiam humanæ ipsi conversationi non parum credimus commoditatis accedere, quod in Constantina urbe jubemus annis singulis esse concilium. Tanta enim loci opportunitas, tanta est copia commerciorum, tanta illic frequentia commœtantium, ut quidquid usquam nascitur, illic commodius distrahatur. **148** Neque enim ulla provincia ita peculiari fructus sui felicitate lætatur, ut non hæc propria Arelatensis soli credatur esse secunditas. Quidquid enim dices Oriens, quidquid odoratus Arabs, quidquid delicatus Assyrius, quod Africa fertilis, quod speciosa Hispania, quod fortis Gallia potest habere præclarum, ita illic affatim exuberat, quasi ibi nascentur omnia, quæ ubique constat esse magnifica. Jam vero decursus Rhodani, et Tirreni recursus, necesse est ut vicinum faciant, ac pene continerint, vel quod iste præterfluit, vel ille quod circum. Cum ergo huic serviat civitati quidquid habet terra præcipuum, ad hanc velo, remo, vehiculo, terra, mari, flumine deferatur, quidquid singulis nascitur : quomodo non multum sibi Galliæ rostræ præstitum credant, cum in ea civitate præcipiamus esse conventum, in qua divino quodammodo munere commoditatum et commerciorum opportunitas tanta præstat ? Siquidem hoc, rationabili plane probatoque consilio, jam et vir illustri præfectus Petronius observari debere præceperit : quod interpolatum vel incuria temporum, vel desidia tyrannorum reparari solita prudentiæ nostræ auctoritate decernimus, Agricola potens carissime atque amantissime. Unde illustris magnificentia tua et hanc præceptionem nostram, et priorem sedis tuæ dispositionem secuta, id per septem provincias in perpetuum faciet custodiri, ut ab idibus Augusti, quibuscumque mediis diebus, in idus Septembris, in Arelatensi urbe noverint honorati vel possessores, iudices singularum provinciarum, annis singulis concilium esse servandum. Ita ut de Novempopulana et secunda Aquitania, quæ provinciæ longius constitutæ sunt, si earum iudices certa occupatio tenuerit, sciant legatos juxta consuetudinem esse mittendos. Qua provisione plurimum et provincialibus nostris gratiæ nos intelligimus utilitatisque præstare, et Arelatensi urbi, cujus fidei, secundum testimonia atque suffragia parentis patriciæ nostræ, multa debemus, non parum adjicere nos constat ornatui. Sciat autem magnificentia tua quinque auri libris iudicem esse multandum, ternis honoratos vel curiales, qui ad constitutum locum intra definitum tempus venire disulerint. Data xv kal. Maias, accepta Arel. x cal. Junias. DD. NN. Honorio XII et Theodosio VIII Aug. coss.

Agricolam contingat avum, doceatque nepotes
 Non abavi solum, sed avi quoque jungere fasces.
 Texuerat tamen et chlamydes, quibus ille magister
 Per Tartesiacas conspectus splenduit urbes,
 Et quibus ingestæ sub tempore præfecturæ
 Conspicuis, sanctas se reddit præsule leges.
 Attamen in trabea segmento luserat alto,
 Quod priscis illustre toris. Ithacesia primum
 Fabula, Dulichiique lares formantur, et ipsam
 Penelopen tardas texit distexere telas.
 Tænaron hic frustra, bis rapta conjuge, pulsat
 Thrax fidibus, legem postquam temeravit Averni,
 Et prodesse putans, iterum non respicit umbram
 Hic vovet Alceste prælato conjuge vitam
 Rumpere : quam cernas Parcarum vellere in ipso
 Nondum pernetam, fato præstante salutem.
 Hic nox natarum Danaï lucebat in auro,
 Quinquaginta enses genitor quibus impius aptat,
 Et dat concordem discordia jussa furorem.
 Solus Hypermnestræ servatus munere Lynceus
 Effugit, aspicias illam sibi parva paventem,
 Et pro dimisso tantum pallere marito.
 Jamque Jovem in formas mutat, quibus ille tenere
380 Mnemosynem, Europam, Semelen, Ledam,
 [Cynosuram,
 Serpens, bos, fulmen, cygnus, Dictyana solebat.
 Jamque opus in turrem Danaæ, pluviamque metalli
 Ibat, et hic alio stillabat Juppiter auro.
 Cum virgo aspiciens vidit Tritonida verso
 Lumine, doctiseusæ spectare libentius artes :
 Commutat commota manus, ac pollice docto
 Pingere a philosophi vetricem ¹ Laida cœpfit,
 Quæ Cynici per menta feri, rugosaque colla,
 Rupit odoratam redolenti forcipe barbam.
 Subrisit Pallas, castoque hæc addidit ore :
 Non nostra ulterius ridebis dogmata, virgo
 Philosopho nuptura meo; mage flammea sumens,
 Hoc mater sine textat opus. Consurge sophorum
 Egregium Polemi decus, ac nunc stoica tandem
 Pone superciliis, et Cynicos imitatus amantes,
 Incipias iterum parvum mihi ferre Platona.
 Hærentem tali compellat voce magister;
 Perge libens, neu tu damnes fortasse jugari

Is fuit annus Christi Dionysianus 418. In altero codice Antisiodorensi eadem constitutio factum appellatur, ab Hincmaro edictum. Ex ipsis autem ejus verbis, ut alia desint argumenta, facile est colligere, illam nec ad Constantinum tyrannum referri posse, cum hujus aliorumque tyrannorum desidiâ notet; nec ad Constantinum Magnum, quamvis hic primum Arelatensium urbi Constantinæ nomen imposuerit, cum infra ejus ætatem non solum Petronius et **149** Agricola præfecti, verum etiam septem Gallicæ provinciarum divisio fuerit.

^a Diogenis, a quo Laidem uxorem ductam prodit Lucianus, *Ἀληθοῦς Ἱστορίας* II. *Διογένης μὲν ὁ Συναπῆς τοσοῦτον μετέβαλε τοῦ τρόπου, ὥστε γῆμαι λαΐδα τὴν ἑταίραν, ἀρχεῖσθαι τὴν ὑπὸ μήνης ἀνιστάμενον καὶ παροινεῖν.*

¹ Fabricius *Bibl. Gr.* tom. III, pag. 497, miratur Sirmondum ad hunc Sitionii locum adnotasse Laidem in uxorem ductam a Diogene Cynico ex Luciani

A Quod noster jubet ille senex, qui non piger hausit
 Numina condemnans Anyto pallente venenum.
 Dixerat; ille simul surgit, vultuque modesto
 Tetrica nodosæ commendat pallia clavæ.
 Amborum tum diva comas viridantis oliivæ
 Pace ligat, nectit dextras, ac fœdera mandat,
 Nymphidius quæ cernat avus, probat Atropos omen,
 Fulvaque concordēs junxerunt filia Sorores.

381 CARMEN XVI.

^b EUCHARISTICUM AD FAUSTUM REIENSEM EPISCOPUM.

Phœbum et ter ternas decima cum Pallade Musas,
 Orpheaque, et laticem simulatum fontis equini,
 Ogygiamque chelyn, quæ saxa sequacia flectens
 Cantibus, auritos erexit carmine muros,
B Sperne fides; magis ille veni nunc spiritus oro
 Pontificem dicture tuum, qui pectora priscae
 Intrasti Mariæ, rapiens cum tympana siccus
 Israel appensi per concava gurgitis iret,
 Aggeribus vallatus aquæ, mediasque per undas
 Pulverulenta tuum clamaret turba triumphum.
 Quique manum Judith ferientem colla Holofernis
 Juvisti, exciso jacuit cum gutture truncus,
 Et fragilis valido latuit bene sexus in ictu.
 Expresso vel qui complens de vellere pellem,
 Inficiensque dehinc non tacto vellere terram,
 Firmasti Gedeona, tubis inserte canoris,
 Spiritus, et solo venit victoria cantu.
 Quique etiam assumptum pecorosi de grege ^c Jesse
 Afflasi regem, plastro cum fœderis arcam
C Imponens hostis, nullo moderante bubulum,
 Proderet obscenum turgentis pedice morbum.
 Quique trium quondam puerorum in fauce sonasti,
 Quos in Chaldæi positos fornace tyranni,
 Roscida combusto madefecit flamma camino.
382 Quique volubilibus spatiantem tractibus alvi
 Complesti Jonam, resonant dum viscera monstri
 Introrsum psallente cibo, vel pondera ventris
 Jejuni, plenique tamen vate intemerato,
 Ructat cruda fames; quem singultantibus extis
 Esuriens vomuit suspensio bellua morsu.
 Quique duplex quondam venisti in pectus Elisei,
 Thesbiten cum forte senem jam flammeus axis

D ^b De Fausto Reiorum Apollinarium episcopo dictum ad epist. 3, lib. IX. Ei nunc gratias agit duplici de causa, tum quod germani fratris sui adolescentiam, id est amicam vitiiis ætatem, disciplinæ suæ commissam fideliter rexit; tum quod seipsum Reios olim profectum amanter exceperit, ad matremque salutandam deduxerit.

^c Memorix lapsus. David enim coram arca cecinit, et saltavit cum illa ex ædibus Abinadab ad Obed-Edon, indeque in urbem deducta est. II Regum, VI. At Philistæi ante Davidis, imo ante Saulis regis inaugurationem, fœdo illo vulneris percussis, arcam plastro sine rectore vectandam imposuerant: quo tempore cum in agro sponte constitisset, illata est in domum Abinadab. I Regum, VI et VII.

Ἀληθοῦς Ἱστορίας lib. II, quasi vere hoc contigisset; cum in iis libris narrationes fictas scripserit Lucianus.

Tolleret, et scissam linqvens pro munere pellem.
 Hispidus ardentis auriga intraret habenas.
 Quique etiam Eliam terris missure secundum,
 Zachariæ justis linguam placate ligasti,
 Dum faceret serum rugosa puerpera patrem,
 Edita significans jussu reticere propheta,
 Gratia cum fulsit, nosset se ut lex taciturnam.
 Quique etiam nascens ex virgine semine nullo,
 Ante ullum tempus Deus, atque in tempore Christus,
 Ad corpus quantum spectat tu te ipse creasti.
 Qui visum cæcis, gressum quoque reddere claudis,
 Auditum surdis, mutis laxare loquelam
 Suetus, ad hoc etiam venisti, ut mortua membra
 Lecto, sandapila, tumulo consurgere possint.
 Quique etiam pœnas suscepta in carne tulisti,
 Sustentans alapas, ludibria, verbera, vepres,
 Sortem, vincla, crucem, clavos, fel, missile, acetum.
 Postremo mortem, sed surrecturus, adisti,
 Eripiens quidquid veteris migraverat hostis
 In jus, per nostrum facinus, cum femina prima
 Præceptum solvens culpa nos perpete vinxit.
 Qui cum te interitu petiit, nec repperit in te

383 Quod posset proprium convincere, perdidit

[omne,

Quod lapsu dedit Eva suo : chirographon illud,
 Quo pervasus homo est, hæc compensatio rupit.
 Expers peccati, pro peccatoribus amplum
 Fis pretium, veteremque novus vice fenoris Adam
 Dum moreris de morte rapis ; sic mortua mors est,
 Sic sese insidiis quas fecerat ipsa, fefellit.
 Nam dum indiscrete petit insontemque reosque,
 Egit ut absolvi possent et crimine nexi.
 Quique etiam justos ad tempus surgere tecum
 Jussisti cineres, cum tectis tempore longo
 Irrupit festina salus, infusaque raptim
 Excussit tumulus solidatas vitæ favillas.
 Da Faustum laudare tuum, da solvere grates
 Quas et post debere juvat. Te magne sacerdos,
 Barbitus hic noster plectro licet impare cantat.

* Lib. II, epist. 2, *hiulcis arentiam rimarum flexibus terra perscribitur*. Quod genus tropi antiquis usitatisimum. Varro Marcipore : *Astrologi non sunt qui conscribunt pingentes cœlum*. Virgilius :

...versa pulvis inscribitur hasta,
 Lycophron : *Πετροῖσι χέρον αιετός διαγράφων*.

† Aut vocandi casu dixit, aut *Anachoronta* legendum : cujus lectionis hærent notæ in quibusdam libris. Anachoronta autem, *ἀναχωρούντα*, ea forma dicere potuit qua Juvenalis et Sidonius ipse *Chironomonta*.

* Et si non defuere inter Ægypti monachos qui his nominibus censerentur, tamen cum hos cæteris omnibus præponat, dubium non videtur quin Eliam prophetam et Joannem Baptistam designet : quos instituti sui duces ac principes prædicant anachoretæ, ut Hieronymus in Pauli Vita testatur, et Socrates lib. I,

† Hunc Sidonii locum de insula Lerinensi sunt imitati Cæsarius Arelatensis et Ennodius Ticinensis. Ille quidem Homil. 25 (Bibl. PP. Paris. tom. II, pag. 318) : *Beata, inquit, et felix insula Lirinensis, quæ cum parvula et plana esse videatur, innumerabiles*

A Hæc igitur prima est vel causa, vel actio laudum,
 Quod mihi germani, dum lubrica volvitur ætas,
 Servatus tecum domini per dona probatur
 Nec fama titubante pudor ; te respicit istud
 Quantumcunque bonum ; merces debetur illi,
 Ille tibi ; sit laus, si labi noluit, ejus :
 Nam quod nec potuit, totum ad te jure redundat.

Præterea, quod me pridem Reios veniente,
 Cum Procyon fureret, cum solis torridus ignis
 Flexilibus rimis sitientes a scriberet agros,
 Hospite te nostros excepit protinus æstus
 Pax, domus, umbra, latex, benedictio, mensa, cubile.
 Omnibus attamen his sat præstat, quod voluisti
 Ut sanctæ matris sanctum quoque limen adirem.

384 Dirigui, fateor, mihi conscius, atque repente
B Tinxit adorantem pavido reverentia vultum.
 Nec secus intremui, quam si me forte Rebeccæ
 Israel, aut Samuel crinitus duceret Annæ.

Quapropter vel te votis sine fine colentes,
 Affectum magnum per carmina parva latemur.
 Seu te flammæ Syrtis, et inhospita tesqua,
 Seu cæno viridante palus, seu nigra recessu
 Incultum mage saxa tenent, ubi sole remoto
 Concava longævas asservant antra tenebras.
 Seu te præruptis porrecta in rupibus Alpibus,
 Succinctos gelido libantem cespitem somnos,
 Anachoreta tremi, quæ quamquam frigora portet,
 Conceptum Christi nunquam domat illa calorem.

* Qua nunc Elias, nunc te jubet ire Joannes,
 Nunc duo Macarii, nunc et Paphnutius heros,
C Nunc Or, nunc Ammon, nunc Sarmata, nunc Hilarion
 Nunc vocat in tunica nudus te Antonius illa,
 Quam fecit palmæ foliis manus alma magistri.

† Seu te Lirinus priscum complexa parentem est,
 Qua tu jam fractus pro magna sæpe quiete
 Discipulis servire venis, vixque otia somni
 Vix coctos capture cibos, abstemius ævum
 Ducis, et insertis pingis jejunia psalmis.
 Fratribus insinuans, † quantos illa insula plana

12. Quo spectans Gregorius Nazianzenus in Apolozia post reditum, *Ἐλίου, inquit, περιμένουν τὸν Κάρμυλον, καὶ Ἰωάννου τὴν ἔρημον*. 150 καὶ τῶν οὐτῶ φιλοσοφούντων τὸ ὑπερκόσμιον.

† Notissimæ sunt in mari Gallico insulæ duæ, e regione Antipolis oppidi provinciæ II Narbonensis, D Lero et Lerinus. Illa *Ἀήρων* Straboni, *Ἀηρών* Ptolemæo : hæc Lerina Plinio ; utramque nominant Æthicus in Itinerario, et Ennodius in Vita Epiphani : *Tolosa, inquit, regrediens singula sanctarum habitationum loca visitavit. Medianas insulas, Stachadas, Lerum ipsamque nutricem summorum montium planam Lirinum*. Illi hodie nomen a S. Margaritha, huic a S. Honorato, qui in ea primus celeberrimi olim tota Gallia cœnobii fundamenta jecit ; cui tertius ab Honorato abbas præfuit Faustus, quem propterea priscum Lirini patrem vocat, quia hoc tempore non abbas, sed episcopus erat Reiensis.

tamen montes ad cœlum misisse cognoscitur. Iste vero in *Vit. B. Epiphani Ticin.* (inter opp. Sirmondi tom. I, pag. 1668), *Medianas insulas, ait, Stochadas, Lerum, ipsamque nutricem summorum montium planam Lirinum adit.*

Miserit in caelum montes : quæ sancta ^a Caprasi
Vita senis, ^b juvenisque Lupi: quæ gratia ^c patrem
Mansit Honoratum; fuerit ^d quis Maximus ille,
Urbem tu cujus monachosque antistes et abbas
^e Bis successor agis : celebrans quoque laudibus illis

385 ^f Eucherii venientis iter, ^g redeuntis Hilari.

Seu te commissus populus tenet, et minor audet

Te medio tumidos majorum temnere mores.

Seu tu sollicitus curas, qua languidus esca,

Quave peregrinus vivat, quid pascat et illum,

Lubrica crura cui tenuat sub compede carcer.

Seu mage funeribus mentem distractus humandis,

Livida defuncti si pauperis ossa virescant

Infestiditum fers ipse ad busta cadaver.

Seu te conspicuis ^h gradibus venerabilis aræ

^a Quem religiosæ vitæ magistrum habuit Honoratus : *tirum, ut in Hilarii Arelatensis Vita scriptum est, angelica in insulis conversatione degentem. Venerabilem, ut Eucherius in libello de Laude eremi ait, gravitate veteribus sanctis parem.*

^b Episcopi postea Tricassini. Eucherius ibidem, de Lirino insula : *Hæc habuit reverendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Benjamin Lupum retulit.*

^c Lirinensis monasterii, ut diximus, auctorem. Eucherius de eadem insula : *Digna quæ Honorato auctore fundata sit; quæ tanti instituti tantum nacta sit patrem, apostolici spiritus vigore et vultus honore radiantem : digna quæ illum suscipiens, ita emitteret : ad cathedram scilicet Arelatensem, ad quam ab insulæ præfectura evectus est.*

^d Honorati in monasterii præfectura successor, episcopus inde Reiensis. Eucherius de Honorato : *Hæc nunc successorem ejus tenet Maximum nomine clarum, quia post ipsum meruit ascisci. Faustus de Maximo : Dignus cui primus ille fundator gubernacula Lirinensis navis post se moderanda committeret. Hæc ille in pseudepigrapha Eusebii Emiseni homilia de S. Maximo, quam ut Fausto vindicandam putem hic ejus locus inter cætera persuadet : Merito, inquit, se vobis impudet beata illa insula ex hoc uno atque unico munere, licet multum erubescat ex altero. Significat enim Lirinum insulam duos Reits episcopos dedisse : Maximum, de quo jure gloriari possit, et Faustum ipsum de quo erubescat. Quæ verba de Fausto præter Faustum ipsum nemo usurpasset.*

^e Successit enim Maximo Faustus, primum in numero abbatis, cum Maximus a Lirinensi præfectura ad Reiensem cathedram ascitus est. Deinde iterum in episcopatu, cum mortuo Maximo Reiorum episcopus ex abbate creatus est. Ita ergo et monachos Maximi, et urbem ejus post illum rexit.

^f **151** Lugdunensis postea episcopi. Lirinensis suæ habitationis testis est Eucherius ipse in libello de Laudibus eremi. *Equidem, inquit, cunctis eremi locis quæ priorum illuminantur recessu, reverentiam debet præcipue tamen Lirinum meam honore complector, quæ procellis naufragii mundi effusus piissimis ulnis receperat venientes.*

^g Episcopi Arelatensis. Innuat Hilarium Lirinensem insulam bis incoluisse; quod verum est. Primum siquidem Honorati precibus evictus eo secessit, ibique aliquandiu vixit cum Honorato. Quem deinde ad Arelatensem cathedram translatum cum ipsius rogatu relicta insula scutus esset, pristino tandem eremi amore captus, Lirinum rediit, quo tempore Eucherius elegantem de laude eremi libellum Hilario scripsit, qui hæc omnia confirmat : et Hilarius ipse homilia de sancto Honorato.

^h Inde enim sedentes in cathedra tribunali concionari solebant : quod ritualium quoque librorum au-

A Concionaturum ⁱ plebs sedula circumstitit,
Expositæ legis bibat auribus ut medicinam.
Quidquid agis, quocunque loci es, semper mihi
[Faustus,
Semper Honoratus, semper quoque Maximus esto.

CARMEN XVII.

INVITAT ^j OMMATIUM V. C. AD NATALEM DIEM SUORUM.

Quattuor ante dies, quam lux Sextilis adusti

Prima spiciferum proferat orbe caput,

Natalis nostris decimus sextusque coletur,

Adventu felix qui petit esse tuo.

Non tibi gemmatis ponentur prandia mensis,

Assyrius murex nec tibi sigma dabit.

Nec per multiplices abaco splendente cavernas

B ctiores docent. Prudentius de S. Hippolyti ecclesia,
Fronte sub adversa gradibus sublime tribunal
Tollitur, antistes prædicat unde Deum.

Eundem etiam Græcis morem fuisse, et hodiernus eorum mos ostendit, et quod de Chrysostomo a Socrate et aliis, ut peculiare proditum est, illum in ambonem conscendisse ut a pluribus audiretur. Concionabantur ergo pro gradibus aræ, intra cancellos, qui βῆμα seu ἱερατεῖον, hoc est tribunal, sive sacrarium dirimebant a capso, quod illi κών appellabant. Hunc enim locum indicat Gregorius theologus, cum de Constantinopolitanis concionibus suis loquens in oratione ad episcopos 150, cancellos ab auditorum sese impellentium turba vim passos scribit, his verbis : Χαίρετε τῶν ἐμῶν λόγων ἱεραταί, καὶ σύνδρομοι σύνδρομοι, καὶ γραφίδες φανεραὶ, καὶ λαθάνουσαι, καὶ ἡ βιαζομένη κεφαλὴς αὐτῆς τοῖς περὶ λόγον ὠδιζομένοις.

ⁱ Neque hoc prætereundum eam olim fuisse divini verbi reverentiam, ut stantes, non sedentes, quod passim hodie fit, sacras conciones audirent. Auctor imprimis Augustinus, in sermone de honestate clericorum, et homilia 26. Et colligi licet ex libro IV Optati Milevitani, qui populum in ecclesia negat habere sedendi licentiam. Ita et Constantinum Magnum Eusebius libro Vitæ IV, ὄρθιον ἰστώτα, stantem inter cæteros, oranti sibi aureas dedisse testatur, cum æquum diceret, ut stando divina audiantur, ἰστώτα γὰρ ὑπακούειν τῶν θεῶν ὄσων. Nec tamen inficias eundem sua etiam auditoribus sedilia olim fuisse in quibusdam ecclesiis. Hoc enim docet, aptiusque ad attentionem judicat idem Augustinus in libro de Cathizandis tribus, cap. 13. *Longaque, ait, consultius in quibusdam transmarinis ecclesiis, non solum antistites 152 sedentes loquuntur ad populum, sed ipsi etiam populo sedilia subjacent, ne quisquam infirmior stando lassatus a saluberrima intentione avertatur, aut etiam cogatur abscedere.*

^j Ommatium Ruricii socerum docuit nos carmen 11, quo loco Arvernum illum fuisse monuimus. Idem de Ommatio juniore, qui Turonorum antistes fuit, monet Gregorius lib. X Historiæ. Hunc vero Sidonium suorum natalem celebrans invitat pulcherrimo epigrammate : quod quidem Martino Dumiensi olim episcopo ita probatum est, ut triclinio suo, paucis mutatis, describendum curarit in hunc modum.

B. MARTINI DUMIENSIS EPISCOPI. IN REFECTORIO.

Non hic auratis ornantur prandia fulcris,

Assyrius murex nec tibi sigma dedit.

Nec per multiplices abaco splendente cavernas

Ponentur nitidæ codicis arte dapes.

Non scyphus hic dabitur, tutulo cui forte metallo

Crustatum stringat tortilis ansa latus.

Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna,

Quæque Sarapteno palmite missa bibas.

Sed quidquid tenuis non complet copia mense,

Suppleat hoc petimus gratia plena tibi.

Argenti nigri pondera defodiam.
 Nec scyphus hic dabitur, rutilo cui forte metallo
 Crustatum stringat tortilis ansa latus.
 Fercula sunt nobis mediocri, non ita facta,
386 Mensuræ ut grandis suppleat ars pretium.
 Non panes Libyca solitos flavescere Syrte
 Accipiet * Galli rustica mensa tui.
 Vina mihi non sunt ^b Gazetica, Chia, Falerna,
 Quæque Sareptano palmitè missa bibas.
 * Pocula non hic sunt illustria nomine pagi,
 Quod posuit nostris ipse Triumvir agris.
 Tu tamen ut venias, petimus: dabit omnia Christus
^d Hic mihi qui patriam facit amore tuo.

CARMEN XVIII.

* DE BALNEIS VILLÆ SUÆ SUPRA LACUM POSITÆ.

Si quis Avitacum dignaris visere nostram,
 Non tibi displiceat: si quod habes placeat,
 Æmula Baiano tolluntur culmina cono,
 Parque cothurnato vertice fulget apex.
 Garrula Gauranis plus murmurat unda fluentis,
 Contigui collis lapsa supercilio.
 Lucrinum dives stagnum Campania nollet.
 Æquora si nostri cerneret illa lacus.
 Illud panicis ornatur littus echin's,
 Piscibus in nostris hospes utrumque vides,
 Si libet, et placido partiris gaudia corde,

* Id est Celtæ Lugdunensis. De Sidonii enim patria cogor a doctissimo Savarone qui Arvernum facit, dissidere. Cum religio sit aliter sentire quam Sidonius ipse significet, qui se passim Lugdunensem testatur, ut lib. 1. epist. 5 et 8; lib. 19, epist. 25, carmine 5, 13. Apollinaris avi tumulum non in Arvernis, ut eidem videbatur, sed in Lugdunensi agro fuisse jam ostendimus ex epist. 12, lib. III. Nunc Arvernorum ortu Sidonium non fuisse hic locus indicat, cum Gallum se nominat, diversam sibi, quam Ommatio Arverno, id est Aquitano, patriam significans. Aquitanos enim a Gallis illa ætas distinguebat. Sulpicius Severus Historiæ II: *Sed in nostris, inquit, id est Aquitanis, Gallis ac Britannis indecens virum.* Ausonius in Arelate,

.... populos alios et moenia ditas:
 Gallia queis fruitur, gremioque Aquitania lato.

Eoque spectat, quod in Æthici Itinerario descriptum iter est de **153** Aquitania in Gallias, a Burdegala Augustodunum. Hoc itaque sensu, Gallum se Sidonium, quia Lugdunensis; Ommatium vero, quia Arvernus erat, Aquitanum quidem, sed non Gallum vult intelligi: quemadmodum apud Severum eundem in dialogis, quidam re ac nomine Gallus, ait se hominem Gallum inter Aquitanos verba facturum: qui nimirum Aquitani ea quam dixi notione Galli non erant.

^b Gazetum vinum Isidoro, a regione unde defertur, hoc est a Gaza Palæstinae: ut Sareptanum a Sarepta Sidoniorum, quod *Σαραπθίνου οἶνον* appellat Alexander Trallianus. Utrumque celebrant Corippus lib. III et Fortunatus lib. IV de Vita Martini. Gazetum vero Gregorius Turon. de Gloria confessorum 65, et Senator XII Variar. 12.

* De Arvernorum vinis non loquitur. Alioqui quomodo in Arvernis vina non essent, quæ Arvernorum erant? sed de Lugdunensibus patriæ suæ. Quemnam vero Lugdunensium pagum vinetis celebrem dicat, cui Triumvir nomen imposuit querendum est. Sci-

A Quisquis ades, Baius *in facis hic animo.***387** CARMEN XIX.

TETRASTICHON SUPRA PISCINAM.

Intrate algentes post balnea torrida fluctus,
 Ut solidet calidam frigore lympha cutem.
 Et licet hoc solo mergatis membra liquore,
 Per stagnum nostrum lumina vestra natant.

CARMEN XX.

* AD SORORIUM SUUM ECDICIUM.

Natalis noster nonas instare Novembres
 Admonet: occurras non rogo, sed jubeo:
 Sit tecum conjux, duo nunc properate; sed illud
 Post annum optamus tertius ut venias.

CARMEN XXI.

B DE PISCIBUS NOCTE CAPTIS.

Quattuor hæc primum pisces nox insuit hamis.
 Inde duos tenui, tu quoque sume duos.
 Quos misi sunt majores: rectissimus ordo est.
 Namque animæ nostræ portio major eras.

388 *Sollius Apollinaris Sidonius Pontio Leontio salutem.*

Dum apud * Narbonem quondam Martium dictum, sed nuper factum, moras necto, subit animum quospiam secundum amorem tuum hexametros concinnare, quibus lectis oppido scires, etsi utriusque nostrum dispa-

mus enim ex Dionis 46 Lugdunensis coloniae deducendæ triumviros fuisse Silanum, Lepidum et Plan- cum, et multa ab illis potuisse nomina derivari.

^d Apud Arvernos, Alibi ergo natus, qui huc postea migravit. Quare maneat Sidonium ortu Lugdunensem, conjugio et cathedra Arvernorum fuisse. Nec indignentur Arverni nostri non totum sibi concedi, qui meliore illius parte potiti sunt cum ea fuerit Sidonii dignitas et splendor, quo non unicam patriam illustrari par erat.

* Avitacum villam, ejusque balneas et piscinam copiose descripsit epist. 2, lib. II.

^f Ecdicii sorore fuit Papiantilla, uxor Sidonii. Sidonii ergo sororius Ecdicius; Ecdicii vero cognatus Sidonius. Sororius enim proprie frater uxoris, cognatus vir sororis. Quare inter se opponuntur, ut in antiquo lapide Brixiae: **COGNATUS DULCISSIMUS SORORIO AMANTISSIMO.**

^g Vetus inscriptio nondum vulgata Narbone, in qua singulares litteræ Coloniam Juliam Paternam Narbonem Martium denotant. His enim nominibus in aliis quoque monumentis ornatur:

C. MANLIUS C. F
 PAP RUFUS UMBER EXS
 DECURIA LICTORUM VIATO
 RUM QUÆ EST C. I. P. N. M
 FECIT SIBI ET SUIS

Sed Juliam Paternam de Julii Cæsaris nomine, qui coloniam eo, ut Suetonius narrat, iterum deduxit, appellatam fuisse ambigit nemo. De Martii autem cognomento, qui a Q. Martio, quo consule deducta primum colonia fuerat, derivandum censet, et manifestis, ut alii docuere, rationibus revincuntur, et adversantem habent hoc loco Sidonium, qui non obscure ad Martem refert. Eo enim spectans, Narbonem reipsa Martium nuper factum ait, cum acerrimam Gothorum obsidionem de qua iterum carnine sequenti, fortissime sustinuit.

*ratis æquo plusculum locis lar familiaris incolitur, non
i. circo tam nobis animum dissidere quam patriam.
Habes ergo hic Dionysium inter triumphi Indici ob-
lectamenta marcentem; habes et Phœbum, quem tibi jure
poetico inquilinum factum constat ex numine: illum
scilicet Phœbum, a Anthedii mei per familiarem, cujus
collegio vir præfectus, non modo musicos quosque, ve-
rum etiam geometras, arithmeticos et astrologos dis-
serendi arte supervenit. Siquidem nullum hoc exactius
compertum habere censuerim, quid sidera zodiaci obli-
qua, quid planetarum vaga, quid exotica sparsa præ-
valeant. Nam ita, ut sic dixerim, his membris philoso-
phiæ claret, ut videatur mihi Julium Firmicum, Sam-
monicum, Julianum Vertacum, Fullonium Saturninum,
in libris matheseos peritissimos conditores absque inter-
prete, ingenio tantum suffragante, didicisse. Nos vesti-
gia doctrinæ ipsius adorantes, coram canoro cycno
raucum anserem profiteremur. Quid te amplius moror?
Burgum tuam, quo jure amicum decuit, meam feci:
probe 389 sciens, vel materiam tibi esse placituram,
etiamsi ex solido poema displiceat.*

CARMEN XXII.

c BURGUS PONTII LEONTII.

Bistonii stabulum regis, Busiridis aras,
Antiphatæ mensas, et Taurica regna Thoantis,
Atque Ithaci ingenio fraudatum luce cyclopem,
Portantem frontis campo per concava montis
Par prope transfossi tenebrosum luminis antrum,
Hospes adi, siquis Burgum taciturus adisti:
Et licet in carmen non passim laxet habenas
Phœbus, et hic totis non pandat carbasa fandi;
Quisque tamen tantos non laudans ore penates
Inspectis, inspicieris: resonat sine voce voluntas:
Nam tua te tacitum vivere silentia clamant.
Ergo age, Pierias Erato mihi percute chordas:
Responsent Satyri, digitumque pedemque moventes,
Ludant, et tremulo non rumpant cantica saltu.
Quidquid forte Dryas, vel quidquid Hamadryas un-

[quam

Connexis sibimet festum plausere Napæis,
Dependant modo, Burge, tibi, vel Naidas istic
Nereidum chorus alme doce, cum forte Garumna
Huc redeunte venis, pontumque in flumine sulcas.
Pande igitur causas Erato, laribusque sit ede
Quis genius: tantum non est sine præsule culmen.

Forte sagittiferas Evan populatus Erythras,
Vite capistratas cogeat ad esseda tigres:
Intrabat duplicem qua temo racemifer arcum,
390 Marcidus ipse sedet curru: madet ardua cervix

a Dulcem poetam alibi dixit; hic poetarum collegio
præfectum facit.

b Extra zodiacum posita. Tres enim Sidonio stel-
larum classes: planetæ, qui suis in orbibus vagantur;
sidera zodiaci, quæ duodecim ejus signis continentur;
et reliqua extra zodiacum, quæ propterea exo-
tica nominal, quasi ἑξω τοῦ ζωδιακοῦ.

154 c Burgi Paulinianæ, quam hoc idyllio descri-
bit, nomen antiquum hodie manet; Burgum enim
castrum vocant, ad Duranii fluminis ripam, non pro-

A Sudati de rore meri: caput aurea rumpunt
Cornua, et indigenam jaculantur fulminis ignem.
Sumpserat hoc primum nascens, cum transit olim
In patrium de matre femur; fert tempus utrumque
Veris opes, rutilosque ligat vindemia flores.
Cantharus et thyrsus dextra lævaque feruntur:
Nec tegit exsertos, sed tangit palla lacertos.
Dulce natant oculi, quos si fors vertat in hostem,
Attonitos solum dum cernit inebriat Indos.
Tum salebris saliens quoties se concutit axis,
Passim deciduo perfunditur orbita musto.
Bassaridas, Satyros, Panas, Faunosque docebat
Ludere Silenus, jam numine plenus alumno,
Sed comptus tamen ille caput; nam vertice nudo
Amisos sertis studet excusare capillos.

B Corniger inde novi Ganges fit pompa triumphi.
Cernuus impexam faciem stetit ore madenti, et
Arentes vitreis adjuvit stetitibus undas.
Conjectas in vincula manus post terga revinxit
Pampinus; hic sensim captivo humore refusus
Sponte refrondescit per brachia roscida palmes.
Nec non et rapti conjux ibi vinceta mariti
It croceas demissa genas, vetitaque recondi
Lampade, cum solis radiis aurora rubebat.
Aduit hic etiam post perdita cinnama phœnix,
Formidans mortem sibi non superesse secundam.
Succedit captiva cohors, quæ fercula gazis
Fert onerata suis: ebur hic, hebenusque, vel aurum,
Et niveæ piceo raptæ de pectore baccæ
391 Gestantur; quicunque nihil sustentat odoris,
C Mittitur in nexus. Videas hic ipsa placere
Supplicia, et virides violis balare catenas.
Ultima nigrantes incedunt præda elephantii.
Informis cui forma gregi; riget hispida dorso
Vix ferrum passura cutis: quippè improba cratem
Nativam nec tela forant, contracta vicissim
Tensa que terga feris crepitant, usuque cavendi
Pellunt excussis impactum missile rugis.

Jamque iter ad Thebas per magnum victor agebat
Aera, et ad summas erexerat orgia nubes:
Cum videt Aonia venientem Delion arce.
Grypas et ipse tenet: vultus his laurea curvos
Fronde lupata ligant, hederis quoque circumplexis
Pendula lora virent; sensim fera subvolat alces
Aerias terræque vias, ne forte citato
D Alarum strepitu lignosas frangat habenas.
Æternum nitet ipse genas: crevere corymbis
Tempora, et auratum verrit coma concolor axem.
Læva parte tenet vasta dulcedine raucam
Cælato Pithone lyram, pars dextra sagittas

cul ab illius et Garumnæ confluentibus. De Leontio
autem, in cujus gratiam hæc scripsit, dictum epist.
11 et 12 lib. viii. Burgi vocis Græca est origo. Glossa-
rium vetus: Πύργος, turris, burgus. Inde burgos vo-
carunt Romani turres seu turrita propugnacula in
limitibus constituta. Ab his porro, similia omnia mu-
nitiora loca burgorum quoque nomen tulerunt. Neque
ratio alia requirenda cur ita Burgum suam appellarit
Pontius Paulinus conditor, cum hanc ipsam prodant
tota ejus descriptio.

Continet, atque alio resonantes murmure nervos.
Ibant Pimpliades priter, mediumque noveno
Circumsistentes unbrabant syrmate currum.
Pendet per teretes tripodas Epidaurius anguis,
Diffusus sanctum per colla salubria virus.

^a Hic et crinisatas jungebat Pegasus alas,
Portans doctiloquo facundum crure Creontem.

Ut sese junxere chori, consurgit uterque
Fratris in amplexus; sed paulo segnior Evan,
392 Dum pudet instabiles, si surgat, prodere plantas.
Tum Phœbus: Quo pergis? ait: num forte nocentes
Bacche petis Thebas? te cretus Echione nempe
Abnegat esse deum; linque iis, rogo, mœnia, linque;
Et mecum mage flecte rotas; despexit Agave
Te colere, et nosmet Niobe; riget inde superbum,
Vulnera tot patiens, quos spectat pignora ventris.
Optantemque mori gravius clementia sinit.
Parcere sæpe malum est, sensumque inferre dolori.
Ipsa autem nato occiso Pentheia mater
Amplius ut furiat, nunquid vesana futura est?
Ergo nec Aonios colles habitare valemus,
Cum patris exstincti thalamis potietur adulter,
Fratratorum, conjux genitricis habendus,
Vitricus ipse suus. Cordi est si jungere gressum,
Dicam, qua pariter sedem tellure locemus.

^b Est locus, irrigua qua rupe Garumna rotate,
Et tu, qui simili festinus in æquora lapsu
Exis, curvata Durani muscose saburra,
Jam pigrescentes sensim confunditis amnes.
Currit in adversum hic pontus, multoque recursu
Flumina quas volunt, et spernit et expedit undas.

At cum summotys lunaribus incrementis
Ipse Garumna suos in dorsa recolligit æstus,
Præcipiti fluctu raptim redit, atque videtur
In fontem jam non refluus, sed defluus ire.
Tum recipit laticem, quamvis minor ille, minore
Stagnanti de fratre suum, turgescit et ipse
Oceano, propriasque facit sibi littora ripas.
Ilos inter fluvios, uni mage proximus unde est

393 Æthera mons rumpens, alta spectabilis arce,
Plus celso habiturus heros, veruamque senatum.
Quem generis princeps Paulinus Pontius olim,
Cum Latius patriæ dominabitur, ambiat aliis
Mœnibus, et celsæ transmittit æera turres.
Quarum culminibus sedeant commune micantes
Pompa, vel auxilium; non illos machina muros
Non aries, non alta strues, vel proximus agger,
Non quæ stridentes torquet catapultæ molares,
Sed nec testudo, nec vinea, nec rota currens,
Jam positis scalis unquam quassare valebunt.

Cernere jam videor quæ sint tibi, Burge, futura.
Diceris sic; namque domus de flumine surgunt,
Splendentesque sedent per propugnacula thermæ.
Hic cum vexatur piceis aquilonibus æstus,
Scrupus asprata latrare crepidine punex

^a Rectius alii, *Hic et crinisatas*: tanquam ex ipsis
Pegasi crinibus natas.

155 ^b Topothesia confluentium Duranii et Garumnae, ubi sitam diximus Burgum in ripa Duranii

A Incipit; at fractis saliens e cautibus altum
Excutitur torrens, ipsisque aspergine tectis
Impluit, ac tollit nautas, et sæpe jocoso
Ludit naufragio; nam tempestate peracta
Destituit refluens missas in balnea classes.
Ipsa autem quantis, quibus aut sunt fulta columnis?
Cedat puniceo pretiosus livor in antro
Synnados, et Numadum qui portat eburnea saxa
Collis, et herbosis quæ vernant marmora venis.
Candentem jam nolo Paron, jam nolo Cary-ton.
Vilior est rubro quæ pendet purpura saxo.
Et ne posteritas dubitet, quis conditor exstet,
Fixus in introitu lapis est: hic nomina signat
Auctorum; sed propter aqua, et vestigia pressa

394 Quæ rapit, et fuso deterget gurgite cœnum:
B Sectilibus paries tabulis crustatus ad aurea
Tecta venit, fulvo nimis abscondenda metallo.
Nam locuples fortuna domus non passa latere,
Divitias prodit cum sic sua culinina celat.

Hæc post assurgit, duplicemque supervenit ædem
Porticus, ipsa duplex, duplici non cognita plaustro
Quarum unam molli subductam vertice curvæ
Obversis paulum respectant cornibus alæ.
Ipsa diem natum cernit sinuamine dextro,
Fronte videns medium, lævo visura cadentem.
Non perdit quidquam trino de cardine cœli,
Et totum solem lunata per atria servat.
Sacra tridentiferi Jovis hic armenta profundo
Pharnacis immergit genitor; percussa securi
Corpora cornipedum, certasque rubescere plagas
C Sanguineo de rore putes; stat vulneris horror
Verus, et occisis vivit pictura quadrigis.

Ponticus hinc rector numerosis Cyzicon armis
Claudit; at hinc sociis consul Lucullus opem fert,
Compulsusque famis discrimen summa subire,
Invidet obsesso miles Mithridaticus hosti.
Enatat hic pelagus Romani militis ardor,
Et chartam madido transportat corpore siccam.
Desuper in longum porrectis horrea tectis
Crescunt, atque amplis angustant fructibus ædes
Huc veniet calidis quantum metit Africa terris,
Quantum vel Calaber, quantum colit Apulus acer,
Quanta Leontino turgescit messis acervo,
Quantum Mygdonio committunt Gargara sulco,

395 Quantum, quæ tacitis Cererein venerata choreis
D Attica Triptolemo civi condebat Eleusin,
Cum populis hominum glandem linquentibus olim
Fulva fruge dati jam sæcula fulva perirent

Porticus ad gelidos patet hinc æstiva triones.
Hinc calor innocuus thermis hiemalibus exit,
Atque locum tempus mollit; quippe illa rigori
Pars est apta magis; nam quod fugit ora leonis;
Inde Lycaoniæ rabiem male sustinet ursæ.
Arcis at in thermas longe venit alior annis,
Et cadit in montem, patulisque canalibus actus,

sive, ut Gregorius ad hodiernum fere sonum lib.
viii nuncupat, Dorononiæ. Nunc enim Dordoniam dicunt.

Circumfert clausum cava per divortia flumen.

Occiduum ad solem, post horrea, surgit opaca
Quæ dominis hiberna domus; strepit hic bona flamma
Appositas depasta trabes; sinuat camino
Ardentis perit unda globi, fractoque flagello
Spargit a lentatum per culmina tota vaporem.
Continuata dehinc videas, quæ conditor ausus
Æmula Palladii textrina educere templis.

Hæc celsi quondam conjux veneranda Leonti,
Qua non ulla magis nurus unquam Pontia gaudet
Illustris pro sorte viri, celebrabitur æde
Vel Syrias vacuasse colus, vel serica fisa
Per cannas torsisse leves, vel stamine fulvo
Prægnantis fusi mollitum nesse metallum.
Parietibus post hinc rutilat quæ machina junctis,
Fert recutitorum primordia Judæorum.

Perpetuum pictura micat, nec tempore longo
Depretiatâ suas turpant pigmenta figuras.
Flecteris ad lævam? te porticus accipit ampla
396 Directis curvata viis; ubi margine summo
l'endet, et arctatis stat saxea silva columnis.

Alta volubilibus patet hinc cœnatio valvis.
Fusilis euripus propter; cadit unda superne
Ante fores pendente lacu, venamque secuti
Undosa inveniunt nantes cœnacula pisces.
Cominus erigitur vel prima, vel extima turris.
Mors erit hic dominis hibernum sigma locare;
Hujus conspicuo residens in culmine, sæpe
Dilectum nostris musis simul atque capellis
Aspiciam montem lauri: spatiabor in istis
Frondebibus, hic trepidam credam mihi credere

[Daphnem.

Jam si forte gradus geminam convertis ad Arcton,
Ut veias in templa dei, qui maximus ille est:
Deliciis redolent junctis apotheca penusque.
Hic multus tu frater eris Jam divide sedem,
Cessurus mihi fonte meo, quem monte fluentem
Umbrat multicavus spatioso circite fornix.
Non eget hic cultu, dedit huic natura decorem.
Nil fictum placuisse placet, non pompa per artem
Ulla, resultanti non comet malleus ictu
Saxa, nec exesum supplebunt marmora tophum.
Hic fons Castaliæ nobis vice sufficit undæ,
Cætera dives habe: colles tua jura tremiscant.

^a Per tubulos nimirum parietibus impressos, ut D
loquitur Seneca epist. 90. Atque ita legendus, intel-
ligendusque Plinius junior lib. II, epist. 17: *Adhæ-
ret dormitorium membrum, transitu in:erjacente; quod
suspensum et tubulatum, conceptum vaporem salubri
temperamento huc illuc digerit et ministrat.*

^b Ita reposui, pro *Cumas Fl. Sabini*, quod antea
legebatur. Neque dubia emendatio, cum Silvæ Papi-
nianæ lib. III argumentum sit Coma Earini: de qua
et Martialis exstat epigramma, lib. IX.

^c Sidonius Narbonem olim profectus, cum huma-
niter acceptus habitusque esset a Consentio, decre-
verat hospitii suo gratiam suis versibus rependere;
cum prior ille aliquot carminum eclogis Sidonium
provocavit. Tum ergo carmen hoc ad illum misit,
quo Narbonem mirificis laudibus, sed non alia re
magis commendat, quam quod Consentio civis no-

A Captivos hic solve tuos, et per juga Burgi
Læta relaxatæ fiant vineta catenæ.

Confirmat vocem jamjam prope sobrius istam
Silenus, pariterque chori cecinere faventes.
Nysa vale Bronio, Phœbo Parnasæ divertex.
Non illum Naxus, non istum Cyrrha requirat:

397 Sed mage perpetuo Burgus placitura petatur.

*Ecce, quoties tibi liberit pateris capacioribus hila-
rare convivium, nisi quod inter scyphos et amystidas
tuas legas. Subveneris verecundiæ meæ, si in sobrias
auris ista non venerint; nec injuria hoc ac secus atque
æquum est flagito: quandoquidem Baccho meo judi-
cium decemvirale passuro, tempestivius quam convenit
tribunal erigitur. Si quis autem carmen prolixius eate-
nus duxerit esse culpandum, quod epigrammatis exces-
serit paucitatem, istum liquido patet, neque balneas
Etrusci, neque Herculeum Surrentinum, neque^b comas
Flavii Earini, neque Tybur Vopisci, neque omnino
quidquam de Papinii nostri silvulis lectitasse: quas
omnes descriptiones vir ille præjudicatus, non
distichorum aut tetrastichorum stringit angustiis, sed
potius, ut lyricus Flaccus in artis posticæ volumine
præcipit, multis iisdemque purpureis communium pan-
nis semel inchoatas materias decenter extendit. Hæc
me ad defensionis exemplum posuisse sufficiat, ne hæc
ipsa longitudinis deprecatio longa videatur. Vale.*

B

CARMEN XXIII.

^c NARBO. AD CONSENTIUM V. C. CIVEM NARBONENSEM.

Cum jam pro meritis tuis pararem
Consenti, columen decusque morum,
398 Vestræ laudibus hospitalitatis
Cantum impendere pauperis cututæ;
Ultro in carmina tu tubam recludens,
Converso ordine, versibus citasti
Suctum ludere sic magis sodalem.
Paret musa tibi; sed impudentem
Multo cautius hinc stylum movebit.
Nam cum carmina postules diserte,
Suades scribere, sed facis tacere.
Nuper quadrupedante cum citato
Ires, ^d Phocida, Sextiasque Baias

et doctissimos tulerit, hunc ipsum ad quem
scribit, et ejus patrem: quorum utriusque meminit
lib. IX, epist. 15; ad filium autem data est epist. 4,
lib. VIII.

^d Massilium et Aquas Sextias. Massiliensium urbem
a Phocænsibus Asiæ populis conditam constat. Aliud
autem fuerunt Φωκασίς, Phocænses, a Phocæa urbe
Asiæ; aliud Φωκείς, Phocenses, a Phocide, quæ regio
fuit in Hellade. Sed multi, etiam antiqui, Phocenses
et Phocidem nuncuparunt, ex qua orti Massilienses,
vel nomina confundentes, vel historiam. Baias autem
calidas omnes a vas dicebant, ab illis Campanis
omnium, ut Eunapius scribit, toto orbe nobilissimis.
Quare Aquas Sextias, quod in iis thermæ essent, id
etiam nomen obtigit. Sextias autem a Sextio Calvino
dictas, qui primus urbem illam muro cinxit, omnes
consentiunt. Ejus porro coloniam quæ metropolis
est provinciæ II Narbonensis, egregium hoc

Illustres titulusque praelii-que
 Urbes, per duo consulum tropæa
 (Nam Martem tulit ista Julianum,
 Et Bruto duce nauticum furorem.
 Ast hæc Teutonicas cruenta pugnas,
 Erectum et Marium cadente Cimbro);
 Misisti mihi multiplex poema,
 Doctum, nobile, forte, delicatum.
 Ibant hexametri superbientes,
 Et vestigia juncta, sed minora,
 Per quinos eligi pedes ferobant.
 Misisti et triplicis metrum trochæi,
 Spondæo comitante, dactyloque,
 Dulces hendecasyllabos, tuumque
 Blando fenore Sollium ligasti.
 Usuram petimurque, reddimusque.
 Nam quod carmine pro tuo rependo,
 Ille centesima laudum tuarum est.
 Quid primum veneror, colamque pro te?
399 Ni fallor, patriam, patremque juxta.
 Qui quanquam sibi vindicare summum
 Possit jure locum, tamen necesse est
 Illam vincere, quæ parit parentes.

Salve, Narbo, potens salubritate,
 Urbe et rure simul bonus videri,
 Muris, civibus, ambitu, tabernis,
 Portis, porticibus, foro, theatro,
 Delubris, capitoliis, monetis,
 Thernis, arcubus, horreis, macellis,
 Pratis, fontibus, insulis, salinis,
 Stagnis, flumine, merce, ponte, ponto.
 Unus qui venerere jure divos,
 Lenæum, Cererem, Palem, Minervam
 Spicis, palmitibus, pascuis, trapetis.
 Solis fise viris, nec expetito
 Naturæ auxilio, procul relictis
 Promens montibus altius cacumen,
 Non te fossa patens, nec hispidarum

monimentum exstat Romæ in antiqua basi statuae.

L. ANTONIO
 EPITYNCHANO
 LICTORI DEC. CURIA
 TIÆ QUÆ SACRIS
 PUBLICIS APPARET
 QQ. COLLEGI FABRUM
 TIGNUARIORUM OSTIS
 SEVIRO AUG. IN PROVINC
 NARBONENSI COLONIA
 AQUIS SEXTIS

156 *Testulis in varios colores tinctis, quales in asarotis pavimentis, de quibus Statius in Tiburtino Vopisci, et Plinius lib. xxxvi, cap. 20: *Sosus Pergami statuit quem vocant asaroton æcon, quoniam purgamenta cæni in pavimento, quæque everri solent, veluti relicta fecerat parvis testulis tinctis in varios colores.*

^b Theodoricus junior, Theodorici Magni filius, de quo epistola 2. Gothi enim cum Ataulfo duce Gallias ingressi Narbonem quoque occupassent, inde submoti sunt a Constantio comite, anno, ut ex Orosio et Idatio colligitur, 416. Post hæc Theodoricus pater, Aquitania non contentus, Narbonem longa illa obsidione ciuit, quæ hoc loco describitur, sed repulsus

A Objectu sudium coronat agger.
 Non tu marmora, bracteam, vitrumque,
 Non testudinis Indicæ nitorem,
 Non si quas eboris trabes refractis
 Rostris Marmarici dedere barri,
 Figis mœnibus, aureasque portas
 Exornas a asaroticis lapillis.
 Sed per semirutas superbus arces,
 Ostendens veteris decus duelli,
 Quassatos geris ictibus molares,
400 Lat dandis pretiosius molares.
 Sint urbes aliæ situ minaces,
 Quas vires humiles per alta condunt,
 Et per præcipites locata cristas
 Nunquam mœnia cæsa gloriantur.

B Tu pulsate places, fidemque fortem
 Oppugnatio passa publicavit.

^b Hinc te Martius ille rector, atque
 Magno patre prior decus Getarum,
 Romanæ columen salusque gentis,
 Theodoricus amat, sibi que fidum
 Adversos probat ante per tumultus.
 Sed non hinc videre forte turpis,
 Quod te machina crebra perforavit.
 Namque in corpore fortium virorum
 Laus est amplior amplior, cicatrix.
 In castris Marathoniis merentem
 Vulnus non habuisse, grande probrum est.
 Inter Publicolas manu feroces,
 Trunco Mucius eminet lacerto.

C Vallum Cæsaris opprimente Magno,
 Inter tot facies ab hoste tutas,
 Luscus Scæva fuit magis decorus.
 Laus est ardua dura sustinere.
 Ignavis, timidus, et improbatissimus
^c Multum ringitur otiosa virtus.
 Quid quod Cæsaribus ferax creandis,
 Felix prole virum, simul dedisti
^d Natos cum genitore principantes?

est tandem a Litorio, ut dictum est in panegyrico Aviti. Demum vero junior hic Theodoricus prodita sibi per Agrippinum comitem urbe Narbonensi positus est anno, ut ex Idatio eodem patet, 462. Quare post hunc annum, sed ante 466, quo mortuus est Theodoricus, a Sidonio scriptum hoc carmen dici necesse est.

^c In aliis *ingitur*. Horatius:
 Paulum sepultæ distat inertis
 Celata virtus.

^d Carinum et Numerianum cum Caro patre. Quamquam de Cari Aug. patria nihil certi fuisse docet Vopiscus, et quod mirere, inter varias opiniones non meminit Narbonis. Sed Narbone genitum, ante Sidonium prodidere e Græcis Eusebius in Chronico, e Latinis Sextus Victor, Eutropius et Orosius. Josephus Scaliger ad Eusebium, quia Carum in Illyrico natum quidam scripserant, ut Fabius Cerilianus, ita rem componit, ut Narbonæ natum affirmet, non in Gallia, sed in Illyrico, ubi Narbonam item oppidum esse contendit nominis ejusdem. Verum Dalmatiæ oppido, quod Scaliger designat, nomen fuit non Narbona, etsi mendose ita legitur apud Ptolemæum, sed Narona, quomodo in epistola Vatinii apud Cice-

Nam quis Persidis expeditionem,

401 Aut victricia castra præteribit
Cari principis, et perambulatum
Romanis legionibus Niphalem :

Tum, cum fulmine captus imperator,
Vitam fulminibus parem peregit ?

His tu civibus, urbe, rure pollens,
• Consenti, mihi gignis alme patrem,
Illum, cui nitidi sales, rigorque
Romanus fuit Attico in lepore.

Hunc Milesius et Thales stupere
Auditum potuit, simulque Lindi est
Notus qui Cleobulus inter arces,
Et tu, qui Periandre de Corinthe es,
Et tu, quem dederat Bias Priene,
Et tu Pittace Lesbium sophistes,
Et tu, qui tetricis potens Athenis
Vincis Socraticas Solon palæstras,
Et tu Tyndareis satus Therapnis
Chilon, legifero prior Lycurgo.

Non hic si voluit, vacante cura,
Quis sit sideribus notare cursus,
Diversas Arato vias cucurrit.

Non hunc cum geometricas ad artes
Mentem composuit, sequi valebat
Euclides spatium sciens olympi.

Non hunc, si voluit rotare rhythmos,
Quidquam proposito virum morari
Chrysippus potuisset ex acervo.

Hic cum Amphionis studebat arti,
Plectro, pollice, voce, tibiaque,

402 Thrax vates, deus Arcas, atque Pæcebus,
Omni carmine post erant, et ipsas
Musas non ita musicas putares.

Hic si syrmatē cultus et cothurno,
Intrasset semel Atticum theatrum,
Cessissent Sophocles et Euripides.

Et si pulpita personare socco
Comædus voluisset, huic levato
Palmam tu digito dares, Menander.
Hic cum senipedem stylum polibat,
Smyrnææ vice doctus officinæ,
Aut cum se historiæ dabat severæ,
Primos vix poterant locos tueri
Torrens Herodotus, tonans Homerus.

Non isto potior fuisse olim,
Qui Pandioniam movebat arte
Orator caveam tumultuosus,
Seu luscum raperetur in Philippum,

ronem appellatur; itemque apud Plinium et Aethi-
cum, et in Tabula Peutingeri.

• Consentium patrem laudat a philosophicis poeti-
cisque disciplinis, tum Græcis, tum Latinis.

157 ^b Lucanum et Statium. Lucani enim uxor
fuit Polla Argentaria, et mortuo Lucano, Statii, ut
Statius ipse in Silvis docet. Quidam libri *pallidat* le-
gunt.

^c Trabæ et fastorum nomen consulatum denotat

¹ Barthius *Advers.* pag. 489 legit ex antiquo libro,
Quid Celso, Senecas loquar; fuisse enimvero præter

A Causam seu Ctesiphontis ætiteret,
Vir semper popularitate crescens,
Et justo residens in arce fandi,
Qui fabro genitore procreatus,
Oris maluit expolire limam.

Quid vos eloquii canam Latini
Arpinas, Patavine, Mantuane?
Et te, comica qui doces, Terenti?
Et te, tempore qui satus severo,
Gratios Plautæ sales lepore transis?
Et te multimoda satis verendum
Scriptorum numerositate, Varro?

403 Et te qui brevitate Crispe polles?
Et qui pro ingenio fluente nulli
Corneli Tacite es tacendus ori?

B Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis, Arbiter, colonum
Hellespontiaci parem Priapo?
Et te carmina per libidinosæ
Notum Naso tener. Tomosque missum;
Quondam Casaræ nimis puellæ
Ficto nomine subditum Corinææ.

¹ Quid celsos Senecas loquar, vel illum
Quem dat Bilbilis alta Martialem,
Terrarum indigenas Hibericarum?
Quid quos duplicibus jugata tædis
Argentaria ^b Polla dat poetas?
Quid multos varii styli retexam,
Arguti, teneri, graves, dicaces?
Si Consentius adfuit, latebant.

C Huic summi ingenii viro, simulque
Summæ nobilitatis atque formæ,
Juncta est femina, quæ domum ad mariti
Prisci ^c insignia transferens Jovini,
Implevit trabeis larem sophistæ.
Sic intra proprios tibi penates,
Consenti, patriæ decus superbum,
Fastis vivit avus, paterque libris.

Hæc per stemmata te satis potentem,
Morum culmine sed potentiozem,
Non possim merita sonare laude:
Nec si me Odrysio canens in auro,

404 Qua late trepidantibus fluentis
Cautes per Ciconum resultat Hebrus,
Princeps instituisset ille vatium,

D Cum dulces animata saxa chordæ
Ferrent per Rhodopen trahente cantu,
Et versa vice fontibus ligatis,
Terras currere cogere anhelas.

Fl. Valentis Jovini, quem Lupicino collega sub Val-
entiniano seniore gessit, cum equitum magister esset
per Gallias, et Alamannos ingenti strage in Catalaunis
profligasset, ut Marcellinus narrat l. xxvii. De quo
etiam scribit Flodoardus i Historiæ 6, et antiquos
versus profert a Jovino positos in S. Agricolaæ basi-
lica quam Remis fundarat. Hujus itaque filiam Con-
sentio seniori nuptam ait. Quæ vero sequuntur, de
juniore Consentio, ad quem scribit, capi debent.

Cornelium, et alios Celsi nomine celebres. — Bau-
nus Sirmond. editor, præfat. ad tom. I, § 11.

Nec non Ismara solibus paterent,
Aurita chelyn expetente silva,
Et nulli resolubiles calori
Corvata ruerent nives ab Ossa,
Stantem aut Strymona Bistonas viderent,
Cum cormen rapidus latex sitiret.
Nec si Peliaco datus bimembri
Ad Centaurica plectra constitissem,
Hinnitum duplicis timens magistri.
Nec si me docuisset ille fari,
Jussus pascere qui gregem est clientis,
Amphrysi ad fluvium, deus bubulcus,
Quod ferrugineos Cyclopas arcu
Stravit sub Liparensibus caminis,
Vibrans plus grave fulmen in sagitta.

Jam primo tenero calentem ab ortu,
Excepere sinu novem sorores,
Et te de genitrice vagientem.
Texerunt vitreae vado Hippocrenes.
Tunc hac mersus aqua loquacis undæ,
Pro fluctu mage litteras bibisti.
Tunc tu jam puer aptior magistro,
Quidquid rhetoricæ institutionis,
405 Quidquid grammaticalis aut palæstræ est,
Sicut jam tener hauseras, vorasti.
Et jam te aula tulit, a piusque princeps
Inter conspicuos statim locavit,
Consistoria quos habent, tribunos:
Namque et purpureus in arce regni
Præesse officiis tuis solebat,
Mores nobilitate quod merebant.
Tantum culminis et decus stupendum
Scripti annalibus indicant honores.
Illic tu militiam secutus amplam,
Castrensem licet ampliare censum
Per suffragia justa debuisses.
Solemnis tamen abstinens lucelli,
Fama plus locuples dum redisti,
Solum quod dederas tuum putando.
Tum si forte fuit quod imperator

^a Plac. Valentinianus, a quo tribunus et notarius in consistorio Consentium creatus est. In consistorio enim principis militabant tribuni et notarii. l. 2 cod. Theod. de Primicerio et notariis. Inscriptio statuæ Petronii Maximi, PRIMÆVUS IN CONSISTORIO SACRO TRIBUNUS ET NOTARIUS MERUIT.

^b Theodosii junioris Aug. filiam Eudoxiam duxerat Valentinianus. Ad Theodosium ergo in Oriente legatum a Valentiniano Consentium ait, et idoneum fuisse qui ad Francos item, Persas, Vandalos aliosque reges mitteretur.

^c Nobilium pantomimorum nomina; quorum alterum, id est Caramallum, laudat etiam Aristænetus epistola 26, et Leontius Scholasticus lib. iv Anthologie 25. Pantomimi, ὀρχηστῆραι, ore tacito gestibus omnia explicabant. Cassiodorus lib. iv: *Orchestarum loquacissimæ manus, linguosi digiti, silentium*

^d Hadrianus Valesius, *Rer. Francic.* lib. v, pag. 221, non *Tunecrum*, flumen omnibus, ut ipse ait, geographis et historicis ignotum, sed *Vicrum* legit. « Est autem *Vicer*, inquit, Franciæ transrhenanæ amnis, opidum sui nominis attingens, vulgo Zuiderseum, hoc

A ^b Eoas soceri venire in aures
Fido interprete vellet et perito,
Te commercia duplicis loquelæ
Doctum solvere protinus legebat.
O, sodes, quoties tibi loquenti
Byzantina sophos dedere regna?
Et te seu latialiter sonantem,
Tanquam Romulea satum suburra,
Seu linguæ Argolicæ rotunditate
Undantem, Marathone ceu creatum:
Plaudentes stupere Bosphorani,
Mirati minus Atticos alumnos.
Hinc si fœdera solverentur orbis,
406 Pacem te medio darent feroces
Chunus, Sauromates, Getes, Gelonus.

B Tu ¹ Tunecrum, et Vachalim, Visurgin, Albin,
Francorum et penitissimas paludes
Intrares, venerantibus Sicambri,
Solis moribus inter arma tutus.
Tu Mœotida, Caspiasque portas,
Tu fluxis equitata Ractra Parthis
Constans intrepidusque sic adires,
Ut fastu posito tumentis aulae,
Qui supra satrapas sedet tyrannus,
Ructans semideum propinquitates,
Lunatum tibi flecteret tiamam.
Tu si publica fata non vetarent
Ut Byrsam peteres, vel Africanæ
Telluris Tanaiticum rebellem:
Confestim posito furore Martis,

C Post piratica damna destituaret
Plenas mercibus institor carinas;
Et per te bene pace restituta,
Non ultra mihi bella navigarent.
Jam si seria forte terminantem
Te spectacula ceperant theatri,
Pallebat chorus omnis histrionum,
Tanquam si Arcitenens, novemque Musæ
Propter pulpita iudices sederent.
Coram te ^e Caramalus, aut Phabaton

clamosus, expositio tacita; et incertus auctor de Pantomimo:

Tot linguæ quot membra viro: mirabilis ars est,
Quæ facit articulos ore silente loqui.

Artis auctores Romæ, Augusti temporibus, Pylades et Bathyllus. Nam cum veteres ipsi canerent et saltarent, hi chorum et fistulam sibi præcinere fecerunt, ut tradunt Lucianus *Περὶ ὀρχήσεως*, Eusebius in Chronico, Zosimus lib. 1, et alii. Pantomimorum autem tot erant argumenta quot fabulæ poetarum; nulla enim erat quam non repræsentarent. Itaque Sidonius multas hoc loco recenset; longe plures Lucianus dialogo suprascripto. Cyprianus de spectaculis: *Nulla enim obscenis motibus membra distorquens desaltavit Græcæ libidinis fabulam.*

est paludem Austrinam, dictum; quem a Claudio Ptolemæo in Germaniam inter Rhenum et flumen Amisium positum, vitio exemplarium Vidrum pro Vicro appellari, et hodieque Vectum vocari animadverto.) — BAUNIUS l. c.

Clauis faucibus, et loquente gestu,
Nutu, crure, genu, manu, rotatu,
Toto in schemate vel semel latebit.

407 Sive Ætias, et suos Jason
Inducuntur ibi, ferusque Phasis,
Quis jactos super arva Colcha dentes
Expavit, fruticante cum duello
Spicis spicula mixta fluctuant.
Sive prandia quis refert Thyestæ
Seu vestros Philomela torva plactus,
Discerptum aut puerum, cibumque factum
Jamjam conjugis innocentioris.
Seu raptus Tyrios, Jovemque taurum
Spreto fulmine fronte plus timendum.
Seu turris Danae refertur illic,
Cum multum pluvio rigata censu est,
Dans plus aurea furta quam metalla.
Seu Lædam quis agit, Phrygemque ephebum
Aptans ad cyathos, facit tonanti
Succo nectaris esse dulciorem.
Seu Martem simulat modo in catenas
Missum Lemniacas, modo aut repulso
Formam imponit apri, caputque setis.
Et tergum asperat, hispidisque malis
Læve incurvat ebur, vel ille fingit

^a Circensium Plac. Valentiniani nummum vidimus cum Vicennialium ejus nota. Sed ii publici et solemnnes ludi erant, hi vero privati; sicut privatium Elagabali spectaculum, **158** in quo Lampridius narrat junxisse illum camelos quaternos ad currus in circo. In publicis agitare solebant promiscui aurigæ factionum circensium; in privatis nobiles pleurumque ac principes ipsi exercebantur, ut hoc loco juvenes aulici.

^b Sortes in circo ad electionem ducebantur, tum loci, tum quadrigarum. De quadrigarum electione Symmachus testatur, lib. x, 22. *Malo*, inquit, *fremiturum Murtiæ vallis exponere, atque illam quadrigarum distributionem, in qua sibi cum fortunatus videretur cui electionem mox urna tribuebat par vel potior erat, quem sors fecisset extremum. Quoties sequenti primus invidit? Dubia est enim optio, cum de similibus judicatur.* Ubi aperte optionem sorte datam dicit; sed quadrigas a Theodosio missas adeo præstantes omnes fuisse, ut sors primo nihil conferre videretur, cum illa ambiguum redderet optionem. Sed quadrigarum electio non semper fuit in usu; loci nunquam omnia. Nam apud Homerum Iliad. 23, Sophoclem in Electra, Statium Thebaidos vi, quia Heroës antiqui suos ipsi currus agitant, solius loci sit sortitio. Item apud Virgilium in ludrico navali Æneidos v, *Tum loca sorte legunt.* Loca autem hæc in circo erant ostia ipsa et carceres equorum: ita ut primus, aut secundus locus, nihil aliud fuerit, quam primum aut secundum ostium. Consentius ergo, quem primum urna vocarat, et axem, hoc e-^t quadrigas eligit, et primum ostium ingreditur: post eum reliqui alia deinceps suo quisque ordine. Cur autem in capiendis locis sors adhiberetur causam innuit, non explicat Donatus ad Virgili verba, quæ proxime citavimus: *Non est, ait, idem labor in singulis locis; et inde sors adhibetur, ut fieri consuevit in circo, ne sit in ordinatione contentio.* Cur enim non idem est labor? Ideo nimirum, quia non idem erat a singulis ostiis ad metam spatium: sed a primo rectum ac brevissimum ab ultimo longissimum. Quare quo quis remotior a primo cursu inibat, hoc longiore spatio ferebatur, et visæ ac laboris plus habebat. Ex quo etiam patet, cur in D. oculis agitatoris laude ponat vetus in cripto, quod SUMMA QUÆ-

A Hirtam dorsa feram, repan:ia tela
Attritu assiduo cacuminantem.
Seu Perseia virgo vindicata
Illic luditur harpe conjugali,
Seu quod carmiuis atque fabularum
Clausa ad Pergama dat hilustre bellum.
Quid dicam citharistrias, choraules,
Mimos, schœnobatas, gelasianos,
408 Cannas, plectra, jocos, palem, rudentem,
Coram te trepidanter explicare?
Nam ^a Circensibus ipse quanta ludis
Victor gesseris intonante Roma,
Lætam par fuit exarare musam.

Janus forte suas bifrons calendas,
Anni tempora circinante Phœbo,
B Sumendas referebat ad curules.
Mos est Cæsaris hic die bis uno
(Privatos vocitant) parare ludos.
Tunc cœtus juvenum, sed aulicorum,
Elei simulacra torva campi
Exercet spatiantibus quadrigis.
Et ^b jam te urna petit, cietque raucæ
Acclamatio sibilans coronæ.
Tum qua est ^c janua, consulumque sedes,

DRIGA, ET OSTIO QUARTO MISSUS VICERIT. Nam cum quaterni fere agitare solerent, quatuor tantum primis ostiis utebantur. Unde qui quarto exibat, is summa et ultima quadriga certabat, cujus difficillima erat victoria. Quo etiam sensu dictum sit ab Ovidio in Amorum, 2:

Hoc mihi contingat: sacro de carcere missis
Insistam forti mente vehendus equis.

Idem enim est ac si dicat: Te favente non dubitem vel e sacro, id est ultimo sextoque ostio missus certamen inire, ac palmam sperare.

159 ^a In prima circi fronte janua erat qua ingressus in circum. Januæ latera hinc inde septa carceribus, senis utrinque, quos cryptas vocat, quod absidati essent, pariete in quo carceres erant in fornices inflexo, atque ut loquitur ipse, fornicato. Dicebantur et portæ, januæ, ostia circi, quoniam his ostiis ad cursum mittebantur equi; ut contra, carceres dictos docuit Varro, quod iis coerceantur, ne inde exeant, priusquam mittat magistratus. Portas vocat P. Victor, cum ait circi maximi duodecim portas fuisse. Januas auctor epistolæ de viro perfecto inter pseudepigrapha Hieronymi: *Adhuc, inquit, prior illa astat in januis, cui æque sua spatia debentur;* et Paulinus epist. 2: *Non decurus stadii, sed ingressus; nec ut meta, sed janua est.* Eodemque modo θύρας Græci. Glossæ nostræ: *Carceres, θύραι ἰπποδρόμου.* Πύλας Himerius: *ἐκ πολλῶν εἰς ἑκάστην δρόμον ἰθύναι.* Ostia Senator lib. iii, 51. *Bissenæ ostia ad duodecim signa posuerunt;* et sine controversia Ausonius in epistola ad Ursulum, senarium numerum significans:

Ostia quot pro parte aperit striden ia circus,
Excepto medium quod patet in stadium.

De his enim carcerum ostiis loquitur, non de januis, quas per circi ambitum sibi fingunt interpretes doctissimi. Ostia enim carcerum, ut dictum est, in circo maximo fuerunt omnino 12, sed sena utrinque, quod pro parte dixit Ausonius. Septimum autem ostium quod excipit, ipsa est circi janua, quæ in medio carcerum posita, in mediam circi latitudinem patebat. Supra januam porro, consulum sedes, aliorumve magistratum qui ludis præsidebant. Nam ut consulum sedes hic dicitur, sic *Prætorum sedes* Suetonio, Ne:onis 12,

Ambit quam paries utrinque senis.
Cryptis, carceribusque fornicatus,
Uno e quattuor axe forte lecto,
Curvas ingrederis premens habenas.
Id collega tuus, simulque vobis
Pars adversa facit : ^a micant colores,
Albus, vel Venetus, virens, rubensque :
Vestrae insignia, continent ministri
Ora, et lora manus, jubasque tortas
Cogunt flexilibus latere nodis,
Hortanturque obiter, juvantque blandis
Ultro plausibus, et voluptuosum
Dictant quadrupedantibus furorem,
Illi ad claustra fremunt, repagulisque

409 Incumbunt simul, ac per obseratas
Transfumant tabulas, et ante cursum
Campus flatibus occupatur absens.
Impellunt, trepidant, trabunt, repugnant,
Ardescunt, saliunt, timent, timentur,
Nec gressum cohibent, sed inquieto
Duratum pedo stipitem flagellant.

^b Tandem murmure buccinae strepentis,
Suspensas tubicen vocans quadrigas,
Effundit celeres in arva currus.

et praetoris tribunal eidem, Augusti 45. De qua et Livius lib. XLV : *Ludorum Romanorum die, C. Licinio consuli ad quadrigas mittendas descendenti tabellarius reddidisse laureatas litteras dicitur.*

^a Circi factiones tunicarum coloribus distinctae. Erat enim factio albata, russata, prasina, veneta : quomodo nominantur in Dioclis inscriptione : *Οι λευκή, και πυρρόα σκευή χρώμιοι, και τη πρασίνων, και ουνετιων a Dione; βενέτων, πρασίνων, ρουσιών, λευκών, μίρη και δήμοι*, in Anthologia epigrammatum Graecorum. Ab his diversorum colorum tunicis, ut Plinius junior vocat (στολάς Dio, *πέπλους* vetus epigramma) discolor agmen agitatorum dicitur Ovidio. Utebanturque ut hinc liquet, non solum in publicis ludis, verum etiam in privatis : quod et Commodi atque Heliogabali exempla docent, qui prasino domi aurigantes usi memorantur.

Effossa est paucis ab hinc annis, cum Romae essemus, via Praenestina, tertio ab Urbe lapide, vetus altera duplex inscriptio, quae Polynici et Tatiani filii agitatorum in singulis factionibus palmas enumerat, **160** senis versibus Graecis adjectis, quorum duo tantum primi restant incolumes. Sic enim habent :

M. AUR. POLYNICES NAT. VER
NA. QUI VIXIT ANN. XXIX. MENS
IX. DIEBUS V. QUI VICIT PALMAS
N. DCCXXXIX. SIC. IN RUSSEO N
DCLV. IN PRASINO LV. IN VENE
TO XII. IN ALBO N. XVII. PRÆ
MIA XXXX. N. III. XXX. XXVI. PU
RA. N. XI. OCTOJUG. N. VIII. DEC. N
VIII. SEJUG. N. III.

Pari jugo cum superiore.

M. AUR. MOLLICIUS TATIANUS
NAT. ONE VERNA QUI VIXIT ANN
XX. MENS. VIII. DIEBUS VII. QUI
VIC. PALMAS N. CXXV. SIC. IN RUS
SEO LXXXVIII. IN PRASINO XXIII.
IN VENETO N. V. IN ALBO N. VII.
PRÆMIA XXX. N. II.

Θρήνη πάτηρ Ῥώμη κλυτὸς ἠνίοχος Πολυνείκης
Γιὲ δύο μάκαριν (sic) Τατεκόν τε κάσιν.

A Non sic fulminis impetus trisulci,
Non pulsa Scythico sagitta nervo,
Non sulcus rapide cadentis astri,
Non fundis Balearibus rotata
Unquam sic liquidos poli meatus
Rupit plumbea glandium procella
Cedit terra rotis, et orbitarum
Moto pulvere sordidatur aer.
Instant verberibus simul regentes,
Jamque et pectora prona de covinno
Extensi rapiuntur, et jugales
Trans armos feriunt, vacante tergo :
Nec cernas cito, cernuos magistros
Temones mage sufferant, an axes,
Jam vos ex oculis velut volantes,

B ^c Consumpto spatio patientiore,
Campus clauserat arctus arte factus :
Per quem longam, humilem, duplamque muro
Euripus sibi machinam retendit.

^d Ut meta ulterior remisit omnes,

410 Fit collega tuus prior duobus,
Qui te transierant ; ita ipse quartus
Gyri conditione tum fuisti.

• Curæ est id mediis, ut ille primus

^b Mittendis quadrigis signum dabat magistratus, prolatoque signo, carceres illico simul omnes pandebantur. Id signum Romæ projecta mappa dari mos fuit. At Sidonius mappa ommissa, quæ in privatis fortasse ludis locum non habuit, solius tubæ meminit quæ mappam sequebatur : quam solam norant a-tiqui. Sophocles : *χαλκῆς ὑπαὶ σάλπηγγος ἦσαν*. Virgilius,

Inde ubi clara dedit sonitum tuba.

Statius,

Insonuit contra Tyrrhenum murmur.

• Circo figura eadem quæ obelisco jacenti. Itaque prima sui parte qua cursum inibant, latior erat, spatium a carceribus ipsis paulatim decrescente ; circi porro longitudo bifariam, septo seu pariete intersecto, in æqua utrinque latera dividebatur, hinc dextrum, illinc lævum, dextris lævisque ostiis oppositum. Per hæc autem laterum spatia procurrebat Euripus, structillis aquæ fossa per circi gyrum acta, excepta ea parte qua carceres erant, ut describit Dionysius Halicarnassæus lib. III.

^d Meta enim duplex fuit. Ulterior in imo circo, quam anteriorem dixit Statius, *τοχάτην στήλην* Sophocles ; altera ceterior, in prima ejus fronte, non longe ab ostiis : primas metas **161** appellat Tertullianus. Inter utrasque paries ille porrectus qui circi latera dirimebat. Ad primam metam curriculum spatia incipiebant et desinebant, ad ultimam flectebantur ; ideo Græci a flexu illo *καμπτήρα* vocarunt, *campterem* Pacuvius in *Atalanta*. Sidonius ergo totam Consentiani certaminis scenam hoc modo designat. A primo, inquit, flexu Consentii socius omnes anteibat, proximi ab eo adversarius uterque ; tum denique Consentius ipse et primo postremus ; sed equos studio inhiens, ac septimo spatio integros reservans. Hoc ordine secundum, tertium, quartum spatium peregerat. Quinto curriculo socius ille fessis equis cursum avertit, ac primum locum cessit adversariis. Qui sextum jam spatium emensi, palmæ proximi videbantur, cum subito citatis equis Consentius ambo antevertit, et septimo spatio victor evasit.

• Cum in circo initium currendi ducerent a dextro

Pressus dexteriore concitatu,
Partem si patefecerit sinistram,
Totas ad podium ferens habenas,
Curru prætereatur intus acto.
Tu conamine duplicatus ipso
Stringis a quadrijugos, et arte summa
In gyrum bene septimum reservas.
Instabant alii manu atque voce,
Passim et deciduis in arva guttis
Rectorum, alipedumque sudor ibat.
Raucus corda ferit fragor faventum,
Atque ipsis pariter viris equisque
Fit cursu calor, et timore frigus.
Itur sic semel, itur et secundo,
Est sic tertius, atque quartus orbis.
Quinto circite, non valens sequentum
Pondus ferre prior, retorquet axem,
Quod velocibus imperans quadrigis,
Exhaustos sibi senserat jugales.
Jam sexto reditu perexplicato
Jamque et præmia flagitante vulgo,
Pars contraria nil timens tuam vim
Securas prior orbitas terebat;
Tensis cum subito sinu lupatis,
Tensis pectoribus, pede ante fixo,
Quantum auriga suos solebat ille
411 Raptans OEnomaum tremente Pisa,
Tantum tu rapidos teris jugales.

Hic ^b compendia flexuosa metæ
Unus dum premit, incitatus a te

ejus latere, seu dextra serie carcerum, hinc flebat ut
currentibus aurigis ad lævam semper essent metæ, C
ad quas, et secundum quas decurrebant: ad dextram
podium et cunei spectatorum. Quare cursus sinisterr
interior ac brevior erat, dexter exterior, longior
isque anfractus. Atque hoc sensu poetæ dextram in
bis ludis perpetuo damnant. Virgilius:

Quo tantum mihi dexter abis?

Statius:

Spargitur in gyros, dexterque exerrat Arion.
et Consentii adversarij Sidonio:
Dexter sub cuneis nimis cucurrit.

Qui ergo cursu antecedit, si quando ad podium et
cuneos, hoc est ad dextram dellectat, tum curæ, in-
quit, est sequenti æmulo, ut introrsum parte sinistra
succedat et prætervehatur. Quomodo Consentius,
cum adversariis suis posterior esset, utrumque tan-
dem præteriit, et Menelaum Antilochus Homeri, et
Gyam Maronis Cleanthus. Quo spectant et illa, ^D
Successit et vicit, in Dioctis inscriptione.

* Septem gyris circi agon peragebatur; et qui
septimo præibat victor erat, quamvis prioribus ces-
sisset. Quare artis erat lentius principio currere ne
equorum vires ante septimum spatium exhaurirentur.
Iliac laudatur ab Ausonio Phosphorus equus Valen-
tiani:

Improperanter agens primos a carcere cursus.

At contra, Siliij Cyrenus ab iis jure damnatur, *quæ*
interior cura et prudentia circi altior, quod primo cer-
tamine habenas effunderet. Quo factum ut lassatis
equis mox præteriretur, sicut hic Consentii collega
cedere coactus,

Quod velocibus imperans quadrigis,
Exhaustos sibi senserat jugales.

A Elatas semel impetu quadrigas
Juncto non valuit plicare gyro.
Quem tu, quod sine lege præteriret,
Transisti remanens, ab arte restans,
Alter dum popularitate gaudet,
Dexter sub cuneis nimis cucurrit.
Hunc, dum obliquat iter, diuque lentus
Sero cornipedes citat flagello,
Tortum tramite transis ipse recto.
Illic te incautius assecutus hostis,
Sperans anticipasse jam priorem,
Transversum venit impudens in axem.
Incurvantur equi, proterva crurum
Intrat turba rotas, quaterque terni
Arctantur radii, repleta donec

B Intervals crepent, volubilisque
Frangat margo pedes: ibi ipse quintus
Curru præcipitatus obruente,
Montem multiplici facit ruina,
Turpans prociduum cruore frontem.
Miscet cuncta fragor resuscitatus,
Quantum non cyparissifer Lycæus,
Quantum non nemorosa tollit Ossa,
Crebras irrequieta per procellas:
Quantum nec reboant volutæ ab austro
Doris, Trinacris, aut voraginoso
412 Quæ vallat sale Bosphorum Propontis.
Hic mox præcipit æquus imperator,
Palinis c serica, torquibus coronas
Conjungi, et meritum remunerari,

^b Præcipuus agitatorum labor et industria, metam
apte circumflectere, quod est *τὸ περὶ τέρματ' ἐπιστάμεν*
Homero. Artis caput, *INFERIUS FLECTERE*, non spa-
tioso, sed breviori gyro, et proximo metæ: quod
adversarius iste Consentii ab eo incitatus præstare
non potuit. Ovidius.

162 Me miserum! metam spatioso circuit orbe.
Quid facis? admoto proximus axe subi.

Silius Italicus:

Non unquam effusus sinebat devium axem,
Sed lævo interior stringebat tramite metam.

Et pulchre Seneca eo spectans, de Tranquillitate
animi 11: *Non in cursu tantum circique certamine,*
sed in his spatiis vitæ interiori flectendum est, ET ME-
TAM VITARE, ne ad eam hærent, currumve frange-
rent in occursum. Unde evitata rotis meta dicitur Ho-
ratio. Theocritus in Heraclisco.

Ἴππους δ' ἐξέλασθαι ὑφ' ἄρματι καὶ περὶ νόσσην
Ἀσφαλῆως ἀμπτουτα τροχῶ σὺργγα φυλάξει.

Homerus in Nestoris ad Antilochum proreptico:

λίθου δ' ἀλλέσθαι ἱκαυρῶν,
Μήπω Ἴππους τε τρώης, κατὰ θ' ἄρματα ἄρης.

Et huc pariter alludens Cicero pro Cælio: *In hoc,*
inquit, flexu quasi ætatis, summa adolescentis paulum
hæsit ad metas notitia nova mulieris.

^c Victoria circensis præmia, palmæ et coronæ;
quibus interdum honoris causa fasciolæ, seu lem-
nisci, e serico vel auro addebantur: unde lemniscatæ
coronæ, aut palmæ dicebantur. De coronis Plinius
lib. xxi: *Accesserunt et lemnisci, quos adjici ipsorum*
coronarum honor erat, propter Etruscas, quibus jungi
nisi aurei non debebant. De palma Ausonius Pau-
linus:

Et quæ jam dudum tibi palma poetica pollet.
Lemnisco ornata est, quo mea palma caret.

Victis ^a ire jubens, satis pudendis,
Villis versicoloribus tapetas.

^b Jam vero juvenilibus peractis
Quem te præbueris sequente in ævo,
Intra ^c aulam soceri mei expetitus
Curam cum moderatus es palati,
Chartis posterioribus loquemur,
Si plus temporibus vacat futuris.
Nunc ^d quam diximus hospitalitatem,
Paucis personet obsequens Thalia.

O dulcis domus, o pii penates!
Quos res difficilis sibi que discors,
Libertas simul excolit pudorque.
O convivia, fabulæ, libelli,
Risus, serietas, dicacitates,
Occursus, comitatus unus idem!
Seu delubra Dei colenda nobis,
Sive ad pontificem gradus f. rendi,
Sive ad culmina Marcii Myronis,
Tecta illustria seu videnda Livi:
Sive ad doctiloqui Leonis ædes,
Quo bis sex tabulas docente juris,
Ultero Claudius Appius taceret,
Claro obscurior in decemviratu.
At si dicat epos, metrumque rhythmis.
Flectat comicis, tonante plectro,
413 Mordacem faciat silere Flaccum;
Quamvis post satiras lyramque tendat
Ille ad Pindaricum volare cycnum.

Seu nos, Magne, tuus favor tenebat,
Multis prædite dotibus virorum,
Forma, nobilitate, mente, censu.
Cujus si varios eam per actus:
Centum et ferrea lasset ora laude.
Constans, ingeniosus, efficaxque,
Prudens arbiter, optimus propinquus,
Nil fraudans genii sibi vel ulli,
Personas, loca tempus intuendo.

Seu nos atria vestra continebant,
Marcelline meus, perite legum;

^a Non solum victori, sed victis etiam præmium aliquod solatii causa dari mos fuit. Ambrosius l. b. 1 de Pœnitentia, cap. 3: *Nam sæpe in hoc athletarum sæculari certamine etiam victos quorum fuerint certamina probata, vulgus hominum cum victoribus coronare consuevit, maxime quos viderit, aut forte dolo aut fraude exclusos victoria.* Ita fingunt in certaminibus suis Homerus, Virgilius, Statius, Silius. Et scenicis ludis Julii Cæsaris, in quibus Laberius et Publius Syrus mimorum poetæ certarunt, cum superatus esset Laberius, Cæsar Syro victori palmam, victo annulum dedit, ut est apud Macrobius lib. II Saturnalium 7.

^b Juvenili ætate. Plane quod sequitur, *sequente in ævo*, satis hanc interpretationem confirmat, doctissimorumque virorum errore redarguit, qui Juvenales ludos hoc loco suspicati sunt; cum meminisse præterea debuerint Juvenalia diversi a circensibus generis ludos fuisse. Juvenalia ergo Sidonio dicuntur juvenilia, juvenilis ætatis studia. Utrumque enim promiscue scribebant antiquarii; et apud Sidonium ipsum lib. 1, epist. 2, *juvenali rubore*, non juvenili; lib. IV, 13, *juvenali sanitate*; **163** lib. IX, 6, *facilitate juvenali* scriptum est in libris plerisque.

A Qui verax nimis, et nimis severus,
Asper crederis esse nescienti;
At si te bene quispiam probavit,
Noscit quid velit ipse judicare.
Nam nunquam metuis loqui quod æquum est,
Si te Sylla premat, ferusque Carbo;
Si tristes Marii, trucesque Cinnæ,
Et si forte tuum caput latusque
Circumstent gladii triumvirales.

Seu nos Limpidii lares habebant,
Civis magnifici, virique summi,
Fraternam bene regulato sequentis;
Seu nos eximii simul tenebat
Nectens officiositas Marini,
Cujus sedulitas sodalitasque

B Æterna mihi laude sunt colendæ;
414 Seu quoscunque alios videre fratres
Cordi utriusque fuit, quibus vacasse
Laudandam reor occupationem.
Horum nomina cum referre versu
Affectus cupiat, metrum recusat.

Hinc nos ad propriam domum vocabas,
Cum mane exierat novum, et calescens
Horam sol dabat alteram secundam.
Hic promens teretes pifas trochosque,
Hic talos crepitantibus fritillis,
Nos ad verbera tractuum struentes,
Tanquam Naupliades repertor artis,
Gaudebas hilarem ciere rixam.
Hinc ad balnea non Neroniana,

C Nec quæ Agrippa dedit, vel ille cuius
Bustum Dalmaticæ vident Salonæ:
Ad thermas tamen ire sed libebat,
Privato bene præbitis pudori.
Post quas nos tua pocula, et tuarum
Musarum medius torus tenebat:
Quales nec statuas imaginesque,
Ære, aut marmoribus, coloribusque
Mentor, Praxiteles, Scopas dederunt:
Quantas nec Polycletus ipse finxit,

^c Aviti imperatoris, cujus curam palatii gessit Consentius, ut Equitius olim Valentis, Constantius Honorii, Aetius Joannis. Quo munere quiungebantur, curopalatae postea summa cum auctoritate dicti sunt in aula Orientis, τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ὑπεκτείνοντες, ut scribit Evagrius lib. V, 1, et in Francia majores domus. Fredegarius: *Waradonem in Ebroini locum majorem domus constituerunt. Erat Waradoni filius, qui vice patris curam palatii gerebat, nomine Gislemarus.*

^d Hæc enim illi, ut præfatus est, scribendi carminis fuit occasio. Laudibus porro Consentii more suo amicorum elogium breviter adjungit, clarorum civium Narbonensium. Inter quos Leo, Magnus et Marcellinus, ex aliis locis noti sunt; Myronis, Lympidii et Marini, nunc primum nomina celebrantur. Itemque Livii insignis ejus ævi poetæ, quem laudat etiam auctor vitæ Hilarii Arelatensis, cum Hilarii eloquentiam peritissimis ait tunc temporis auctoribus sæculi desperationem intulisse. *In tantum, inquit, ut hujus temporibus Livius poeta et auctor insignis publice proclamaret: Si Augustinus post Hilarium fuisset, judicaretur inferior.*

Nec sit Phidiaco figura cœlo.

Sed jam te veniam loquacitati
Quingenti hendecasyllabi precantur.
Tantum, et si placeat, poema longum est.
Jam jam sufficit, ipse et impeditis,
Multum in carmine perlegens amicum,
Dormitantibus otiosiore.

415 CARMEN XXIV.

* PROPemptICON AD LIBELLUM.

Egressus foribus meis, libelle,
Hanc servare viam precor memento,
Quæ nostros bene ducit ad sodales,
Quorum nomina sedulus notavi.
Antiquus tibi nec teratur agger,
Cujus per spatium satis vetustis
Nomen ^b Cæsareum viret columnis.
Sed sensim gradere, ut moras habendo
Affectum veterem noves amicis.
^c Ac primum Domiti larem severi
Intrabis, trepidantibus cæmenis :
Tam censorius haud fuit vel ille,
Quem risisso semel ferunt in ævo.
Sed gaudere potes rigore docto :
Hic si te probat, omnibus placebis,
Hinc te suscipiet benigna Brivas,
Sancti quæ fovet ossa Juliani :
Quæ dum mortua mortuis putantur,

* Propempticum carmen dixit, quo librum emittit, abeunteque per omnia amicorum domicilia Narbonem usque prosequitur. Hoc enim Græcis est *προπίμπειν*. Tale olim fuit propempticum Pollionis, quod Helvius Cinna scripserat, teste Charisio, et propempticum Ampelii ab Himerio editum. Tale et Metii Celeris propempticum, quod legitur apud Statium lib. III Silvarum.

^b In codice Theodosiano, de itinere muniendo l. 6 : *Absit ut nos instructionem viæ publicæ et pontium, stratarumque operam, titulis magnorum principum dedicatam, inter sordida munera muneremus.* Lapides seu columnæ quæ in viis publicis millia passuum notabant, aliæ solos miliarium numeros habebant, aliæ titulos etiam et nomina principum, per quos vel quorum ævo viæ resectæ restitutæque fuerant. Hujus generis illam, quam Savaro in originibus Claromontanis edidit, e via militari eruta, quæ Augustonemeto Arvernorum Lugdunum olim ducebat :

TI. CLAUD. DRUSI F.
CÆSAR. AUG. GER.
PONT. MAX. TRIB.
POTEST. V. IMP. XI.
PP. COS. III. DES. IV.
AUG. M. P. XXI.

164 Et hæc altera in finibus Arvernorum Gabalorumque, ante aliquot annos effossa, quæ lucem nondum vidit, sed mendosa, vereor, ad nos pervenit.

IMP. CÆS.
M. CAS. LAT.
POSTUMO
P. F. AUG. COS.
M. P. GABALL. V.

^a Hic Sidonii locus illustratur in *Mémoires de l'Acad. des Inscriptions*. tom. III, pag. 260, dans l'*Hist.*

^b Hadrianus Valesius in *Not. Galliar.* pag. 544, ait,

PATROL. LVIII.

A Vivens e tumulo micat potestas.
Hinc jam dexteriora carpis arva,
Emensusque jugum die sub uno,
Flavum crastinus aspicias Triobrem.
Tum terram Gabalum satis nivosem,
Et quantum indigenæ volunt putari,
416 Sublimem in puteo videbis urbem.

Hinc te temporis ad mei Laconas
Justinum rapies, suumque fratrem,
Quorum notus amor per orbis ora
Calcat Pirithoumque, Theseumque,
Et fidum rabidi sodalem Orestæ.

Horum cum fueris sinu receptus,
Ibis ¹ Trevidon, et calumniosis,
Vicinum nimis heu jugum Rutenis.

B Hic docti invenies patrem Tonanti,
Rectorem columenque Galliarum,
Prisci Ferreolum parem Syagri :
Conjux Papianilla quem pudico
Curas participans juvat labore,
Qualis nec Tanaquil fuit, nec illa
Quam tu, Tricipitine, procreasti,
Qualis nec Phrygiæ dicata Vestæ,
Quæ contra satis Albulam tumentem
Duxit virgineo ratem capillo.

Hinc te Lesora, Caucasum Scytharum
Vincens, aspiciet, citusque Tarnis
Limosum et ² solido sapore pressum

Prior millia passuum ab Augustonemeto numerat : posterior a Gabalis, quos inferior ætas ad morem hodiernum deflectens, Gebaldanenses appellavit, ut in Joannis 8 epistolis videre est.

^c Libello suo decem stativa mansionesque designat. Primam Domitii Grammatici, ad quem epist. 2, lib. II. Secundam Brivatem, quæ hodie duplex est : nova nobili Canonicorum collegio clara, et vetus quam vocant, de qua Sidonius. Tertiam Gabalorum urbem, emenso prius jugo, et Triobre fluvio, qui nunc etiam Trobris vocatur, e jugis Gabalorum defluens in Ruthenos. Quartam Sacerdotis et Justinii fratrum ; quorum domicilii sedem retinet : utriusque autem scribit lib. V epistolarum. Quintam Ferreoli præfectorii et Papianillæ ejus, apud Trevidum in finibus Ruthenorum. Sextam Apollinaris, apud Vo-roangum ejus villam, de qua lib. II, epist. 9, ubi Lesoræ vicini montis meminit, Romæ quondam, ut Plinius lib. XI, cap. 42, refert, præcipua casei laude noti, nunc trajectis litteris Loseram nominant. Meminit et Tarnis fluvii auriferi, qui e Cebennis ortus, per Aquitaniam Narbonensisque fines evolvit in Garumnam. Septimam Aviti apud Cottium, ad quem epist. 1, lib. III. Octavam Fiduli, sed quo loco non dicit. Nec Fiduli hujus alibi ulla mentio ; nomen tamen Gallis non ignotum. Floruit enim haud multo post Sidonium, Theodorici regis temporibus, S. Fidulus Arvernus patria, et apud Tricasses abbas, qui eum præcipua veneratione habent, et S. Falum vocant. Nonam Thaumasti, ad Tresvillas. De Thaumasto autem et Apollinare ejus fratre, sæpius dictum in epistolis. Decimam Magni et Felicis ac Probi filiorum. Et Magnum quidem domo Narbonensem fuisse, didicimus ex carmine 23. Probi vero conjugem Eulaliam, Sidonii propinquam ex hoc loco notavimus ad epist. 1, lib. IV.

harum vocum *solido sapore pressum*, tolerabilem sensum nullum esse ; itaque legendum haud dubie, *stolido sapore pressum*. At nobis correctio hæc minus

Piscem perspicua gerens in unda.
 Hic Zeti et Calais tibi adde pennas,
 Nimbosumque jugum fugax caveto,
 Namque est assidue ferax procellæ.
 Sed quamvis rapido ferare cursu,
 Las-um te¹ Voroangus obtinebit.
 Nostrum hic invenies Apollinarem,
 Seu contra rabidi leonis æstus
417 Vestit frigore marmorum penates :
 Sive hortis spatiat in repostis,
 Quales mellifera virent in Hybla,
 Quales Coricum senem beantes
 Fuscabat piceæ latex Galesi.
 Sive inter violas, thymum, ligustrum,
 Serpyllum, casiam, crocum atque caltham,
 Narcissos, hyacinthosque flores
 Spernit, quam pretii petitor ampli
 Glebam thurifer advehit Sabæus.
 Seu ficto potius specu quiescit,
 Collis margine qua nemus reflexum
 Nativam dare porticam laborans,
 Non lucum arboribus facit, sed antrum.
 Quis pomaria prisca regis Indi
 Hic nunc comparet, aureasque vites,
 Electro viridante pampinatas,
 Cum Porus posuit crepante gaza
 Fulvo, ex palmitè vineam metalli,
 Gemmarum fluitantibus racemis?

necessaria videtur. Quidni enim illius fluvii pisces laudentur ob carnem *solidam et pressam*, eoque gratioris saporis, cum in multis piscibus sapor diluitor sit ob molliitudinem? Deinde *piscium sapor stolidus*

A Hinc tu Cottion ibis, atque Avito
 Nostro dicis ave, dehinc valet
 Debes obsequium viro perenne :
 Nam dent hinc veniam mei propinqui,
 Non nobis prior est parens amico.
 Hinc jam te Fidulus decus bonorum,
 Et nec Tetradio satis secundus,
 Morum dotibus aut tenore recti,
 Sancta suscipit hospitalitate.
 Exin tende gradum, Tribusque villis
418 Thaumastum expete, quemlibet duorum :
 Quorum junior est mihi sodalis
 Et collega simul, gradumque frater.
 Quod si fors senior tibi invenitur,
 Hunc pronus prope patrum saluta.

B Hinc ad consulis ampla tecta Magni,
 Felicemque tuum veni, libelle.
 Et te bibliotheca quæ paterna est,
 Qualis nec tetrici fuit Philagri,
 Admitti faciet Probus probatum.
 Hic sæpe Eulaliæ meæ legeris,
 Cujus Cecropiæ pares Minervæ
 Mores, et rigidi senes, et ipse
 Quondam purpureus socer timebant.
 Sed jam sufficit, ecce linque portum,
 Ne te pondere plus premam saburræ.
 Illis in versibus ancoram levato.

haud valde arridet. — BAUNIUS Sirmond. editor. præfat. ad tom. I, § 14.

¹ Vid. l. c. *Mémoires*, pag. 261.

CORONIS SIDONIANA.

De loci prærogativa : quisve interior dicatur, quis exterior ; quid tegere latus, aut μίτρον ἔχειν : dextrane potior, an sinistra.

Studio huc distuli binos versus, quibus avitum Sidonius in Gothica legatione medium inter Theodericum regem et Fridericum regis fratrem incessisse dixit.

Post hinc germano regis, hinc rege retento,
 Palladium implicitis manibus subire Tolosam.

Non quod multis demonstrandum sit honoris causa id factum fuisse, cum ambigat nemo, ubi tres una sint, honoratissimum locum medium esse ; sed ut extremo libri spatio liberius evagari, et quæ de interioris exteriorisque loci notione, de lateris protectione, dextræ ac sinistræ in honoris prærogativa discrimine, commentati olim sumus, ac paulo fusius exponere, ac notis hisce vel coronidis saltem loco addere liceat. Parergum enim id fortasse, nec abnuo. Sed operæ non poenitebit si vel extra lineam quid dixero, quod philologis probari, bonisque scriptoribus lucem aliquam afferre possit. Non igitur ex eo quod verbi gratia in Iudicio Circensi, ne ab auctore nostro discedamus, carmine 23 *dexteriolem concitatum* appellavit exteriorem, et *currum intus actum*, qui in sinistram partem actus esset ; præterea ex similibus locis colligi statim debet, quod viros doctos fefellisse mirum est, interiorem ubique sinisteriore esse, aut dexteriolem semper exteriorem : cum certum sit interiorem, prout res ferant, nunc dextrum esse,

nunc sinistram, eodemque modo exteriorem. In circo sane interior lævus erat, sed ideo quia metæ currentibus ad lævam, et in lævam ad eas flexus. Fac contra in dextram flecti, omnia erunt contraria : jam interior dexter erit, et sinister exterior : ut in illa quadriga evenisse necesse est, quam narrat Solinus cap. 46, excusso auriga, relicto certamine, ad Capitolium prosilisse, Jovemque Tarpeium terna dextratione lusitasse ; et in diurno cœli siderumque motu, quæ et ipsa dextro gyro polum, quasi perpetua quadam dextratione, circumagunt, Cynosura Helicæ interior est, et tamen dexterior. Nec aliter in hoc de illa versu e Ciceronis Arato, *Nam cursu interiore brevi convertitur orbe*, interiorum cursum capere possis, quam dexteriolem. Quid multis ? nam quotidie videmus in bigis, cum ad vicorum capita flectunt, aut in bubus, cum arant et alternos sulcus ducunt, e duobus vel bubus vel equis, interiorum in flexu esse nunc dextrum, nunc sinistram. Quodque in his videmus, idem in hominum incessu concessuque æstimare est. Par enim est causa, cum eadem quoque nominum sit ratio. Ut enim in circo flexuque metæ, is dicitur interior qui adversarium inter metamque propius flectit ; sic in ingressu, si duo simul ambulent, interior erit qui interiore loco incedet, hoc est medio inter comitem exteriorum et ædes, sive aliud quispiam, quod ejus alterum latus claudat.